

Partnervalg i det moderne - Vennskap, ferieflørt og kjærlighet

En kvalitativ studie av norske og krysskulturelle ektepar

Heidi Klippenberg Nygaard
Hovedoppgave i sosiologi, cand.polit 1992
November 2005

Universitetet i Oslo
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

SAMMENDRAG

Denne oppgaven handler om partnervalg blant norske og krysskulturelle ektepar bosatt i Norge. Studien er basert på kvalitative intervjuer med seks ektepar, tre norske og tre krysskulturelle. Parene har vært gift fra ett til to år på intervjutidspunktet, mens parforholdenes lengde varierer fra 2,5 år til 10 år. Intervjuene handler om disse 12 informantenes forhold til partnervalg og deres holdninger, erfaringer og opplevelser i parforholdet.

Det har vært en sterk økning i krysskulturelle ekteskap i Norge, og det er et felt stadig flere begynner å interessere seg for, men det er gjort få empiriske undersøkelser på temaet i Norge. De fleste bøker og artikler om partnervalg generelt, har et kvantitativt siktemål. Denne oppgaven reiser spørsmål om hvem man velger som partner og hvorfor man velger som man gjør.

Den empiriske delen av oppgaven er temasentrert og delt inn i tre kapitler. Kapittel 4 tar for seg hvor partene møttes og hvordan de etablerte og opprettholdt kontakt. Utvikling av nye møtesteder gjennom blant annet media, ny teknologi og reising fører til at unge mennesker i dag har større sjanse til å møte en potensiell partner i andre deler av landet enn der man bor eller utenfor Norges grenser. Etablering av kontakt og utvikling av parforholdet artet seg forskjellige for de norske og krysskulturelle ekteparene. For de norske ekteparene begynte forholdet som vennskap som senere utviklet seg til et seriøst parforhold. For de krysskulturelle ekteparene var det annerledes. I disse parforholdene er den norske parten kvinne, og de møttes i hans hjemland da hun var der på ferie. I starten så de krysskulturelle partene på forholdet som en ferieflørt og noe som ville gå over da ferien endte. Til tross for at utgangspunktet for etableringen av parforholdet mellom de norske og de krysskulturelle parene var forskjellig, opplevde ingen av de krysskulturelle partene forholdet som mindre stabilt.

I kapittel 5 tar jeg for meg hvilke egenskaper som var viktige da partene valgte hverandre, og om de har likeartede preferanser. Sosiologiske studier av pardannelse betoner likhet eller homogami mellom partene. Informantene deler stort sett de samme interessene og de legger vekt på at de liker å være sammen i fritiden. Det betyr at fellesskapet er en viktig del av parforholdet.

For mine informanter ble ikke ytre faktorer som sosial bakgrunn, politisk overbevisning og religionstilhørighet betraktet som viktige da de valgte partner. Egenskapene som vektlegges av både menn og kvinner i min undersøkelse er kommunikasjon, trygghet, respekt, åpenhet, trofast, ærlighet, nærhet, snillhet, humor og toleranse. Utseende ble ikke oppfattet som en avgjørende faktor ved partnervalg for mine informanter, men kom i tillegg til de andre positive egenskapene ved partneren. Andre studier viser at utseende er viktig, spesielt for menn.

For at et parforhold skal kunne utvikle seg må partene ha følelser for hverandre. Kapittel 6 omhandler kjærlighetsaspektet, hvordan partene oppfattet forelskelsesfasen og hvordan de snakket om kjærlighet. Forelskelse blir av alle forklart som en kaotisk følelse man ikke har kontroll over. Overgangen fra den kaotiske forelskelsesfasen til kjærlighet ble av alle oppfattet som noe positivt og som gav forholdet større preg av trygghet.

Alle informantene ser på ekteskapet som en forpliktelse, og ville tatt det som et nederlag om ekteskapet endte i skilsmisse, men ingen ville blitt hvis forholdet ikke ga dem noe. Dette er i tråd med teorien om "det rene" forhold som karakteriserer moderne parforhold. I dag har man muligheten til å finne en ny partner å oppleve lykke på ny hvis parforholdet skulle gå i oppløsning. Statistikken viser at det er flere skilsmisser blant krysskulturelle ektepar enn blant norske. Dette kan ha sammenheng med at krysskulturelle ektepar ofte har andre problemer og hankses med enn norske. For mine informanter var det ingen som opplevde kulturforskjellene som et stort problem for parforholdet. Noen fortalte om diskusjoner de hadde hatt med partneren hvor kulturforskjeller stod i sentrum, men ingen følte at diskusjonene virket negativt på parforholdet, snarere tvert i mot. For både de norske og krysskulturelle ekteparene ble diskusjoner sett på som en berikelse snarere enn ødeleggende for par-relasjonen.

FORORD

Proessen med å skrive en hovedfagsoppgave er over, og man blir sittende igjen med en del tanker om de erfaringene man har gjort seg underveis. Opplevelsen av det å skrive har til tider vært preget av motstridende følelser. Jeg har, i likhet med andre hovedfagsstudenter, opplevd skriveprosessen som krevende, fordi jeg har følt meg usikker på om arbeidet ville føre frem til et resultat jeg ville være fornøyd med. I slike stunder, da motivasjonen er på sitt laveste, var det godt å ha noen mennesker rundt en som gav en oppmuntring, og som hjalp en med å få gleden ved å skrive tilbake. Selv om det å skrive noen ganger har vært slitsomt og til tider vanskelig, synes jeg mest av alt at det har vært en fantastisk lærerik prosess. For meg har det å skrive en hovedfagsoppgave vært selvutviklende, utfordrende og spennende, men det viktigste er at intervjuene med mine 12 informanter har gjort at jeg har fått ny innsikt i hvordan andre mennesker lever sine liv.

De første jeg vil takke er informantene mine som ville dele sine personlige erfaringer med meg. Jeg vil takke Jeanette og Cihan som hjalp meg med å komme i kontakt med de krysskulturelle informantene. Takk til veilederen min, Tone Schou Wetlesen, for uvurderlig hjelp og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen. Jeg vil takke studievenninnen min, Laila for støtte, gode råd og innspill underveis. Det har vært godt å ha en som forstår hva man går igjennom. En stor takk også til Hilde, Kristin og Siri Kitt, mine gode venninner, for gjennomlesing av oppgaven og viktige tips. Dere har vist genuin interesse og jeg er takknemlig for alle innspill underveis. Takk til nærmeste familie for god støtte når frustrasjonen har rådet. Jeg vil også takke forståelsesfulle arbeidskolleger ved Lønnebakken barnehage for den omtanke og raushet dere har vist meg under skriveprosessen. Takk til dere alle.

Heidi Klippenberg Nygaard

Oslo, november 2005

INNHOLDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	iii
FORORD	v
INNHOLDSFORTEGNELSE	vii
1 INNLEDNING	1
1.1 Spørsmål og oppgavens struktur.....	2
1.2 Avgrensninger.....	5
2 TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ PARTNERVALG	7
2.1 Det romantiske kjærlighetsideal og moderne parforhold.....	7
2.1.1 Kan man studere kjærlighet sosiologisk?	8
2.1.2 Endring i kjærlighetsdiskursen	9
2.2 Likhet og ulikhet i partnervalg - like barn leker best.....	14
2.2.1 Ekteskapspreferanser	15
2.2.2 Arenalikhet.....	19
2.3 Norge – et flerkulturelt samfunn.....	21
2.3.1 Ektefeller over grenser	23
2.4 Modernitetens konsekvenser.....	26
2.5 Oppsummering.....	28
3 METODE	31
3.1 Utvalget.....	31
3.2 Det kvalitative forskningsintervju.....	34
3.2.1 Intervjusituasjonen – å snakke om partnervalg.....	35
3.2.2 Å Intervjue muslimske menn	38
3.3 Intervjuguiden	39

3.4 Båndopptagerens betydning.....	40
3.5 Etikk.....	41
3.6 Kvalitetskrav	42
3.6.1. Troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet.....	43
4 Å MØTES	45
Det første møtet.....	45
Turisme og kjønnsmarked.....	50
Sjekking – en trapp av forhandlinger.....	53
Utvikling av parforholdet.....	55
Oppsummering.....	59
5 PREFERANSER VED VALG AV PARTNER.....	61
Kjønnsforskjeller i preferanser	68
Oppsummering.....	72
6 KJÆRLIGHET OG DET GODE FORHOLD	75
Hans og hennes forelskelse.....	81
Kjærlighetens refleksive valg	83
Kjærlighet og forpliktelse	85
Kulturforskjeller i ekteskapet.....	92
Oppsummering.....	102
7 AVSLUTNING	105
LITTERATURLISTE	109

APPENDIX	I

1 INNLEDNING

Denne oppgavens mål er å gi en sosiologisk refleksjon omkring partnervalg blant norske og krysskulturelle ektepar bosatt i Norge. Jeg er opptatt av deres opplevde erfaringer og opplevelser omkring pardannelse, og hvilke kriterier som var viktige ved valg av partner. Jeg har valgt å fokusere på om det finnes interessante likheter og forskjeller i måten norske og krysskulturelle ektepar *gjør* parforholdet.

Norge er et flerkulturelt land med bredt etnisk mangfold, og ekteskap mellom kvinner og menn med ulik etnisk bakgrunn øker stadig. UDI's statistikk for migrasjonsåret 2004¹ viser at innvandring ved familieetablering i første rekke gjelder nordmenn som gifter seg med en utlending. I 2004 utgjorde utlendinger som har nære familierelasjoner i Norge den største gruppen av personer som kom til landet. I de største norske byene er det etter hvert blitt et vanligere syn med blandingsekteskap hvor partene har ulik kulturell bakgrunn. Siden pardannelse og parforhold er preget av raske endringer, finner man stadig nye former for samliv. Gjennom media, turisme og innvandring har mange nordmenn mulighet til å gjøre seg kjent med andre kulturer og levemåter, og man har større mulighet for å finne seg en partner med en annen kulturell bakgrunn i dag enn tidligere.

De ulike fagmiljøene har tatt ulike veier i forsøket på å komme frem til et svar på hva som fører til at to mennesker velger hverandre som livsledsagere. Både sosiologer og psykologer har undersøkt partnervalg i forhold til demografiske variabler (Lewis & Spanier 1979), sosioøkonomisk status (Murstein 1976, Kalmijn 1991, 1994, 1998) og utdanning (Birkelund og Heldal 2003). For disse og andre variabler er det vist at ektefeller ligner hverandre. I norsk og nordisk sammenheng er forskning på partnervalg og krysskulturelle ekteskap mangelfull i samfunnsvitenskapen. Det finnes noe forskning på området fra utlandet og spesielt USA, men problemet er at disse studiene ikke lar seg overføre til norske forhold. USA har en helt annen innvandringsbakgrunn enn Norge og Norden, og en helt annen sammensetning av subgrupper enn den man finner her til lands. I tillegg har man som oftest benyttet seg av kvantitativ metode når man har undersøkt partnervalg (Kalmijn 1991, Kalmijn 1994, Kalmijn & Flap 2001, Lichter m.fl 1995).

¹ UDI (2004): Statistikk for migrasjonsåret 2004. <http://www.udi.no/templates/uttalelse>

Man har dermed hatt problemer med å forklare på *hvilke måter* partene oppfatter hverandre som like eller forskjellige. Dessuten har forskning på partnervalg sjelden blitt undersøkt etter likhet på flere dimensjoner mellom partene i et parforhold.

1.1 Spørsmål og oppgavens struktur

I denne oppgaven vil jeg gjøre bruk av intervjumateriale av seks ektepar, tre norske og tre krysskulturelle, sine betraktninger om parforhold, og hvilke dimensjoner som er viktige for dem ved valg av partner. Det er vanskelig å komme frem til ett prinsipp som styrer partnervalgprosessen, men jeg håper denne oppgaven vil kunne belyse noen viktige sosiologiske dimensjoner ved pardannelse mellom norske og krysskulturelle ektepar.

I kapittel 2 vil jeg redegjøre for ulike teoretiske perspektiver på partnervalg. Her vil jeg diskutere noen sentrale begreper fra tidligere forskning på feltet. Først vil jeg ta for meg forutsetningen for at ethvert ekteskap skal kunne fungere, kjærligheten, og hvordan kjærligheten beskrives sosiologisk (Alberoni 1988, Moxnes 1990 og Haldar 1998). Det har skjedd store endringsprosesser i familiestruktur og i måten man snakker om kjærlighet på i det moderne. Flere teoretikere snakker om slike endringsprosesser, blant annet Beck & Beck-Gernsheim (1995), Giddens (1994), Gravås (2002) og Rudberg (2003). Det er kjærligheten som binder to mennesker sammen, men det må også andre komponenter til for at et parforhold skal være lykkelig og varig.

Et annet viktig aspekt ved partnervalg er spørsmålet om graden av likhet eller homogami mellom partene. I følge Kalmijn & Flap (2001) samhandler mennesker med andre som er sosialt eller kulturelt like dem selv. Grunnen til dette, mener de, er at muligheten de har for å møte andre like er større enn muligheten de har for å møte folk som er forskjellige (Kalmijn & Flap 2001:1289). Som jeg har vært inne på har man i dag større mulighet for å møte og bli kjent med mennesker som er kulturelt forskjellig fra oss selv. Vi blir kjent med andre kulturer i vårt eget hjemland, men også på feriereiser, gjennom jobb- og studiesammenheng i utlandet. Nordmenn reiser oftere utenlands, på lengre og kortere turer, og dette kan føre til at mennesker som er forskjellige kan møtes og danne par.

En av modernitetens konsekvenser er økningen i antall ekteskap som ender i skilsmisse (Barstad 2000). Tallene for krysskulturelle ektepar som går i oppløsning er høyere enn for norske, noe som kan skyldes at disse ekteparene har ulik bakgrunn og dermed andre og vanskeligere problemer å løse.

I kapittel 3 vil jeg gjøre rede for metoden jeg gjør bruk av i denne oppgaven. Jeg legger først frem kjennetegn ved det kvalitative materialet jeg bruker i oppgaven og utvalgskriteriene for materialet. Til slutt gjennomgår jeg oppgavens kvalitetskrav.

I kapitlene 4-6 vil jeg forsøke å belyse noen sentrale dimensjoner ved partnervalg empirisk. Denne delen er delt inn etter tre temaer med underspørsmål. Det er nærliggende og begynne empiridelen med hvor partene møttes og ble kjent, og hvordan forholdet utviklet seg frem til de ble et par. I kapittel 4 stilles det spørsmål ved møtested og informantenes personlige betraktninger om emnet.

I kapittel 5 vil jeg se på preferanser og egenskaper ved valg av partner, og om likhet og ulikhet mellom partene vurderes som en sentral dimensjon ved ekteskapet. Man sier at "like barn leker best". For å kunne velge en partner bør man gjøre seg opp en mening om hvordan en ønsker at en partner skal være og hvilke egenskaper en ønsker seg i en partner. De egenskapene jeg har undersøkt er om partene oppfatter seg som like eller ulike med hensyn til personlighet, verdier og holdninger. En kulturell forestilling tilsier at likhet mellom partene i et parforhold er viktig for at parforholdet skal vare. Spørsmål som er relevante vil være hva som er opplevde likheter og forskjeller mellom partene, og om finnes det noen forskjeller mellom de norske og krysskulturelle ekteparene i måten de har valgt partner på? Finnes det noe svar på hva det er som fører til at man velger én livsledsager fremfor alle andre mulige, og vil man velge en partner med samme egenskaper som ens egne, uavhengig av kultur og etnisitet?

I kapittel 6 utdypes spørsmål om forelskelse og kjærlighet, og hvordan informantene opplevde overgangen fra forelskelse til kjærlighet. Jeg stiller spørsmål om hvordan informantene oppfattet det å være forelsket, og om det er noen forskjell mellom menn og kvinner i måten man viser kjærlighet på.

I dagens norske samfunn er det en norm at man fritt kan velge hvem man vil gifte seg med, og at bakgrunnen for ekteskapsinngåelse er forelskelse og kjærlighet. Men for mange innvandrere bosatt i Norge oppleves det normalt med arrangerte ekteskap.

Overgangen fra fornuftsekteskap til ekteskap basert på kjærlighet, har ført til at ekteskapet har gått fra å være noe sosialt til noe individuelt. Fører individualiseringen i det moderne til at man ser mindre forpliktende på ekteskapet i dag enn tidligere? Som nevnt er det høyere skilsmissetall blant krysskulturelle ektepar enn for norske. Aktuelle spørsmål å stille i den forbindelse vil være om kulturforskjeller oppleves som problematiske for de krysskulturelle ekteparene, og om det i tillegg kan være andre problemer som kan være årsak til ekteskapsbrudd for de krysskulturelle partene enn for de norske?

Kapittel 7 er en oppsummeringsdel av funn og konklusjon av oppgaven. Ved å diskutere spørsmålene vil jeg forsøke å belyse temaet partnervalg fra flere sider for å få frem moderne partnervalgs multidimensjonalitet. Oppgaven har dermed ikke et strengt avgrenset perspektiv, men tar for seg flere faktorer ved partnervalg med ulike innfallsvinkler.

1.2 Avgrensninger

Før jeg går inn på forutsetninger for og synspunkter på partnervalg, vil jeg ta for meg noen begrepsavklaringer og hvordan oppgaven er avgrenset. Jeg har valgt å benytte termen krysskulturell for å betegne ekteskap der partneren har en annen kulturell bakgrunn enn sin norske ektefelle. I de tre krysskulturelle parforholdene er kvinnene norske og mennene fra muslimske land, men de er bosatt i Norge. Det er med andre ord norsk kultur som er konteksten for deres hverdagsliv. Både de utenlandske og de norske informantene er fra middelklassen eller lavere middelklasse.

Jeg snakker om partnervalg i det moderne, og i følge Drotner (1991:145) er modernitet blitt et "samlebegrep på de store sosiale og kulturelle forandringene som har fulgt i kjølvannet av vestens økonomiske og teknologiske utvikling".

Som sagt, har jeg har valgt å konsentrere meg om en liten del av partnervalgprosessen med utgangspunkt i noen dimensjoner på område. Disse vil bli belyst gjennom oppgavens empiriske del. Grunnen til at jeg har valgt å konsentrere meg om noen få mekanismer som styrer partnervalg, har med tidsmessige hensyn å gjøre.

Det har vært en økning av andre samlivsformer enn ekteskap de siste årene, men jeg har valgt å fokusere på par som er gift, i motsetning til andre løsere former for samliv. Ekteskapsinngåelse fører til at partene er bundet av en juridisk kontrakt. Lovreglene for ekteskap går på hvor gamle partene må være, den seksuelle lavalder, hvor nære slektninger partene kan være osv. En annen grunn til at jeg valgte nygifte ektepar som informanter, var at de fremdeles skulle kunne huske den dagen de ble et par.

Det er bare ett av parene som har barn, så hvilken påvirkning barn har for parforholdet, har jeg ikke kunnet utdype i oppgaven. Betydningen av barn i parforholdet vil selvsagt påvirke par-relasjonen, så dette kunne vært en mulig innfallsvinkel hvis man skulle gjort en oppfølgingsstudie av de samme ekteparene etter at de har fått barn. I intervjuguiden har jeg allikevel med spørsmål om barneoppdragelse for å se om kulturforskjeller påvirker holdninger til sosialisering blant de krysskulturelle parene.

Oppgavens hovedfokus vil ligge på hvordan de norske og krysskulturelle ekteparene valgte partner, men i heteroseksuelle parforhold er det naturlig og også vise likhet og forskjell mellom kjønnene.

2 TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ PARTNERVALG

For å kunne gå i dybden på ulike dimensjoner ved partnervalg må det klargjøres hvordan man kan se på partnervalg som et sosiologisk fenomen, og hvilke sosiologiske faktorer som er betydningsfulle ved valg av partner. Når det gjelder partnervalg er det mange faktorer som må legges til grunn og tas i betraktning før man tar en beslutning om valg av ektefelle. I dette kapitlet gjennomgår jeg ulike sosiologiske bidrag om partnervalg som danner grunnlaget for den videre empiriske analysen.

2.1 Det romantiske kjærlighetsideal og moderne parforhold

Kjærlighet er noe som angår alle mennesker siden de aller fleste opplever kjærlighet en eller flere ganger i løpet av livet. Kjærlighet er ikke noe man bare opplever i et parforhold, men også fra foreldre og andre som står en nær.

I den vestlige verden er det i dag en norm at man gifter seg fordi man elsker hverandre, og ikke av fornuftsbaserte motiver. Ekteskapet som institusjon har bestått gjennom flere hundreår, men måten ekteskapet *gjøres* på har forandret seg mye sammenlignet med for noen tiår siden. Endringen har skjedd i kjølvannet av økende industrialisering, endring i familiestrukturen og i kvinners rettigheter og status. Tidligere giftet man seg av økonomiske grunner, for å danne maktallianser og for å forene slekter. I dag er ekteskapet en institusjon som gir partene mulighet til personlig vekst og utvikling. Kjærlighetens rolle er blitt viktigere, og forelskelsen har fått høyere verdi enn tidligere. For noen få tiår siden var ekteskapet som institusjon stabil; når man inngikk et samliv, var det ensbetydende med ekteskap. I dag er det vanlig med flere kjærlighetsforhold før man finner en å dele livet med.

I det postmoderne samfunn er det en kraftig fremvekst av samboerskap til fordel for ekteskapet. Det var først mot slutten av 1970-tallet at samboerskap begynte å få et visst innpass i det norske samfunnet og veksten kom raskest blant de unge voksne. Først på 1990-tallet ble det vedtatt lov- og regelendringer slik at samboere gradvis er blitt likestilt med gifte på en rekke måter. Annenhver av oss har egen erfaring fra samboerskap, men det er knapt hver femte som er samboere her og nå (Noack og

Seierstad 2003:1-4). Mange samboerskap er ekteskapslignende i betydningen av at partene har bodd sammen i flere år eller at det er felles barn med i bildet. For mange unge par er det blitt vanligere at man velger å stifte familie senere fordi man ofte bruker lenger tid på utdanning og å komme seg ut i arbeidslivet.

2.1.1 Kan man studere kjærlighet sosiologisk?

Hvorfor forelsker vi oss og hvordan skjer overgangen fra forelskelse til kjærlighet? Dette er vanskelige spørsmål å besvare siden forelskelse og kjærlighet er to abstrakte og lite håndfaste fenomener. En rekke forskere har de siste årene vært opptatt av mulige endringer i kjærlighetens rolle i samfunnet og mange teoretikere skriver om kjærlighet, men få har en definisjon på selve begrepet kjærlighet.

Vi vet mye om kjærlighet gjennom filmer, romaner, musikk, blader osv, men få kan beskrive hva kjærlighet *er*. Forelskelse og kjærlighet er private følelser som det kan være vanskelig å snakke om og ikke minst forklare. Noen teoretikere har forsøkt å forklare kjærlighet, og en av dem er Alberoni (1988). Han mener at forelskelsen og de store revolusjonære bevegelsene har de samme sterke kreftene i seg, men det at forelskelsen bare har plass til to personer, er det som gjør forelskelsen unik (1988).

Moxnes (1990) beskriver kjærestefasen som en "målrettet prosess, rettet inn mot pardannelse og senere familieetablering" (1990:83). Hun beskriver forelskelsesperioden som en prosess preget av valg og avgjørelser som må tas underveis. Målet vil for mange være samboerskap og/eller ekteskap. Alberoni (1988) snakker også om forelskelsen som en prosess der den andre personen har gjort et så sterkt inntrykk på oss at vi må omorganisere alt og tenke alt på nytt – først og fremst fortiden vår. I følge Alberoni tar vi med oss forkunnskaper og erfaringer fra tidligere forhold og andres forhold for å klare å mestre nye kjærlighetsforhold bedre (Alberoni 1988).

Haldar (1998) skriver om kjærlighetens rolle i det moderne. Hun sier at "kjærlighet dannes i skjæringspunktet mellom på den ene siden myter, arketyper og kulturell dramaturgi, og på den andre den enkeltes søken etter det dypeste i seg selv og andre". Hun mener at kjærlighet er drevet av individuelle valg, og at kjærligheten både påvirkes av kulturen og påvirker den. Det er dermed viktig å forstå hvilken betydning kjærligheten

har i dagens samfunn, mener hun (Halдар 1998:148-149).

Forelskelsen kan kalles innledningen til kjærligheten. I kjærligheten ser partene hverandres negative sider også, ikke bare de positive som blir fremhevet i forelskelsesfasen. For at forelskelse skal gå over til en dypere kjærlighet, må man gjennom en periode hvor skuffelser kan ødelegge for kjærlighetsmulighetene. Det er avhengig av en rekke faktorer hvorvidt et kjærlighetsforhold skal utvikles eller avsluttes. I følge Alberoni (1988) skjer det gjennom en rekke prøver som vi setter oss selv og den andre på, og prøver vi blir satt på av det som ligger utenfor oss begge. Består vi prøvene vi blir satt på, vil forholdet bli vellykket og lykkelig, og vi kan kalle det kjærlighet. Klarer man ikke prøvene som dukker opp, kan forelskelsen avta og til slutt ende (Alberoni 1988).

2.1.2 Endring i kjærlighetsdiskursen

I boken "intimitetens forandring" (1994) tar Giddens for seg ulike historiske epoker for å forklare endring i kjærligheten frem til slik den oppfattes i det moderne. Han er opptatt av hvilke konsekvenser samfunnsendringer har for kjærligheten og intimiteten.

Giddens (1994) beskriver tre kjærlighetsideal knyttet til bestemte historiske epoker; *det rene forhold*, *pasjonert kjærlighet* og *romantisk kjærlighet*. Det rene forhold tilhører senmodernitetens tidsalder. Det rene forhold eksisterer bare så lenge partene opplever at forholdet gir dem noe på det personlige plan. Forholdet er preget av det Giddens kaller "confluent love", en kjærlighet som er aktiv og betinget og som derfor står i motsetning til "den eneste ene" ved den romantiske kjærligheten. For å bote på denne grunnleggende utryggheten må partene selv skape forpliktelse og knytte seg til hverandre gjennom utvikling av en felles historie. Forholdet er preget av gjensidighet mellom partene i forholdet og dette krever at en må gi av seg selv til den andre (Giddens 1994:137-138).

Pasjonert kjærlighet er i følge Giddens (1994), et universelt og tidløst fenomen. Dette er et kjærlighetsideal som er overveldende og har karakter av fortryllelse og forheksing. Den som er forelsket er bare opptatt av den andre og glemmer alt rundt seg. Dette mener Giddens er en trussel mot den sosiale orden og direkte skadelig for

ekteskapet.

Det romantiske idealet er for mange mål nummer én for å være et lykkelig menneske i den moderne verden. Det kommer tydelig til uttrykk gjennom medier i vår tid. I følge Giddens (1994) er den romantiske kjærligheten en spontan tiltrekning. Dette er en lidenskapelig kjærlighet som er ukontrollerbar ved at personen er drevet av følelser han ikke kan kontrollere. Den romantiske kjærligheten handler om å finne en ledsager som skal følge en livet ut. Giddens mener det romantiske kjærlighetsideal har mistet sin kraft. Flere teoretikere er uenige med Giddens her. En av dem er Haldar (1998) som i motsetning til Giddens mener at det finnes en del ekteskap i Norge som er basert på den tradisjonelle og romantiske kjærligheten.

Gravås (2002) har i sin hovedfagsoppgave gjennomført en kvalitativ studie av kjærlighetens mentalitet i det moderne. Studien er basert på intervju med syv menn i alderen 30-35 år hvor alle er i parforhold. Hun legger vekt på, i likhet med Giddens, at kjærligheten er en sosial konstruksjon. Hun mener i tillegg til at kjærlighet er noe personlig og privat, også er noe dypt samfunnsmessig, formet av kultur, historisk forandring og strukturelle betingelser. I følge Gravås preger denne dobbeltheten hvordan mennesker lever og opplever kjærlighet (Gravås 2002:128). I likhet med Giddens (1994) er hun opptatt av moderne kjærlighet og *refleksive* valg. I kjærlighetens refleksive valg legges det vekt på at det finnes flere mulige partnere, ikke bare én. Det innebærer at det rene forhold betegner en moderne kjærlighetsform preget av kontinuerlige og refleksive valg. I følge Gravås sine informanter er ikke rasjonalitet en del av kjærligheten i det moderne. Informantene er enige om at et forhold må baseres på gjensidige følelser mellom partene (2002:100-102). Mennene i undersøkelsen var enige om at man fritt har mulighet til å velge en partner, men at det ikke er mulig å *velge* å elske noen. Den relative kjærligheten er med på å skape en del dilemmaer for unge mennesker i dag, fordi man ikke vet om den partneren man har valgt vil være den beste for meg. Alle informantene i Gravås sin undersøkelse stilte spørsmål om man var villig til å risikere å forlate det trygge forholdet man har, til fordel for noe nytt, eller leve i uvisshet om det valget man har tatt er det beste for en. Siden alle mennene i undersøkelsen har erfaring fra tidligere parforhold, har de mulighet til å sammenligne sine tidligere forhold med sitt nåværende. De kan dermed opparbeide seg innsikt og forståelse av parforholdets ulike dimensjoner

og hvordan det er å leve sammen med et annet menneske (Gravås 2002:91- 95). Dette er i tråd med Alberoni's (1988) tankegang om å ta med seg tidligere erfaringer, på godt og vondt, inn i nye forhold, og ta lærdom av dem.

Det rene forhold fungerer, som vist tidligere, bare så lenge begge parter er tjent med det. Det er dermed ikke de ytre forholdene som er avgjørende for kjærlighet mellom partene; "(...) jo mer et forhold udelukkende er avhengig af sig selv, desto mer sentralt vil et sådant refleksivt spørsmål være" (Giddens 1994:112). I det rene forhold er ikke forpliktelsen like sterk som i det romantiske kjærlighetsforhold, slik at partene stadig må gjennom forhandlinger og evaluering av parforholdet, seg selv og partneren. Man vil velge en partner som får frem det beste i oss, så viktige spørsmål vil være om jeg kan være meg selv sammen med partneren min, og om partneren tar meg for den jeg er. Den refleksive vurderingen av en mulig partner fører til at man er mest opptatt av hva som gangner en selv i kjærlighetsrelasjonen. I følge Giddens (1994) er intime relasjoner viktige arenaer for utformingen av selvidentitet. Hvem man velger som livsledsager blir dermed viktigere nå enn før, siden partneren inngår i bildet av det refleksive prosjekt med å forme din identitet. I følge Gravås (2002) blir det refleksive kjærlighetsprosjekt svært krevende for partene, fordi man i tillegg til å reflektere over kjærlighetsforholdet og utforme ens egen identitet, er også partneren en del av ens eget livsprosjekt, og dermed også med på å forme ens livsstil (Gravås 2002:91).

Beck & Beck-Gernsheim (1995) er pessimistiske til den individualistiske tidsalders påvirkning på kjærlighetslivet. De mener kjærligheten er blitt vanskeligere å realisere i det moderne. I motsetning til Giddens (1994) ser de på kjærlighetens refleksivitet som truende for den moderne kjærligheten. Giddens ser refleksiviteten som en forutsetning for moderne kjærlighet, og med den en omstrukturering av intimiteten. I følge Beck & Beck-Gernsheim (1995) tvinges vi i det moderne til å konsentrere oss om personlige interesser, som for eksempel å få en utdannelse og gjøre karriere innen arbeidslivet. I tillegg skal vi ta oss av hjem og barn. Disse interessene gjør det vanskeligere å dele livet med et annet menneske. De ser på endringsprosessen fra et kollektivistisk til et individualistisk samfunn som en årsak til at det kan være vanskelig å få et kjærlighetsforhold til å fungere. Både på grunn av kvinners økende deltagelse på arbeidsmarkedet og måten både kvinner og menn må tilpasse seg arbeidslivets krav på

ved å være fleksibel og mobil, oppleves det som et individuelt prosjekt å skape sitt eget liv. Beck & Beck-Gernsheim (1995) stiller spørsmål ved om det er mulig å få et kjærlighetsforhold til å fungere når ens egne ønsker, krav fra arbeidslivet og parforholdets behov er motstridende og store? På grunn av funksjonstapping av familien og endringer i relasjonene rundt oss, øker behovet for kjærlighet. Siden vi hele tiden blir stilt overfor ulike og komplekse valgsituasjoner, mener Beck & Beck-Gernsheim (1995) at det kan øke risikoen for konflikter i et parforhold. Vi lever i en verden full av valg og muligheter og vi må dermed ta avgjørelser på mange nivåer. Dette kan lett føre til at individet føler seg forvirret av for mange forskjellige impulser. Økt individualisme hvor hver og en skal følge sine egne valg, kan være en trussel mot parforholdet. I et parforhold må hver og en av partenes interesser og ønsker passe sammen, og jo mer komplekse avgjørelsene eller bestemmelsene er, jo større risiko er det for at det vil lede til interessekonflikt og krangel (Beck & Beck-Gernsheim 1995:52).

I motsetning til Giddens (1994) kjærlighetsidealer opererer ikke Beck (1997) med slike termer. Han sier at det ikke er mulig å snakke om én form for kjærlighet, men at kjærlighet må forstås i flertall som *kjærligheter*. Man kan ikke si at kjærlighet forstås likt av alle mennesker fordi kjærligheten er et personlig prosjekt, og de valg man tar er et utslag av personlige preferanser. I følge Beck er kjærlighetsekteskapet i stadig konkurranse og strid med andre kjærlighetsidealer (Beck 1997:144).

Som vist har kjærligheten forandret seg gjennom tidene og den er forankret i historien. Rudberg (2003) har i sin empiriske studie av kjærlighet, intervjuet tre generasjoner kvinner; mormødre, mødre og døtre om endringer i hvordan man snakker om kjærlighet. I følge Rudberg er det tre ting som er særegne for den yngste generasjonen; "for det første kjærlighetens manglende opprørspotensial, for det andre kjærlighetens underordnede plass i livsplanleggingen, og for det tredje kjærlighetens avhengighet av likestillingstanken" (2003:289). Vi skal ikke lenger tilbake enn på 1960-tallet før det å bli forsørget av en mann var en viktig side ved partnervalget for mange kvinner. Motsatt var det viktig for mange menn og finne en god husmor.

Selv om døtrene i Rudberg (2003) sin studie er unge, har de klare oppfatninger av hva de forventer seg av kjærligheten. Hun mener det rene forhold er idealet blant jentene. Dette forklarer hun med at et mulig svik slik at forholdet går i oppløsning, betraktes som

et "svik mot kjærligheten", snarere enn en av partene. Døtrene legger ikke skylden på ett av kjønnene om forholdet ikke varer, men de er enige om at begge parter har delt ansvar for et mulig nederlag. Dette er en motsetning til mødrenes og mormødrenes ekteskap som knytter trusselen til mannens svik når det gjaldt spørsmål om gjøremål i hjemmet og mannen som emosjonell partner (Rudberg 2003).

Det er selvsagt ingen tvil om at det er blitt større likestilling mellom kjønnene siden våre foreldre og besteforeldre var unge, men det er fremdeles et tydelig kjønnsrollemønster i samfunnet. I følge Rudberg er kjærlighet fremdels preget av makt og avmakt, men på nye måter. Unge jenter i dag skal være mer selvstendige enn sine mødre og mormødre, men vi lever fremdeles i et samfunn preget av et markert kjønnssystem på alle nivåer (Rudberg 2003:301-302).

Rudberg mener at det er vanskelig for kvinner å være fullstendig autonome individer, siden det fremdeles ikke er full likestilling mellom menn og kvinner. Beck & Beck-Gernsheim (1995) mener at kvinners behov for å gjøre karriere ikke passer inn med deres ønske om å være en god mor. For mange menn betyr "likhet" mellom kjønnene, større konkurranse og mer husarbeid for dem selv.

2.2 Likhhet og ulikhet i partnervalg - like barn leker best

Partnervalgets sosiologi kan deles inn i to retninger, *homogamiteori* og *komplementaritetsteori*. I følge homogamiteorien vil aktuelle partnere bli tiltrukket av hverandre fordi de er like, eller homogame, på en eller flere områder. Teorien om homogami søker å etablere mønster og forklaringer av makevalg innen det sosiale felt av fakta (Lewis & Spanier 1979). De fleste bidragene om partnervalg på grunnlag av homogami eller komplementaritetsteori kommer fra USA. Det finnes lite forskning fra Europa og Skandinavia på disse feltene.

Teorien om komplementært utfyllende ulikheter eller heterogami i partnervalg poengterer ikke en konfliktfylt retning, men snarere at ulikhet bidrar positivt til parforholdet (Winch 1955). Innen psykologisk forskning er det likhet/ulikhet innen kognitive ferdigheter, personlighetstrekk og holdninger man har vært opptatt av å forklare (Jensen 1978). Det skilles her mellom for det første ytre likhet som bakgrunnsfaktorer, og for det andre opplevelse av likhet som går på egenskaper som forbindes med sin egen og partnerens personlighet.

Innen sosiologien er den fremste eksponenten for komplementaritetsteorien Winch (1955). Han støttet seg på undersøkelser av amerikanske ektepar, og funnene fra disse undersøkelsene viste at amerikanske ektepar var like på flere sosiologiske kjennetegn som sosial bakgrunn, alder, utdanning, religiøs bakgrunn osv. Winch (1955) kritiserer sosiologisk forskning fordi de ikke beskriver selve makevalget, men arenaene hvor pardannelsen fant sted. Han er mer opptatt av valgene som treffes innenfor arenaene og søken etter en komplementær, utfyllende partner. Winch (1955) mener sosiologien ikke klarer å forklare dette.

Sosiologer vil hevde at samfunnet legger føringer på hvilke valg man tar når man skal finne seg en partner. Man er opptatt av om demografiske variabler som likhet i oppvekststed, sosial bakgrunn og sosialisering er avgjørende for de valg man tar når det gjelder hvilken partner man ender opp med. Jo høyere den forekteskapelige likheten er, jo bedre antas kvaliteten på ekteskapet å være (Lewis & Spanier 1979:275).

I følge Murstein (1967) har alle mennesker visse ønsker av preferanser for en eventuell ektefelle, enten implisitte eller eksplisitte. I følge Murstein trenger ikke

menneskers behov enten være homogame eller komplementære. Et par vil være komplementære på visse dimensjoner og homogame på andre. Konsekvensen av dette, hevder Murstein, er at det ikke synes å være noe logisk støtte for noen av teoriene (Murstein 1967:690).

Viktige spørsmål å stille i forbindelse med partnervalg er hvilke faktorer som oppleves som viktige ved valg av ektefelle, og om det er tilfeldig hvor lik man er sin partner på ulike områder.

2.2.1 Ekteskapspreferanser

Studier av ekteskapshomogami i Norge har vært lokale og etnografiske eller basert på nasjonale data som tar for seg homogami innenfor en begrenset tidsperiode. Disse undersøkelsene dokumenterer et høyt nivå av likhet mellom partnere (Berge, Kravdal og Noack 1989, Birkelund og Colbjørnsen 1987, Birkelund og Heldal 2003, Granrusten 1996, Ramsøy 1966, Sundt 1866). Også resultater fra et stort antall amerikanske publikasjoner viser at førektekapelig likhet kjennetegner ektepar (Kalmijn & Flap 2001, Lewis & Spanier 1979).

I Kvam (1994) sin hovedoppgave basert på intervjuer av samboende studenter i Trondheim, beskrives preferanser ved valg av partner som ønskede personlighetstrekk eller egenskaper ved en aktuell livsledsager. De ulike preferansene oppstår som et resultat av omgivelsenes påvirkning gjennom media, slik at den tiden man lever i vil dermed være avgjørende ved valg av partner. Noen preferanser vil bli påvirket av nære relasjoner og miljømessige faktorer som oppvekststed, mens andre preferanser har sitt utspring i personlige oppfatninger og smak (Kvam 1994:17).

Pines (1999) mener at jo større likhet det er mellom partene, jo mer tilfredsstillelse får de fra forholdet. Parforhold der partene har lik kulturell og sosial bakgrunn, like forventninger, holdninger, verdier og interesser har større sjanse for å lykkes enn dem som ikke er like. Det at partene deler de samme grunnholdningene gjør kommunikasjon mellom dem lettere og de kan forebygge konflikter. De trenger ikke diskutere hvem som gjør hva og hvordan, disse tingene er forstått og akseptert (Pines 1999:55). Folk som er lik oss i holdninger, personlighet og sosial bakgrunn, synes kjente og nære og dermed

kjennes de mer komfortabelt for oss. Det at personer er enige med oss selv, får oss til å føle oss vel og vi får bekreftet at vi har rett. Hvis vi kjenner en persons holdninger, kan vi vanligvis gjette hvordan denne personen vil handle – og omvendt. Det vi elsker i andre mennesker er det vi ser og elsker ved oss selv (Pines 1999: 58-61). Men noen mennesker tiltrekkes likevel av ulikhet. Når man blir likt av en person som har forskjellige meninger enn oss, antar vi at personen liker oss fordi vi er den vi er og ikke på grunn av våre holdninger. Dette kan oppleves som noe nytt og verdifullt. Vi føler dermed at vi ikke er som alle andre, men spesielle og unike individer.

Men selv om ulikheter kan være spennende, mener Moxnes (1990) at om et parforhold skal være varig, må likhet være den dominerende faktoren mellom partene i parforholdet. Likhet betraktes som en forutsetning for et godt og langt ekteskap, mens ulikhet er den vanligste begrunnelsen for at et parforhold går i oppløsning (Moxnes 1990).

I følge Birkelund og Heldal (2003) er ekteskapsvalg relatert til individuelle preferanser som blir formet gjennom sosialiseringprosessen. Makevalg er basert på likhet mellom partene ut fra sosiale og personlige karakteristikk. Sosiale egenskaper inkluderer alder, utdanning, bakgrunn, sosial klasse etc. Personlig karakteristikk inkluderer holdninger, interesser, verdier, personlighet etc. (Trost 1967). Siden sosiale grupper påvirker disse prosessene, er medlemmer av ulike sosiale grupper forventet å variere i sine preferanser. Mennesker med samme kulturelle bakgrunn deler det samme "diskursfelleskap" (Birkelund og Heldal 2003:4). Siden vår habitus består av tidligere livserfaringer og disposisjoner for handling er den med på å legge føringer på våre valg. De ulike samfunnsklasser har sin egen særegne habitus, dvs. kroppsliggjorte mønstre og skjemaer for oppfattelse og forståelse av omverdenen. Fra individets kognitive forutsetninger omsetter individet sin kapital (sosial, kulturell, økonomisk osv.) på ulike sosiale felt (Broady og Palme 1989).

Tidligere var kvinners status vanligvis avhengig av mannens, så deres måte å påvirke sin sosiale status på var gjennom ekteskap, eller å "gifte seg opp" sosialt. En god kvinne skulle ta seg av barn og hjem. Dette har endret seg mye frem til våre dager (Ramsøy 1966). Det ser ut til at graden av likhet mellom ektefeller i utdanningsnivå har vært relativt konstant i Norge de siste 35 årene. Det har vært en generell økning i

utdanningsnivå for både kvinner og menn. Når flere kvinner tar høyere utdannelse, vil flere menn med høy utdannelse finne sin ektefelle på det samme utdanningsnivået. Dette resulterer i en økning i utdanningshomogami i Norge (Birkelund og Heldal 2003:4-5,15).

En studie ved University of Iowa² av 291 nygifte par viste at alle partene i undersøkelsen var like i holdninger og verdier, men forskerne kunne ikke finne noen sammenheng mellom likhet i holdninger og et lykkelig ekteskap. Men de fant derimot at sannsynligheten for å få et godt og lykkelig ekteskap ville øke hvis partene har samme personlighetstrekk. Når par har samme personlighet vil de kommunisere og forstå hverandre bedre. Å være lik partneren på personlighet vil være til hjelp når man tolker den andres handlinger og motiver, noe som bidrar til mindre konflikter og misforståelser i dagliglivet. En persons holdninger og verdier vises tidlig i et kjærlighetsforhold, mens personligheten ikke synes før etter en god stund. Som en følge av dette, mener forskerne, at det er viktig å være sammen en stund etter at forelskelsesrusen har lagt seg før man eventuelt gifter seg.

I Stefansens hovedoppgave (1998) ble tre kvinner og tre menn intervjuet om deres kjærlighetspraksis i parforholdets ulike faser. Hun kom frem til, i likhet med undersøkelsen fra Iowa, at informantene er lik sin partner når det gjelder visse grunnholdninger og verdier. Om partene ikke har samme ståsted politisk, ble ikke oppfattet som en viktig likhet (Stefansen 1998:55). Informantene mener at de viktigste likhetene ligger i å ha de samme tankene og meningene om det de mener er viktig i livet; at de har samme menneskesyn og at de har et felles livsprosjekt som partneren. I følge studien fra Iowa (2005) er ikke likhet basert på verdier og holdninger noen garanti for et langt og godt ekteskap. Den dimensjonen som må til for at et ekteskapet skal være langt og lykkelig er at partene har lik personlighet.

I Stefansens studie sier informantene at de opplever seg som forskjellige fra partneren i egenskaper og væremåter, men at de utfyller hverandre positivt på disse dimensjonene. I likhet med teorien om heterogami, opplever partene at det å ha ulik personlighet utelukkende er positivt for parforholdet. Ulikheter mellom partnere på egenskaper og personlighet finnes i de fleste parforhold. For informantene i Stefansens studie betraktes ulikhetene som en berikelse for forholdet snarere enn ett hinder for ett

² Artikkel på dagbladet.no 24.02 2005

lykkelig og langt samliv (Stefansen 1998:56). Dette er i tråd med Murstein (1967) som mener at man kan være homogam på enkelte faktorer og komplementære på andre. I følge Stefansen (1998) er ikke det gode forhold basert på at alt til enhver tid skal være harmonisk, men for at et forhold skal være så optimalt som mulig er det viktig at partene kommuniserer åpent med hverandre. Forskerne fra Iowa (2005) legger også vekt på kommunikasjon som et viktig virkemiddel for at et forhold skal være godt, men at kommunikasjonen blir bedre om partene har lik personlighet.

De preferansene som blir betraktet som viktige spiller en stor rolle både i innledningen og opprettholdelsen av parforholdet. Et parforhold vil være preget av velvære hvis partene har det morsomt sammen, kan stole på hverandre, er ærlige og åpne og hensynsfulle. Det gir en god følelse å være sammen med en person som tilfredsstiller våre behov, men disse behovene trenger ikke nødvendigvis være bevisste og målrettede. Det å velge en partner kan med andre ord sies å være et resultat av et ubevisst egoistisk motiv. Man vil helst være sammen med en person som tilfredsstiller våre behov og som gir oss personlig velvære. Et parforhold kan sees på som et bytteforhold hvor begge parter får tilfredsstilt sine personlige behov til minst mulig kostnad for en selv (Kvam 1994:94-95).

2.2.2 Arenalikhet

Som vist er likhet grunnlaget for et godt ekteskap og ulikhet en begrunnelse for at et samliv ikke fungerer og går i oppløsning. Som menneske vil man strebe etter likhet og fortrenge ulikhet fordi det kan virke truende på forholdet (Moxnes 1990:75).

I følge Kalmijn & Flap (2001) samhandler mennesker oftest med andre som er sosialt eller kulturelt like dem selv. Grunnen til dette er at muligheten de har for å møte andre like er større enn muligheten de har for å møte folk som er forskjellige (Kalmijn & Flap 2001:1289). Fordi man i utgangspunktet er lik sin partner på en del karakteristikk allerede før man møtes er arenalikhet med på å påvirke andre karakteristikk ved en aktuell partner. Vi har større sannsynlighet for å møte andre som er like oss i kjente omgivelser. Mennesker med samme bakgrunn bor ofte i nabolaget og går på samme skole som en selv. I likhet med Kalmijn & Flap mener Granrusten (1996) at grunnen til at partneren ofte tilhører samme miljø som en selv kan skyldes at folk med samme bakgrunn har flere muligheter til å treffe hverandre. Som Granrusten sier det; "like barn leker best på samme sted". Ramsøy (1966) nevner arbeidsplassen, nabolag og familie som viktige arenaer for å møte en aktuell partner.

I følge Kalmijn (1998) er partnervalg preget av konkurranse på ekteskapsmarkedet om hvem som får hvem; "the outcome of this competition is that the most attractive candidates select among themselves while the least attractive candidates have to rely on another" (Kalmijn 1998:398).

Hvis man velger en partner fra samme miljø som en selv, vil en få en partner som ofte er lik en selv på ulike dimensjoner. I følge Granrusten (1996) får dermed arenalikhet betydning for valg av partner. Jo lenger man studerer, jo større er muligheten for at man velger en partner som har samme studiemål. Siden begge kjønn er tilgjengelige på ekteskapsarenaene samtidig, er alderslikhet viktigere enn tidligere (1996:103-106). Arenalikhet vil i tillegg påvirke de andre karakteristikkene ved en aktuell partner. Siden man i utgangspunktet ligner sin partner før man møtes, er man også til en viss grad lik på flere variabler. I følge Granrusten (1996) kan det være tilfeldig at det ble den det ble, men det er ikke tilfeldig at begge var der de var, da de traff hverandre.

Tall fra partnervalgprosjektet viser at 32% av utvalget oppgir å ha truffet

samboeren sin på skole/universitet, mens 22% traff samboeren sin enten på Studentersamfundet eller ute på byen. Det er ingen som finner det underlig at unge mennesker møter hverandre på slike arenaer, men dette forandrer seg etter hvert som man blir eldre. Etter studietiden begynner man å jobbe, slik at arbeidssted kan betraktes som en mulig arena å møte en potensiell partner på (Granrusten 1996:42).

Kalmijn (1998) har undersøkt endogami og eksogami med hensyn til rase/etnisitet, religion og sosioøkonomisk status. Det å gifte seg innen gruppen kalles endogami, mens det å gifte seg ut av gruppen kalles eksogami. Han fant at mennesker tenderer mot å gifte seg innen sin egen sosiale gruppe med personer som er nær dem selv geografisk, i status og med samme etniske, religiøse og kulturelle bakgrunn. Hvorfor vil da personer som i utgangspunktet er forskjellig med hensyn til etnisk og kulturell bakgrunn, gifte seg og danne familie? Denne problematikken vil jeg diskutere nærmere i den empiriske delen av oppgaven.

Det vil være mest gunstig å velge en partner som geografisk sett er lett tilgjengelig. Den som er lett tilgjengelig er ofte lik en selv, og samtidig nærmest i fysisk avstand. Man har større mulighet for å møte en egnet partner og danne et parforhold om avstanden til denne personen er kort enn om den er lang. Innen partnervalgsforskningen kalles dette for "*propinquity*" effekt. Det betyr at man har større mulighet til å finne en partner i det miljøet man bor, ferdes, arbeider osv. enn i et miljø eller et sted hvor man sjelden befinner seg (Kvam 1994:31). Geografisk bakgrunn er en viktig del av identiteten for mange. Hvor man er fra og hvilken bakgrunn man har er en del av den personen man er. I tillegg forteller språket man besitter og dialekten man har, noe om denne personen og hvor han/hun kommer fra. Om man har vokst opp i samme område og miljø, har partene mest sannsynlig blitt påvirket av den samme bakgrunnen (Granrusten 1996:105).

2.3 Norge – et flerkulturelt samfunn

Etnisk mangfold er blitt synlig i Norge i kjølvannet av den økende innvandringen. Etnisitet er nært knyttet opp mot, og er en videreutvikling av termene "globalisering", "identitet", "modernitet" og "kultur" (Hylland Eriksen 2002). Hylland Eriksen beskriver etnisitet som "classification of people and group relationship". Denne oppfattelsen av etnisitet refererer til aspekter ved forhold mellom grupper som oppfatter seg selv som kulturelt særegne med en sterk gruppeidentifikasjon (2002:4). Etnisitet er menneskets tilhørighet, basert på språk, religion og livsanskuelse, dvs. når vi ser på mennesket som et resultat av egen kultur. Man kan si at termen etnisitet er sosialt og kulturelt definert og viser til den sosiale kommuniseringen av kulturell forskjell. Vi nordmenn er etnisk norske og vår egenart er blitt formet av den norske kulturen som omgir oss. Det er det etnisk norske som skaper vår trygghet og som gir oss vår identitet (Hylland Eriksen 1993:363).

Kultur er noe vi har lært og den overføres fra generasjon til generasjon. Som medlemmer av et samfunn har vi tilegnet oss tanker, kunnskaper, ferdigheter, normer og regler. Kultur forandrer seg og i det moderne forandrer kultur seg kanskje raskere enn noen gang tidligere. Disse endringene kommer som en følge av verdensomspennende prosesser som folkevandring, industrialisering og massemedier (Hylland Eriksen 2002).

I det postmoderne samfunnet gjør ny kommunikasjonsteknologi at mennesker blir mindre stedsbundne enn før. Dette har gjort det mulig å kommunisere med flere grupper mennesker over landegrensene. Krysskulturelle ekteskap i Norge øker på grunn av økt innvandring, migrasjon, feriereiser, studier og arbeid i utlandet. I det postmoderne samfunnet er hele kloden nå knyttet sammen i tette nettverk av kommunikasjon og handel. Denne utviklingen fortsetter i raskt tempo. På grunn av globaliseringen skapes et "felles språk" som gjør det mulig å uttrykke krav og rettigheter og å presentere sitt individuelle eller kollektive særpreg og bli forstått. I følge Hylland Eriksen er mennesker over hele verden, i en viss forstand, blitt likere eller mer sammenlignbare som en følge av globaliseringen (Hylland Eriksen 2002:25). Et samfunn kan ha betydelige kulturelle variasjoner mellom medlemmene, bestående av mennesker med forskjellige ideer, tanker, kunnskaper, ferdigheter osv. Med andre ord kan et samfunn være *flerkulturelt* (Hylland Eriksen og Arntsen Sørheim 2003:40-43).

Prieur (2004) har intervjuet unge innvandrere i Norge om deres erfaringer med å komme til et nytt land og hvordan deres identitet kan påvirkes av nye omgivelser. Innen sosiologien oppfattes identitet som en sosial konstruksjon. I følge Prieur betyr det at etnisk identitet ikke er noe fast og uforanderlig, men at mennesker konstruerer sine identiteter i interaksjon med andre. Den synlige identiteten er den kroppsliggjorte eller den identiteten man uttrykker gjennom kroppslige uttrykk. Fysiske kjennetegn som hudfarge og språk blir sett på som tegn på etnisk tilhørighet. Den usynlige identiteten viser vi ikke ved hjelp av kroppen, men kan uttrykkes gjennom hvilken musikk man liker eller hvilket politisk parti man stemmer på (Prieur 2004:132-133). Det er vår kroppsliggjorte habitus som vi ervervet under sosialiseringprosessen som hjelper oss med å strukturere oppfatningen av verden slik at den fremstår som selvfølgelig. Som menneske tar man til seg nye strukturer og gjør dem til sine egne (Prieur 2004:35). Habitus fanger opp læring i form av en dyptgående og kroppslig uttrykk. Disse uttrykkene er sammensatt og er påvirket av den sosiale situasjonen. Det gir derfor ingen mening å snakke om for eksempel "en tyrkisk" eller en "egyptisk" habitus. Tyrkiske og egyptiske habitusformer vil variere med kulturell og økonomisk kapital i hjemmet, med bakgrunn fra by eller land, med særtrekk ved oppvekststedet osv. Unge innvandrere deltar i flere sosiale kontekster, og det tvinger frem kompliserte habitusformer (Prieur 2004:26). Informantene i Prieurs undersøkelse har ervervet habitusformer fra hjemlandet og av sine foreldre og fra det nye landet de bor i. Det betyr at de har komplekse habitusformer med påvirkning fra flere kontekster. Hun viser at de unge ikke bare lar seg påvirke av familien og det norske samfunnet, men at de skaper nye væremåter.

I følge Prieur (2004) kan man fortolke unge utlendingers situasjon i Norge gjennom motsetninger, for eksempel som en motsetning mellom det "tyrkiske" og "det norske" eller mellom "det tradisjonelle" og "det moderne". Prieur (2004) mener disse motsetningene gir et altfor generalisert, absolutt og statisk bilde av disse nasjonalkulturene. En utdannet mann eller kvinne fra en storby i Tyrkia kan ha mer til felles med intellektuelle i Oslo enn med bønder fra sitt eget land. Skillet mellom "tradisjonelle" og "moderne" er synlige både blant tyrkere og oss nordmenn og også mellom folkegruppene. Når det gjelder motsetningene mellom "det tradisjonelle" og "det moderne", gjelder det også ulikheter mellom klasser hvor de høyere klasser og den

urbane delen av befolkningen blir oppfattet som mindre tradisjonsbundne enn lavere klasser og folk bosatt på bygde-Norge, og at den yngre generasjonen er mer moderne enn de eldre (Prieur 2004:40).

Begreper som religion og kultur er det vanskelig å skille fra hverandre fordi de overlapper hverandre. Mennesker som tilhører samme religion kan ha ulik livsstil i ulike kulturer og samfunn. I tillegg kommer religionen til uttrykk på forskjellige måter i ulike sosiale lag, mellom menn og kvinner og mellom mennesker med ulik utdannelse og yrke.

2.3.1 Ektefeller over grenser

At en mann og en kvinne danner et parforhold står sentralt i alle samfunn, men måtene det gjøres på, betydningen av parforholdet og rollene kjønnene har i forholdet, vil variere mellom kulturer og samfunn, og mellom generasjoner og mellom par (Lie 2004a:12).

I Norge har de fleste som sagt en forestilling om at et godt ekteskap er bygget på romantisk kjærlighet, og at det begynner med forelskelse. Den enkelte bør få lov til å bestemme hvem han/hun vil dele livet med. I mange ikke-vestlige land vil det være en vanlig oppfatning at et godt ekteskap er bygget på fornuft- og at kjærlighet er noe som kommer etter hvert. Slik er det i mange ikke-vestlige samfunn og i noen innvandtermiljøer i Norge i dag, hvor det arrangeres ekteskap eller hvor ekteskap er basert på tvang.

I før-industrielle samfunn var ekteskapsmuligheter begrenset av faktorer som klasse, eiendom etnisitet og religion (Beck & Beck Gernsheim 2002:92). I følge Hylland-Eriksen (1993) er det på verdensbasis sjelden at romantisk og gjensidig kjærlighet regnes som et viktig aspekt ved ekteskap (Hylland-Eriksen 1993:113). I mange ikke-vestlige land er det vanlig at ekteskapet betraktes som en relasjon mellom *grupper*, og ikke mellom individer.

Utviklingen i ekteskapsmønstrene i Norge viser at stadig flere etablerer ekteskap på tvers av kulturer. Statistisk Sentralbyrå har ikke informasjon om hvordan kontakt mellom ektefeller etableres, men noe av kontakten skjer gjennom organisert ekteskapsformidling, annonser og gjennom kontaktnettverk. Hvor stor del som møter hverandre gjennom annonser, på grunnlag av organisert ekteskapsformidling eller andre nettverk, vites ikke. I følge Lie (2004a) er det inngått langt flere ekteskap mellom norske

menn og ikke-vestlige kvinner, enn mellom norske kvinner og ikke-vestlige menn. Årsaken til dette kan være at det er et betydelig mannsoverskudd i giftemoden alder i enkelte regioner i Norge og at vi har et annet syn på kjønnsroller enn i mange ikke-vestlige samfunn.

Nordmenn henter flere ektefeller i utlandet enn innvandrere, og tall fra Statistisk Sentralbyrå (2004) viser at det er langt flere nordmenn som gifter seg med personer som ikke er bosatt i Norge enn innvandrere som gifter seg med noen som ikke bor i Norge. 96% av alle gifte norske menn er gift med en norsk kvinne, 4% med utenlandske kvinner. Blant norske kvinner er 97% gift med en norsk mann. Det kan hende at norske kvinner i større grad enn menn flytter utenlands dersom de gifter seg med en utenlandsk ektefelle (Lie 2004a:46). Den store økningen i norske menns blandingssekteskap gjelder hovedsakelig ekteskap med kvinner fra Asia og Øst-Europa (Lie 2004a:52).

Ekteskap der begge ektefellene har bakgrunn fra samme land er generelt sett mer stabile med tanke på skilsmisser enn ekteskap der ektefellene kommer fra forskjellige land. Man vet dessuten fra skilsmissestatistikken at ekteskap mellom norske kvinner og ikke-vestlige menn har høyere skilsmissehyppighet enn norske menn og ikke-vestlig kvinner. Norske kvinners ekteskap med utenlandske menn går dobbelt så ofte i oppløsning som ekteskap mellom norske menn og utenlandske kvinner (Lie 2004a:94). Dette kan komme av flere forhold, men i Norge har man en høyere likestillingstanke mellom kjønnene enn i de fleste andre land. Norske kvinner er selvstendige og tar utdanning, er aktive på arbeidsmarkedet og ønsker å ha kontroll over sin privatøkonomi og andre forhold i dagliglivet. Norske kvinners selvrealiseringstanke kan være vanskelig å realisere med en mann med mer patriarkalske verdier og tradisjonelle holdninger til arbeidsdeling i hjemmet (Lie 2004b:57).

Mange fordommer knyttes også opp mot proformaekteskap. I følge utlendingsloven har utenlandske kvinner og menn som er gift med en norsk, rett til bosettingstillatelse etter tre år. Norske kvinner som gifter seg med en utlending blir ofte sett på med skeptiske øyne og man blir raskt forhåndsdomt. I Norge har man lett for å generalisere grupper av mennesker, spesielt muslimer. Om en muslimsk mann slår sin kone blir dette ofte antatt å gjelde hele gruppen muslimer og alle muslimske menn. Tvangsekteskap og kvinneundertrykkelse blir også ofte oppfattet som ett uttrykk for

gruppeatferd (Lie 2004a:11 og 97).

I alle typer ekteskap må ulike livsstiler, måter å tenke på, kommunikasjon, ritualer og hverdagsrutiner passe sammen i en familieverden. Når det gjelder krysskulturelle ekteskap, betyr dette at begge parter må oppnå "construction of a new intercultural reality" (Beck & Beck Gernsheim 2002:93). Krysskulturelle par handler innen et rom som har blitt lite strukturert på forhånd, som om to forskjellige verdener møtes. Partene i krysskulturelle parforhold må komme frem til løsninger på egen hånd om hvordan ulikhetene i parforholdet skal ordnes (2002:93). For disse individene kreves det en omstilling å skulle forholde seg til andre holdninger og verdier enn dem man kjenner best.

Krysskulturelle ektepar har andre spørsmål og problemstillinger å ta seg av enn norske ektepar. Spørsmålene kan dreie seg om hvor de skal bosette seg, i mitt land eller ditt eller ett annet sted? Hvilke muligheter de har i de ulike landene, og hvem som har de største byrdene ved å flytte? Hvor ofte skal de besøke familie i hjemlandet? Barneoppdragelse, arbeidsfordeling, språk, religion, kultur og tradisjon er andre dimensjoner ved krysskulturelle parforhold som kan oppleves som mer problematiske enn for etnisk norske ektepar. Det finnes ikke noen etablerte praksiser for hvordan man lever i et krysskulturelt ekteskap, enten parene velger den ene eller den andre religionen eller en kombinasjon av begge; "all of this will depend on their previous history, actual place of residence and plans for the future, as well as on the cultural preferences and prejudices in their surroundings" (Beck & Beck Gernsheim 2002:93).

Hvert krysskulturelt par lever ut sin egen historie. Hver og en har sin egen biografi av hva han eller hun har opplevd i livet. Den som kommer fra et annet land er "den fremmede". Bakgrunnen og oppveksterfaringene til denne personen er vesentlig for hvordan han/hun vil trives her (Beck & Beck Gernsheim 2002:93-94).

2.4 Modernitetens konsekvenser

Det er ikke bare krysskulturelle ektepar som rammes av skilsmisse. I norske ekteskap har det vært en sterk økning i skilsmissehyppigheten de siste 40 årene (Barstad 2000).

I følge Moxnes (1994) er kjærligheten det eneste limet som holder ekteskapet sammen. Forsvinner kjærligheten i et parforholdet skal det ikke mye til før ekteskapet blir ødelagt. Samboerskap ryker oftere enn ekteskap, men disse tallene er ikke registrert, så det kan være vanskelig å vite hvor mange samboerskap som går i oppløsning. Men det er flere samboerforhold som ryker enn ekteskap. Grunnen kan være at det er enklere å bryte ut av et samboerforhold enn av et ekteskap. Dette kan komme av at det sjelden er knyttet noen juridisk bindende avtaler mellom samboende og at bare en mindre andel skriver samboerkontrakt.

Et spørsmål som Barstad (2000) stiller i sin studie, er om kjærligheten er vanskeligere å realisere nå enn før? Mye tyder på at ekteskapet er blitt mer åpent, og at man kan snakke om og ta opp ting som har med parforhold og seksualitet å gjøre. På grunn av kvinnes inntog i utdanning og arbeidsliv er kvinnene mindre avhengig av de økonomiske sidene ved ekteskapet, slik at skilsmisse i større grad enn før er et mulig handlingsalternativ. På grunn av dette, tillegges kjærligheten en annen og vel så stor betydning som tidligere.

I Vesten er man kjæresten på grunn av følelser, ikke på grunn av økonomisk nødvendighet. Det som er viktig for et parforhold i dag er intimitet og tillit. Dette er aspekter ved et forhold som ikke kan tas for gitt, men som må arbeides frem ved hjelp av kommunikasjon mellom partene. Det gjør at det blir enklere å bryte ut av kjærlighetsløse forhold. Om det oppstår en krise kan det være få ytre forankringspunkter som holder forholdet sammen. Barstad referer til Giddens (1994) som mener at mangel på forankring kan bidra til usikkerhet og mindre "risikovillighet" i forholdet (Barstad 2000:4). Alberoni (1988) mener vi blir satt på flere prøver i et kjærlighetsforhold og at vi må bestå prøvene for å få et lykkelig samliv.

Giddens (1994) sier at moderne kjærlighet er årsak til de høye skilsmissetallene vi er vitne til i moderne tid og ikke et resultat av den. Som vist, består det rene forhold bare så lenge begge parter får noe ut av parforholdet. Hvis en av partene ikke føler seg

tilfredstilt, ender det ofte i skilsmisse. Her er Haldar (1998) uenig med Giddens. Hun sier at ekteskapet ikke er noen garanti mot utroskap, men at skilsmisse er blitt normalisert og en del av måten vi snakker om ekteskapet på i dag. I følge Haldar, er det i dag ulike måter å leve ut kjærlighet på, blant annet gjennom samboerskap og andre former for samliv (Haldar 1998:151-152).

I følge Moxnes (1996) er mannsdominans og kvinneundertrykking i ekteskapet motivene for at mange kvinner vil skilles. Thagaard (1997) mener at det er mangel på nærhet og gjensidighet mellom partene i parforholdet som fører til skilsmisser.

Hva med fremtiden? Barstad (2000) mener at vi etterhvert vil bli flinkere til å mestre kravene som moderne parforhold innebærer (Barstad 2000:5). Det vil bli flere som vokser opp med likestilte rollemodeller. Likestilling i parforholdet vil bli en selvfølge, tror han. Vi gifter oss senere nå enn før, og dette mener han kan ha en positiv effekt på skilsmisser. Ekteskap som blir inngått tidlig i livet har større sannsynlighet for å ende i skilsmisse enn de som gifter seg i moden alder. Et annet trekk han nevner er vennskap på tvers av kjønn som er vanlig blant unge i dag. Vennsapsrelasjonen er basert på likhet og likeverd, og han mener at kjærlighetsforholdet trenger de samme moralske følelsene som vennskapet for å bestå utover den første forelskelsen, blant annet gjennom tillit og gjensidig respekt (Barstad 2000:5). Til slutt nevner han at endringer i arbeidslivet fra et tydelig hierarki i arbeidslivet, i dag er preget av gjensidighet og dialog.

Som en del av den moderne samfunnsutviklingen påvirkes parforhold utenfra. Dette kan føre til konsekvenser for parforholdet, siden mange er opptatt av å gjøre karriere i arbeidslivet, samtidig som man skal kombinere dette med familieliv og andre interesser. Det er dermed viktig å finne en balansegang mellom frihet og fellesskap. Kjærligheten innebærer at man må ta valg og inngå forpliktelser. I følge Barstad må man ha et minstemål av vilje til å avstå fra individuell frihet. Dette kan være vanskelig i dagens samfunn som på mange måter er bygget opp rundt det individuelle og selvstendige individ. Barstad (2000) og Beck & Beck-Gernsheim (1995) hevder at parforhold er skjørere og mer usikre i dag fordi man er sammen på grunn av følelser og ikke økonomi.

2.5 Oppsummering

I det foregående har jeg skissert noen sosiologiske teorier som kan gi en begrepsmessig ramme for den empiriske delen av oppgaven. Teoriene viser endringer i måten å snakke om kjærlighet på i det moderne, og hva disse endringene har ført til. Formene for parforhold har endret seg de siste årene da stadig flere unge velger å leve i samboerforhold. Samboerskap blir gjerne sett på som en "forsøksperiode", hvor man først prøver ut forholdet før man eventuelt gifter seg.

Selv om noen få mennesker fremdels gifter seg på grunn av fornuft eller i verste fall tvang, er et ideelt kjærlighetsforhold, for de aller fleste mennesker bosatt i Norge i dag, basert på kjærlighet. Gravås (2002) skriver om *kjærlighetens dobbelthet*, at kjærligheten på den ene siden oppleves som en privat følelse og på den andre siden som en ytre samfunnsmessig påvirkning. De fleste mennesker vil tenke at partnervalg er et privat valg basert på egne følelser, men som vi har sett er det ikke tvil om at kultur, demografi, religion, etnisitet, sosial bakgrunn utdannelse osv. er med på å legge føringer på hvilken partner vi velger. Arrangerte ekteskap er unntaket der foreldrenes ønske av partner er det avgjørende. I slike fornuftsekteskap er ikke kjærligheten en begrunnelse for pardannelsen, men den kan komme etter hvert.

Kjærlighet blir beskrevet på forskjellige måter av ulike bidragsyterne, men alle betoner forelskelse som innledningen til kjærligheten. Overgangen fra forelskelsesrus til dyp kjærlighet betraktes av Moxnes (1990) og Alberoni (1988) som en *prosess*. Målet for mange når de går inn et kjærlighetsforhold vil være å gå fra å være kjæresten til å bli samboere eller ektefeller. Giddens (1994) ser på samfunnsendringer når han skisserer ulike former for kjærlighet. Det rene forhold karakteriseres som det kjærlighetsforhold som betegner det postindustrielle samfunn. Giddens ser på det moderne kjærlighetsforhold som noe positivt, preget av refleksive valg. Han mener det er blitt en demokratisering mellom kjønnene i parforholdet. Den refleksive kjærligheten oppfatter Beck & Beck-Gernsheim (1995) som truende for ethvert kjærlighetsforhold, og at økende grad av individualisme kan føre til konflikter i parforholdet. Dette er Barstad (2000) enig i. Hvordan vil mine informanter beskrive sitt parforhold? Vil det rene forhold være fundamentet for deres parforhold, eller er de krysskulturelle parene mer tradisjonelle i

måten de *gjør* parforholdet sitt på?

Partnervalg er et multidimensjonalt fenomen, og det er mange faktorer som påvirker valget av partner. I følge Kalmijn (1991) deler folk som har de samme kulturelle ressurser, verdier, normer, holdninger, livsstil, smak osv, også de samme oppfatningene av ting (Kalmijn 1991:501). Siden man i prinsippet er like hverandre før man møtes, vil det dermed være partenes bakgrunn som vil være avgjørende ved valg av partner, mener han. Partene i krysskulturelle ekteskap har ulike kulturelle og religiøse forutsetninger, men vil partene allikevel betrakte hverandre som like på enkelte preferanser?

Tallene på mennesker i Norge som gifter seg med en kvinne eller mann fra et annet land øker stadig, og det vil fortsette å øke så lenge vi har innvandring til Norge og så lenge nordmenn forsetter å reise utenlands. Bare de siste tiårene har tallet på nordmenn som reiser utenlands for å studere, arbeide eller for å feriere økt betraktelig. Vi reiser ikke bare mer enn før, men også lenger, så sjansene for å møte en mulig ektefelle fra et annet kontinent er større i dag enn tidligere.

Tallene viser at blant ektepar som er gift krysskulturelt, er det flere skilsmisser enn blant etnisk norske ektepar. En mulig årsak til dette kan være at noen personer velger å komme til Norge for å søke lykken og arbeide og tenker på ekteskap som en innfallsvinkel til ett nytt og bedre liv. En annen årsak kan være at krysskulturelle ektepar ofte har andre og vanskeligere problemer å forholde seg til enn norske ektepar på grunn av partenes ulike kulturelle og religiøse bakgrunn. Et annet argument kan være at det norske kvinneidealet i Norge i dag er en sterk og selvstendig kvinne, og et slikt ideal kan lett kollidere med en del patriarkalske verdier.

I kapittel 3 vil jeg se nærmere på det metodiske grunnlaget for oppgaven, beskrivelse av forskningsdesignet og utvalget og oppgavens kvalitetskrav.

3 METODE

Den metodiske tilnærmingen man har til det studerte feltet må begrunnes ut fra hvilke intensjoner man har med prosjektet. Mitt mål har vært å reflektere rundt partnervalg blant norske og krysskulturelle ektepar. Jeg har valgt å benytte kvalitative intervju for å få en forståelse av partnervalg fortalt av enkeltmennesker.

I dette kapittelet begynner jeg med en gjennomgang av utvalgsmetoden og en kort presentasjon av informantene som har deltatt i undersøkelsen. Videre vil jeg gjøre rede for kvalitative intervju generelt og hvordan jeg som intervjuer oppfattet selve intervjusituasjonen. Bruk av intervjuguide og båndopptager er viktige redskaper i intervjusituasjonen og jeg vil redegjøre for disse. Til slutt vil jeg diskutere etiske hensyn, og gå igjennom de metodologiske kvalitetskravene som stilles til et kvalitativt forskningsdesign; *troverdighet*, *overførbarhet* og *bekreftbarhet*.

3.1 Utvalget

De fleste studier av partnervalg tar for seg gifte par, men man trenger nødvendigvis ikke være gift for å leve i et samliv. Som jeg tidligere har vært inne på finnes det mange former for samliv, men den mest formelle og stabile er ekteskapet.

Jeg har valgt å intervju tre etnisk norske og tre krysskulturelle ektepar, til sammen tolv personer. Grunnen til at jeg har valgt å sammenholde norske og krysskulturelle ektepar, er fordi jeg synes det ville være interessant å se hvordan de norske og krysskulturelle ekteparene *gjør* parforholdet.

Som sagt så referer betegnelsen krysskulturell til ektepar hvor partene har bakgrunn i forskjellige kulturer. Jeg kom i kontakt med informantene gjennom venner og venners venner, så jeg kjente ingen av informantene på forhånd. Kravene mine var at tre av ekteparene skulle være gift krysskulturelt og at de var relativt nygifte. Informantene er fra 25-29 år, og de har vært gift fra ett til to år på intervjutidspunktet. De norske informantene har enten vokst opp i byer eller i nærheten av større byer på Østlandsområdet, foruten to som har vokst opp i større byer på henholdsvis Sørlandet og Vestlandet. De utenlandske informantene, som alle er menn og muslimer, har vokst opp i

middels store byer i hjemlandet. To er fra Tyrkia, mens en er fra Egypt. Det er tilfeldig at det ble slik. I dag bor alle ekteparene sentralt på Østlandsområdet.

Det varierer hvor lenge partene har vært kjærester og hvor lenge de har bodd sammen før de giftet seg. Det paret som har vært sammen lengst, 10 år, var samboere i 8 år før de giftet seg. Ett var samboere i 5,5 år, ett par i 4 år og tre par i ett år før de giftet seg. Det er de norske ekteparene som har kjent hverandre lengst og som har de lengste parforholdene og samboerskapene. Det er bare ett av de norske parene som har barn, ingen av de krysskulturelle. Alle de utenlandske mennene hadde bodd i Norge i ett år på intervju tidspunktet, så språkferdighetene var dermed noe varierende.

For alle de norske informantene er det gjennomgående slik at det er fedrene som har den lengste utdannelsen, men alle mødrene er yrkesaktive. Fedrene til de muslimske mennene har ingen utdanning utover grunnskole, men alle arbeider utenfor hjemmet. Ingen av mødrene har høyere utdanning, og bare én arbeider utenfor hjemmet.

Både kvinnene og mennene i de norske ekteparene har utdanning på høyskole og universitetsnivå. For de krysskulturelle ekteparene har alle kvinnene høyere utdanning, mens bare én av mennene har høy utdanning. De to andre har arbeidet siden de var ferdige på grunnskolen. De muslimske mennene arbeidet i bar på det tidspunktet da de møtte sin partner.

I skjemaet nedenfor gis en oversikt over informantutvalget.

BAKGRUNNSOPPLYSNINGER

INFORMANTER	BAKGRUNN							
	Tid i par-forhold	Søsken	Trosretning	Hjemland	Mors og fars sivilstatus	Fars yrke	Mors yrke	Egen utdanning/yrke
Anders og	6,5 år	1	Kristen	Norge	Skilt	Sivilingeniør	Hjelpepleier	Sivilingeniør
Stine	6,5 år	1	Kristen	Norge	Gift	Ingeniør	Omsorgsarbeider	Adjukt, jobber som lærer
Petter og	10 år	1	Kristen	Norge	Gift	Selvstendig næringsdrivende	Student, master i kunsthistorie	Skipsmegler
Tonje	10 år	1	Kristen	Norge	Skilt	Død - Ingeniør	Førsteseekretær	Student, master i kunsthistorie
Tomas og	2,5 år	2	Kristen	Norge	Gift	Sjømann/Konsulent	Apotektekniker	Student i økonomi/skipsfart
Iris	2,5 år	1	Kristen	Norge	Gift	Pensjonist, purser	Politiker	Lærer
Ismael og	4,5 år	3	Muslim	Tyrkia	Skilt	Selvstendig næringsdrivende	Husmor	8 årig grunnskole, jobbet i bar i Tyrkia
Jannicke	4,5 år	3	Kristen	Norge	Skilt	Sivilingeniør	12 års skolegang Jobber i bank	Utdannelse innen reiseliv, jobber i butikk
Muhammed og	2,5 år	4	Muslim	Egypt	Gift	Bonde	Husmor	Utdannet sosiolog, jobbet i bar i Egypt
Kristin	2,5 år	1	Kristen	Norge	Gift	Gartner	Gartner	Utdannelse innen reiseliv, jobber i butikk
Mustafa og	4 år	1	Muslim	Tyrkia	Gift	Skredder	Fabrikkmedarbeider	8 årig grunnskole, jobbet i bar i Tyrkia
Aina	4 år	1	Kristen	Norge	Skilt	Selvstendig næringsdrivende.	Butikkmedarbeider	Utdannelse innen reiseliv, jobber som butikksjef

3.2 Det kvalitative forskningsintervju

"Formålet med et kvalitativt forskningsinterview er at fremskaffe et empirisk materiale, der består af den interviewedes egne beskrivelser/fremstillinger af sig selv og den livsverden, han må forholde sig til" (Fog 2004:11).

Jeg har benyttet meg av kvalitativt intervju for å forsøke å få svar på spørsmålene mine. I kvalitative studier, trenger ikke problemstillingen å være fastspikret på forhånd, men kan formes i prosessen med intervjuet. Intervjusituasjonen er preget av en åpen samtale mellom forsker og informant. Som intervjuer trenger man ikke følge intervjuguiden slavisk, men man kan legge til og trekke fra spørsmål underveis. Man kan si at kvalitativ metode er preget av stor grad av fleksibilitet.

Kvalitet handler om karakteren eller egenskapene hos noe, mens kvantitet er mengden av denne karakteren eller disse egenskapene (Widerberg 2001:15). Ved bruk av kvalitativt intervju kan man gå dypere inn i tema og problemstilling enn ved bruk av kvantitativ metode. Kvalitative intervju kjennetegnes av et forholdsvis lavt antall informanter i motsetning til kvantitativ metode, hvor man ofte har et stort informantmateriale. Når mange dimensjoner ved et fenomen skal studeres er kvalitative intervjuer hensiktsmessige. Kvalitativt intervju eller dybdeintervju er vanligvis formet som en samtale der forskeren lar informanten respondere fritt innenfor rammen av intervjuet uten at det finnes noen ferdig lagde svaralternativer. Man bruker kvalitativt intervju for å få frem forståelse, ikke fakta (Widerberg 2001:58).

Jeg valgte å benytte meg av kvalitativ metode fordi jeg mener denne metoden går i bredden og dybden av de aktuelle spørsmålene. Jeg er opptatt av *hvordan* og *hvorfor* informantene tar sine valg og begrunnelsene for deres erfaringer. Materialet som er samlet inn i denne oppgaven, gir ikke grunnlag for å si noe statistisk om et problem som i kvantitativ metode. Mitt utvalg, som består av tolv personer, kan ikke si noe om hele populasjonen og hvordan unge mennesker i Norge velger partner, men ved hjelp av dybdeintervju vil undersøkelsen kunne si noe om partnervalg for *den gruppen som ble undersøkt*.

3.2.1 Intervjusituasjonen – å snakke om partnervalg

"Det ikke-strukturerte interview forløber som en spontan proces, uden at betingelserne for processen eller selve denne proces søges fastlagt eller kontrollert på forhånd" (Fog 2004:19).

Intervjuene ble gjennomført våren 2004 og alle parene ble intervjuet hjemme hos seg selv. Ved å gjøre intervjuene hjemme hos informantene får man et inntrykk av hvordan de lever, i tillegg til at informantene føler seg mer komfortable. Noen av informantene sa at de hadde oppfattet intervjusituasjonen som en positiv opplevelse hvor de fikk snakke fritt og sette ord på personlige opplevelser de ikke har tenkt på tidligere.

Jeg valgte å intervju partene hver for seg for å få frem begge parter opplevelse av partnervalg, og for å unngå pinlige situasjoner da enkelte av spørsmålene kunne oppleves som private. I ett felles intervju ville muligens den ene parten prate mest, og det ville vært fare for at han/hun ville ha overkjørt den andre, og farget intervjuet til "sin fordel". Et intervju med begge parter til stede, kan hindre den ene parten i å være ærlig. Siden jeg intervjuet begge parter i parforholdet, bør de viktigste elementene ved informantenes partnervalg være med. Det er vanskelig og si om jeg ville fått andre svar om jeg hadde intervjuet partene sammen.

Tidsmessig tok det lenger tid å intervju partene hver for seg, enn om jeg hadde intervjuet partene sammen. Hvert intervju tok fra 1,5 time til 2,5 time. Jeg fikk ikke inntrykk av at noen syntes intervjuene tok for lang tid, snarere tvert i mot. Jeg fikk tilbakemelding på at de fleste syntes tiden gikk veldig fort. For to av ekteparene passet det best at intervjuene av begge parter ble gjort på samme dag. Dette krevde konsentrasjon over lenger tid, men jeg følte ikke at det påvirket intervjuet negativt på noen måte. Jeg oppfattet det som om informantene ikke hadde problemer med å dele sine personlige erfaringer med meg, og at de var ærlige da de svarte på spørsmålene. Selve intervjusituasjonen opplevde jeg svært positiv. En mulig feilkilde som man som forsker ikke har kontroll over kan være at informantene ønsker, bevisst, eller ubevisst, å gi et annet bilde av samlivet enn slik det i realiteten var. Hvor man er i livet, ung eller gammel, vil påvirke hvordan man gjenforteller sin historie og hvordan man fortolker livet nå. Hensikten med intervjuene var å finne ut hvordan unge mennesker lever sine samliv i det

moderne. Det at informantene er relativt nygifte, kan farge måten de snakker om partneren og parforholdet på. Siden de bare har vært gift en kort periode, kan eventuelle feil og mangler ved partneren bli dysset ned og konflikter mellom dem nedtonet. Svarene jeg fikk da jeg spurte om konflikter i parforholdet var svært positive, så inntrykket jeg fikk var at parforholdene var problemfrie. Slik er det nødvendigvis ikke. Dette kan selvsagt ha noe med at partene bare har vært gift en kort periode og at de ikke har opplevd de helt store krisene enda. En annen grunn kan være at de ikke vil snakke om det som kan oppleves som vondt og vanskelig i intervjuet, slik at svarene blir "pyntet" på.

I følge Fog (2004) er intervjusituasjonen preget av spontanitet, men hun mener at det finnes visse betingelser. I følge Fog, så er egenskapene ved å være en god intervjuer noe som intervjueren selv besitter. Så lenge et intervju fungerer, vil ikke kvaliteter som spontanitet, mellommenneskelig kontakt, empati og den frie samtale være synlig (Fog 2004:19). En god intervjuer skal vise interesse for det informanten sier, vise fortrolighet og åpenhet. Hvis interessen og fortroligheten blir noe intervjueren legger seg, blir det noe påtatt. (Fog 2004:92).

Med tillatelse fra informantene brukte jeg lydbånd og transkriberte ord for ord i ettertid. Etter at jeg hadde forhørt meg om informantene var villig til å stille opp på intervju, sendte jeg ut et informasjonsbrev³ til alle om målsettingen og tidsrammen for intervjuene. Intervjuguiden⁴ var utgangspunkt for intervjuet. Selv om jeg ikke fulgte den slavisk, var jeg innom alle temaene og de fleste spørsmålene, i tillegg stilte jeg oppfølgingsspørsmål. For å få litt bakgrunnsinformasjon om hver enkelt informant, fylte alle ut et spørreskjema⁵, slik at jeg fikk litt bakgrunnsinformasjon om hver informant. Ingen av informantene sa noe om at de følte seg ubekvemme ved å dele disse opplysningene med meg.

Jeg har, som mange andre, blitt påvirket av hva jeg har lest og hørt om norske kvinner som gifter seg med muslimer. I media er det som oftest de negative sidene ved krysskulturelle ekteskap man får høre om, men selv om jeg har blitt påvirket av inntrykk utenfra, forsøkte jeg å være så objektiv som mulig.

I analysen har jeg forsøkt å gjøre mitt beste for å gi et sannferdig bilde av det

³ Se vedlegg 1

⁴ Se vedlegg 2

⁵ Se vedlegg 3

informantene fortalte, så jeg håper det vil være med på å utvide både min og andre sin forståelse av hva som var viktige kriterier ved pardannelse for mine informanter. Mitt mål er at andre par i samme situasjon vil kunne kjenne seg igjen i mine informanters levde erfaringer.

I begynnelsen av hvert intervju snakket jeg litt om hva jeg var ute etter med selve intervjuet og hva motivet mitt var, før jeg satte på båndopptageren. Som nevnt tidligere, sendte jeg ut et informasjonsbrev som beskrev hva intervjuet ville handle om, så jeg følte at alle var godt forberedt på hva hensikten med intervjuet var.

Kvalitative intervju er som jeg har nevnt, et samspill mellom intervjuer og informant, men det er også viktig å ivareta balansegangen mellom nærhet og distanse mellom de involverte partene. En intervjusituasjon kan oppfattes som en maktsituasjon mellom meg som forsker og intervjupersonene som informanter. Jeg opplevde intervjusituasjonen som profesjonell selv om jeg kunne nedtone det formelle. For min del ble balanseforholdet mellom nærhet og distanse utfordret av det å skulle intervju kvinner på min egen alder. Et slik samtale kan lett få en form av venninnesnakk, så i intervjusituasjonen måtte jeg være ekstra oppmerksom på det å forsøke å holde en viss distanse til informanten. Det er muligens lettere å åpne seg for kvinner fordi de er vant til å snakke om relasjonstemaer med sine venninner. Når de kvinnelige informantene snakket, ble bemerkninger som "du vet" og gester som smil og nikk, en indikator på at vi delte det samme meningsunivers av opplevelser og erfaringer. Jeg oppfattet mennenes svar som kortere og ofte mer presise enn kvinnenenes.

Et viktig poeng i en intervjusituasjon er hvordan intervjuerens alder, rase, kjønn, klassebakgrunn osv. kan påvirke relasjonen til informanten og hvilken betydning kjønn kan ha i denne sammenhengen. Hvordan oppfattet informantene at jeg som ung kvinne gjorde intervjuene? Verken de norske eller de muslimske informantene bemerket dette og jeg følte det på ingen måte som noen ulempe at jeg var kvinne. Resultatene ville kanskje blitt annerledes hvis det hadde vært en mann eller kvinne fra en annen generasjon som hadde gjort intervjuene.

Selv om noen av informantene var redd for å svare "feil" på spørsmålene oppfattet jeg det som alle snakket fritt. Jeg la merke til at de informantene med høyskole eller universitetsutdannelse, hadde et rikere ordforråd og var ofte mer reflekterte i måten de

svarte på, enn de med lav utdanning. Men alt i alt oppfattet jeg at både mennene og kvinnene tok spørsmålene mine på alvor og anstrengte seg for å gi gode og fullstendige svar.

3.2.2 Å Intervjue muslimske menn

Som sagt var jeg spent på om jeg som ung kvinne skulle være et problem for intervjusituasjonen da jeg skulle intervju muslimske menn. Fordi vi skulle snakke om personlige opplevelser knyttet til parforholdet, var jeg på forhånd usikker på hvordan de ville reagere. Men jeg oppfattet det som om alle ønsket å snakke så åpent som mulig. Gjennom intervjuet oppdaget jeg at dette var muslimer hvor kultur og religion spiller liten rolle for deres identitet og hvordan hverdagen organiseres. To av mennene betrakter seg som svært lite religiøse og de har heller ikke blitt oppdratt religiøst. For dem har oppveksten vært preget av et moderne syn på ekteskap og kjønn. Dette er verdier disse mennene har tatt med seg videre. Den siste av de muslimske mennene var mer opptatt av å etterleve de viktigste religiøse skikkene enn de to andre. De har alle tre jobbet på større turiststeder i hjemlandet over lengre tid, og gjennom dette arbeidet har de kommet i kontakt med andre unge mennesker, kvinner og menn, fra andre vestlige samfunn som har påvirket dem med sin vestlige livsstil. Det var på denne måten de møtte sin norske partner. For dem er kultur og religion klart atskilte begreper. Selv om de ikke oppfattet seg selv som religiøse, så betyr den tyrkiske og egyptiske kulturen mye for dem. Ved å flytte til Norge har de utenlandske mennene opplevd kulturelle og sosiale forandringer. I Norge gjelder andre verdier og normer for familielivet enn hva disse har opplevd i hjemlandet.

Ett av intervjuene måtte gjøres på engelsk, og på grunn av språkbarrierene kan det ha ført til at jeg har gått glipp av informasjon. Jeg forsøkte å snakke tydelig, og lot være å bruke vanskelige ord og uttrykk der det lot seg gjøre. Det stilles større krav til intervjueren når man må uttrykke seg på et fremmed språk, men jeg følte meg trygg i situasjonen, siden jeg hadde noen intervjuer bak meg allerede. Selv om intervjuet ble gjort på engelsk, valgte jeg å skrive ut hele intervjuet på norsk. De andre intervjuene ble gjort på norsk, men det hendte jeg måtte omformulere enkelte spørsmål til enklere

setninger, fordi mennenes norske ordforråd ikke var godt nok utviklet på det tidspunktet intervjuet ble gjennomført. Jeg følte allikevel at jeg fikk mye ut av intervjuene til tross for enkelte språkbarrierer.

3.3 Intervjuguiden

Intervjuguiden er i utgangspunktet ment som en veileder og noe man strukturerer intervjuene rundt. Utfordringen var dermed å frigjøre meg mest mulig fra intervjuguiden, men samtidig holde meg på rett spor. Etter et par intervjuer kunne jeg til en viss grad løsrive meg mer fra guiden, og jeg følte det ble mer flyt i samtalen.

Jeg delte guiden inn i ulike temaer med en del spørsmål til hvert enkelt tema. I utgangspunktet var jeg ute etter hvordan partnervalg *gjøres* hos norske og krysskulturelle ektepar. Intervjuguiden er ganske omfattende, så det var flere temaer i guiden som gikk ut over dette. Etter de første intervjuene så jeg meg nødt til å omformulere enkelte tema og spørsmål i guiden som virket fremmede for informantene. Det hendte at informantene kom med interessante opplysninger som jeg valgte å legge til i intervjuguiden til bruk i senere intervjuer. Intervjuguiden startet med tema som omhandler informantenes livshistorie, oppvekst og familiebakgrunn. Siden kom jeg inn på det første møtet mellom partene, og hvordan parforholdet utviklet seg. Videre snakket vi om opplevelser rundt selve parforholdet og informantenes opplevelse av forelskelse og kjærlighet. Til slutt kom jeg inn på om partene oppfattet seg som like eller ulike, og parforholdets betydning for partene. For de krysskulturelle partene hadde jeg med tilleggsspørsmål som tok for seg reaksjon fra familie og venner på parforholdet, og om kulturforskjellene mellom partene påvirker parforholdet på noen måte. Disse intervjuene tok dermed noe lenger tid enn for de norske ekteparene.

Min intensjon var at jeg ikke ville lede informantene til å svare det de trodde jeg ville ønske å høre. Det var viktig for meg å stille spørsmålene slik at ingen svar virket mer korrekt enn andre. Måten man stiller spørsmålene på, kan påvirke hvordan informantene svarer på dem. Dette kan være helt ubevisst fra intervjueren sin side. Det er vanskelig for intervjueren å unngå å legge føringer på informanten og hans eller hennes svar, men i følge Fog (2004), kan man uansett få vitenskapelig interessante svar. Poenget

er at man må bruke andre krav til validitet og reliabilitet enn de positivistiske. Dette kommer jeg tilbake til under avsnittet om metodologiske kvalitetskrav.

3.4 Båndopptagerens betydning

"Udskrifterne er frugten af et samarbejde og af et forhold mellem to mennesker" (Fog 2004:109).

Med andre ord er bruk av båndopptager og utskriftene en gjengivelse av et subjekt-subjekt forhold. I følge Fog (2004) er samtalen, for det første, en metode brukt av forskeren for å skaffe seg empiri og på den andre side er samtalen, når den er avsluttet, tatt opp på bånd og skrevet ut, selve det empiriske materialet (2004:109).

Bruk av båndopptager kan føre til reservasjon hos informantene. Mine informanter hadde på forhånd fått beskjed om at intervjuene ville bli gjort med båndopptager, og alle hadde på forhånd samtykket. Båndopptageren er med på å hjelpe meg som intervjuer ved at jeg i større grad kan konsentrere meg om det informanten forteller, enn hvis man i stedet noterer det som blir sagt. En kombinasjon av båndopptager og notater kan ofte være fruktbart. Bruk av båndopptager kan på den annen side føre til at intervjueren er mindre konsentrert om det som blir sagt i intervjuet fordi hun vet at det er mulig å høre gjennom intervjuet i senere. Ved bruk av båndopptager har man mulighet til å transkribere samtalen ord for ord og dermed analysere utskriftene mer nøyaktig. En ulempe med det skrevne ord er at fra intervjuet til selve utskriften vil det forsvinne en del informasjon (Kvale 1997). I følge Kvale fanger ikke lydbåndet verken opp kroppsspråk eller mimikk hos informanten. Han kaller utskriftene for en "*dekontekstualisert versjon*" av intervjuet og "*kunstige konstruksjoner*" av kommunikasjon fra muntlig til skriftlig form (Kvale 1997:101-102). Fog (2004) kaller også utskriften et kunstig produkt; "det er en stivnet udgave af en førhen levende proces, hvori to personer har sendt en mængde budskaber til hinanden med krop og ord" (Fog 2004:109).

Ved bruk av kvalitativt intervju vil man aldri få direkte tilgang til informantens levde og opplevde liv, så det som blir grunnlaget for analysen, er ikke livet som fortalt, men den skriftelige teksten. Gjennom samtalen og transkriberingen er det informantenes fortellinger gjengitt i tekst man analyserer og fortolker ut i fra. Jeg skrev ut intervjuene

ordrett på pc rett etter at intervjuene ble gjort. Jeg har utelatt ikke- verbale uttrykk i utskriften, det vil si pauser, gester eller måten ting blir sagt på. Hensikten med utskriftene er å presentere informantenes egne fortellinger om partnervalg og parforhold på en måte som oppleves som meningsfull for leseren. Jeg er opptatt av at ordenes betydning ikke vil bli endret fra det som blir sagt til det som blir skrevet, slik at det som blir skrevet ligger så nært opp til det som det som informantene opprinnelig fortalte. Fog sier at man må være tro mot det opprinnelige materialets grunnlag og dets "dypere" mening (Fog 2004:182).

3.5 Etikk

Som forsker må man ivareta visse etiske hensyn, slik at kravene til informantenes *anonymitet* blir overholdt, som selve utformingen og vurderingen av intervjuet og at intervjusituasjonen ikke virker krenkende på informanten.

Jeg har valgt å anvende sitater fra intervjuene for å tydeliggjøre informantenes egne erfaringer, og for å underbygge teori i den empiriske delen av oppgaven. Når man anvender sitater er det viktig å være oppmerksom på informantenes anonymitet ved å ikke utgi for mye sensitiv informasjon. Informantene er gjort anonyme ved at jeg bruker fiktive navn i sitater og tabell, ved å fjerne oppvekststed og andre lett gjenkjennelige karakteristikk. Som nevnt rekrutterte jeg informantene gjennom venner og bekjente som ikke hadde møtt hverandre før. Dermed sikret jeg meg at ingen av informantene kjente hverandre fra før.

Etter intervjuene spurte jeg informantene om hvordan de hadde opplevd intervjusituasjonen, og de fleste fortalte at de satt igjen med en positiv opplevelse. Det var flere av spørsmålene som de tidligere ikke hadde tenkt særlig over eller snakket med partneren sin om. Dette kan, i følge Lamark (1995), betraktes som en positiv (utilsiktet) effekt av samtalen. Hun snakker om *det vidunderlige* øyeblikket i intervjusituasjonen. Det vidunderlige skjer hvis intervjupersonen sitter igjen med ny innsikt og forståelse av seg selv og sitt liv som følge av samtalen.

Det å intervju menn med en annen etnisk og kulturell bakgrunn stiller spesielle krav. Jeg forsikret meg om at de hadde forstått hva jeg ville bruke intervjuet til og hva

samtalen skulle handle om. Siden jeg også intervjuet deres norske ektefelle regnet jeg med at de hadde lest informasjonsbrevet og snakket om innholdet på forhånd. Siden jeg ikke kjente noen av informantene fra før, visste jeg ikke hvordan de ville oppleve selve intervjusituasjonen. Men ingen av informantene gav uttrykk for at de syntes situasjonen var umoralsk på noen måte. Hensikten er å bruke sitater i de empiriske kapitlene som oppleves som meningsfulle for leseren, samtidig som jeg vil ivareta informantenes anonymitet. Dette innebærer imidlertid ikke at sitatenes meningsinnhold endres på noen måte.

3.6 Kvalitetskrav

Innen kvalitativ forskning bør man alltid vurdere de innsamlings- og analysemetodene man benytter. Siden teori og metode henger sammen, må man redegjøre for den teoretiske forankringen og utvikling av metoden. Man må reflektere kontinuerlig over hvilke teoretiske og vitenskapelige posisjoner og metoder man har valgt, gjennom hele forskningsprosessen (Widerberg 2001).

Innen kvantitativ metode har man begreper som *reliabilitet*, *validitet* og *generaliserbarhet*. Innen kvalitativ forskning, som denne undersøkelsen bygger på, har man ikke de samme metodologiske målebegrepene. I den kvalitative tilnærmingen fokuserer man heller på *troverdighet*, *overførbarhet* og *bekreftbarhet*. Troverdighet stiller krav til om undersøkelsen er utført på en tillitsvekkende måte. Overførbarhet handler om at en enkelt undersøkelse er allmenngyldig, altså at analysen av en undersøkelse også kan gjelde i andre sammenhenger. Bekreftbarhet handler om det enkelte prosjekts kvalitet og om det kan støttes av annen forskning.

3.6.1. Troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet

Troverdighet handler om at undersøkelsen er utført på en *tillitsvekkende* måte. Når man redegjør for forskningsprosessen må man få klarhet i fremgangsmåte for valg av teori og metode, gjennomføring av intervju og til slutt analyse av resultatene. Et viktig spørsmål er hvor god kvaliteten på det empiriske materialet jeg har kommet frem til er. Det er dermed viktig at forskeren åpent reflekterer over prosessens tilblivelse og reflekterer over intervjusituasjon og forholdet mellom forsker og intervjuperson. Før intervjuene fikk informantene skriftlig beskjed om hva intervjuet skulle handle om og at anonymiteten i oppgaven ville bli sikret. Det ble samtidig gjort klart at det ville bli brukt båndopptager under intervjuet.

Overførbarhet eller *allmenngyldigheten* dreier seg om at tolkninger som er basert på en enkelt undersøkelse, også kan gjelde i andre sammenhenger. Det som gir grunnlag for overførbarhet innenfor kvalitativ metode er snarere hvordan man forstår og fortolker analysen. I kvantitativ metode er det de eksakte funnene som er av betydning, i kvalitativ metode dreier det seg om forståelsen av funnene som kan være overførbare og allmenngyldige. Tolkningene jeg har kommet frem til i denne oppgaven mener jeg kan være relevant i en større sammenheng. I de empiriske kapitlene av oppgaven tar jeg utgangspunkt i noen dimensjoner ved partnervalg og ser på hvordan norske og krysskulturelle ektepar lever sine liv. Partnervalg er beskrevet i mange studier og må sies å være noe allment. Det er både kvinner og menn med i studien, ikke bare ett kjønn, og dette er også med på å betegne allmenngyldigheten ved oppgaven. Det er grunn til å tro at funnene kan være overførbare til norske og krysskulturelle ektepar med lignende bakgrunnskjennetegn.

Bekreftbarhet handler om analysens kvalitet. Man kan si at bekreftbarhet går ut på at analysen kan bekreftes av andre studier. Marshall & Rossmann (1995) mener at forskeren må redegjøre for tolkningene man er kommet frem til og være kritisk til disse. Spørsmålet blir om det empiriske materialet utgjør et tilstrekkelig grunnlag for de konklusjoner som trekkes (Marshall & Rossman 1995:145). I følge Moxnes (1990:63) er det viktig å tydeliggjøre stadiene i forskningsprosessen. Forskeren må redegjøre for metodevalg, fremgangsmåte og gi grundige beskrivelser av datamaterialet. Fog (2004)

mener det er viktig at man analyserer under hele undersøkelsesprosessen og ikke bare når intervjuene er gjort. En kvalitativ studies gyldighet kan ikke måles. Det som er viktig for undersøkelsens *gyldighet* er at vi må kunne stole på de resultatene vi kommer frem til. Kravet om "gyldighet" drejer sig om, at forskeren i arbeidet med sit empiriske materiale dels skal sikre sammenheng og konsistens i den utførte analyse, dels skal sikre analysens overensstemmelse med andre analyser eller andre forskningsresultater i det hele taget" (Fog 2004:194).

Informantenes fortellinger er med på å gi en forståelse av partnervalg i det moderne. Utfordringen som forsker ligger i å tolke det som blir fortalt av informantene, se det i sammenheng med andre teoretiske bidrag og til slutt få en forståelse av partnervalg. Det er informantenes fortellinger om partnervalg som er grunnlaget for den empiriske analysen. Denne undersøkelsen har ikke en forklarende, men en *beskrivende* og fortolkende målsetting.

Partnervalg er ett multidimensjonalt fenomen og det vil ikke være mulig å gi noe entydig bilde av partnervalg. Ved å ta med krysskulturelle ektepar føler jeg at jeg får belyst et viktig aspekt ved partnervalg i dagens samfunn siden denne samlivsformen er blitt mer vanlig de siste årene, men gjort lite forskning på.

Med utgangspunkt i mine 12 informanternes unike historier og med det teoretiske utgangspunktet, håper jeg å kunne utvide både min og andre sin forståelse av hva som er viktige dimensjoner og faktorer ved pardannelse. Det er viktig at man som forsker klarer å se sammenhengen mellom teoriene som er brukt og det empiriske materialet når man fortolker materialet.

I kapitlene 4-6 vil jeg ta for meg noen dimensjoner ved partnervalg, og se disse i lys av det empiriske materiale. Jeg har valgt å basere den siste delen av oppgaven om tre temaer omkring partnervalg; møtested, likhet mellom partene og kjærlighetsaspektet. Jeg vil fokusere på informantenes opplevelser og fortolkning av prosessen som førte til valg av partner.

4 Å MØTES

Det første trinnet i partnervalgprosessen er hvor partene møttes og hvordan møtestedet virket på dannelsen av parforholdet. Hensikten med kapittelet er å få frem hvilke tanker informantene gjorde seg om det første møtet og hvordan partene opplevde det. "People tend to fall in love with others with similar background, with similar levels of educational attainment and with the same ethnic and religious heritage" (Jacobs & Furstenberg 1986:715). Med dette mener de at mennesker som er like på en del faktorer har større sjanse for å gifte seg enn mennesker som er ulike. Kan man si at menneskers oppvekststed, sosiale bakgrunn og det miljøet en ferdes i er bestemmende for hvilken partner man velger å dele livet med? Eller er den man velger som livsledsager et spørsmål om hvem man omgås når man er i den fasen av livet da det oppleves som naturlig å velge en partner?

Det første møtet

Valg av partner er en prosess hvor utviklingen til et seriøst parforhold begynner med at partene møtes på ulike arenaer og siden utvikler et parforhold. I følge Granrusten "kan det være tilfeldig at det ble den ble, men det er ikke tilfeldig at begge var der de var da de traff hverandre" (1996:120). Hvem man omgås i den fasen av livet da det vil være naturlig å velge en partner er avhengig av mange ting, men alder og livssituasjon er viktige faktorer.

I begynnelsen og midten av 20- årene er det fremdeles mange som er uetablert, og man har dermed mulighet til å møte en potensiell kjæreste på samme alder og med samme livssituasjon som en selv. Mennesker kan møte hverandre og danne parallianser på nær sagt de fleste sosiale arenaer, og stadige endringer i samfunnet vil skape nye arenaer hvor folk kan møtes. Utvikling av kultur, moter og trender vil skape nye og andre arenaer med andre krav til interesser og ferdigheter (Granrusten 1996:42). Unge voksne møter ofte en potensiell partner i studietiden, i forbindelse med fester, fritidsaktiviteter og gjennom andre sosiale arrangementer på fritiden.

Jeg vil begynne med å redegjøre for hvor de norske ekteparene møtte hverandre.

Tonje og Petter møttes tidlig i ungdomsårene da de gikk i samme klasse på ungdomsskolen:

Vi var veldig unge da vi møttes (...) vi gikk i samme klasse på ungdomsskolen (...) Petter var sammen med noen av de andre jentene i klassen før vi ble sammen. Det var sommeren mellom niende klasse og første gym vi ble kjærester (...) det var jeg som ble forelsket i ham først, og det var en venninne av meg som prøvde å koble oss sammen. Jeg husker godt at vi satt og snakket med ham på avslutningsballet i niende klasse (...) den sommeren var vi en del sammen og ble til slutt kjærester (Tonje).

Tonjes ektemann Petter opplevde det første møtet slik:

Vi møttes på ungdomsskolen da jeg begynte i klassen hennes. Vi hadde egentlig ikke pratet sammen så mye før vi kom i niendeklasse (...) jeg var sammen med en annen jente i parallellklassen. Det var en av venninnene til Tonje som fortalte at hun likte meg. Jeg syntes Tonje var søt, så vi var en del sammen den sommeren der (Petter).

Siden Tonje og Petter møttes så tidlig som på grunnskolen vil det være en viss grad av likhet mellom partene. En klasseromssetting på grunnskolenivå kan sies å være forholdsvis homogam på flere faktorer som for eksempel gjennom geografisk nærhet og alder. Man vil føle en viss tilhørighet med personer som er fra samme sted som en selv fordi man har vokst opp i samme nærmiljø, og på den måten blitt påvirket av den samme bakgrunnen. Identitetstilhørighet gjennom dialekt og andre sosiale koder blir forsterket hvis den andre personen bekrefter disse som riktige (Granrusten 1996). Men i følge Granrusten velger man ikke en partner bare fordi man er oppvokst i samme nærmiljø, det må i tillegg eksistere andre sosiale eller personlige likheter (1996:32). Dette vil jeg komme nærmere tilbake til i kapittel 5.

De to gjenværende norske ekteparene møtte hverandre på utesteder i storbyer. I norske byer har det vært en sterk fremvekst av caféer og utesteder som nye arenaer for å treffe en potensiell partner. Tidligere var "dansen på lokalet" en av få arenaer for partnervalg. Man kan si at unge mennesker har flere valg og muligheter til å møte en potensiell partner i dag enn tidligere. Selv om man har et bredt utvalg av utesteder i byene, er det ofte den "lokale puben" som blir møteplassen for folk på bygdene. Valgmulighetene begrenser seg ofte til et "stamsted" hvor man gjerne møter de samme menneskene. I byene derimot finnes det mange ulike utesteder som tiltrekker seg ulike

typer mennesker.

I Ødegård (1996) sin studie av folks alkohol- og utelivsvaner blir det vist at utesteder i storbyene stort sett har en lik sammensetning av folk. Hun undersøkte tre forskjellige utesteder i Oslo hvor sammensetningen av folk på de ulike stedene er forholdsvis lik på en del faktorer. Studien viser at mennesker med lik vekt av økonomisk og kulturell kapital søker sammen. Stilen på utestedene avgjør ofte for hvilke type mennesker man finner her. "De ulike utestedene kan ved første øyekast synes like, der kodene, symbolene og ritualene fremstår for oss som entydige (...) ferden går innom Lipp, Eilefs Landhandleri og Rebekka West, tre forskjellige utesteder med hensyn til arkitektur, interiør, dekor og gjester" (Ødegård 1996:45-46). Hun mener det er mer enn tilfeldigheter som har fått informantene til å gå på de utvalgte utestedene. De tre ulike utestedene i studien har forskjellig interiør, og det mener hun er bevisst valgt av utestedet for å selektene ulike målgrupper (Ødegård 1996:55).

Beskrivelsen av de tre utestedene kan karakteriseres som grov. Det finnes selvsagt mennesker som er forskjellige som går på disse stedene, men utesteder i storbyer henvender seg ofte til spesielle typer mennesker alt etter utestedets plassering og hvordan interiøret, atmosfæren og musikken er. Det er ofte slik at unge mennesker i storbyer søker seg til steder hvor man møter andre som er relativt lik seg selv og som man har noe til felles med. Ødegård viser i sin studie at det er folk fra de øvre sosiale sjikt som oftest har forutinntatte holdninger og distanserer seg fra utesteder som ikke passer inn i deres identitetskonstruksjon (1996:62). Dette kan bety at det er menneskers klassebakgrunn og deres plassering i det sosiale rom som er avgjørende for deres livsstil (Ødegård 1996:64). Siden en persons livsstil er med på og si noe om en person, kan hvilket utested man går på fungere som en sosial identitetsmarkør. Ut i fra dette sier hun at livsstil ikke kan velges, men at den blir gitt. Men valgene våre begrenses og påvirkes allikevel av blant annet utdanning, kjønn og økonomiske rammer, slik at det enkelte individs mulighet til å velge begrenses (Ødegård 1996:65).

Ut i fra dette kan man si at sammensetningen av mennesker på ulike utesteder i storbyer i Norge er forholdsvis lik og at menneskene som går dit har samme livsstil.

Mine antagelser er at de to ekteparene som møtte hverandre på utesteder, allerede var like på en del faktorer før de møttes. Slik forteller Iris og Tomas om sitt første møte:

Ei venninne av meg hadde møtt Tomas på byen tidligere, så hun går bort for å snakke med han og sånn ender vi opp sammen. Vi fant raskt tonen, men jeg fikk ikke telefonnummeret første kvelden. Helgen etter var vi ute på samme sted og da hadde han møtt venninnen min på forhånd og hun hadde gitt han telefonnummeret mitt. Jeg traff han igjen senere på kvelden, og så snakket vi mer (Iris).

Tomas forteller om sin opplevelse av det første møtet med Iris:

Jeg jobbet i militæret og så var jeg på et kurs hjemme. Det var første gang jeg var hjemme på flere måneder. Jeg var sammen med noen kompiser på "vorspiel" og så dro vi på et utested i byen. Der møtte jeg ei jeg kjente fra før og det var venninnen til Iris. Vi spurte om vi kunne sette oss ned ved bordet, og det kunne vi. Så kom Iris etter hvert og satte seg ned. Vi fant ut at vi likte det samme bandet begge to, så da det stengte der gikk vi hjem til Iris sammen med noen andre (...) jeg fikk ikke telefonnummeret etter at jeg møtte henne den første gangen. Jeg dro tilbake til befalsskolen i en uke og kom tilbake helgen etter. Der møtte jeg henne på samme pub. Jeg gikk bort til henne og vi pratet og hadde det veldig hyggelig (Tomas).

Iris og Tomas møttes gjennom en felles bekjent. Det gjorde at de lettere kunne ta kontakt og snakke med hverandre. At partene deler det samme nettverket, gjør at de kan være like på en del faktorer, for eksempel på alder, klassebakgrunn, religion, etnisitet og ofte også på utdanning og yrke.

I likhet med Iris og Tomas møttes også Stine og Anders gjennom felles venner:

Jeg og Anders møttes da vi studerte på samme sted. Vi møttes på et utested for studenter på dansegulvet. Jeg hadde avtalt å møte en kamerat av meg som jeg hadde gått i samme klasse med i alle år, som tilfeldigvis gikk i samme klasse som Anders. Det ble til at vi gikk og satte oss et sted for oss selv, og der satt vi og pratet og hadde det veldig gøy (Stine).

Stine og Anders møttes på et utested for studenter, og slike miljøer tiltrekker seg gjerne en homogam sammensetting av folk. Menneskene der er like ved at de har valgt å ta høyere utdanning, man er forholdsvis lik i alder, og mennesker som studerer på høyere nivå har ofte lik sosial bakgrunn. Forskning viser at jo høyere utdanning man tar, jo mer homogame er partene (Birkelund og Heldal 2003, Granrusten 1996). Det kan i tillegg oppfattes som enklere å snakke med en person som er på det samme intellektuelle nivå som en selv.

For de ekteparene som møtte hverandre på utesteder opplevde jeg det ikke som om noen av partene hadde forventninger om å møte en partner den kvelden de var ute. Alle

hadde vært på utestedene tidligere, men ingen av partene hadde møttes eller snakket sammen før. Jeg fikk inntrykk av at partene var ute med venner for å ha det hyggelig, ikke primært for å møte en partner:

Jeg var ikke på utkikk etter noen i det hele tatt, men jeg skjønte jo etter hvert at det kunne bli aktuelt. Jeg var ikke noen desperat dame som var på jakt etter å gifte meg og få barn (Iris).

Iris sin ektemann, Tomas, forteller:

Jeg var ikke på utkikk etter noen dame på det tidspunktet. Jeg jobbet mye og skulle reise en del, så det passet egentlig dårlig med kjæreste (Tomas).

Verken Stine eller Anders var ute for å treffe en partner den kvelden de møttes:

Jeg var ikke ute på byen for å finne meg en mann, men for å ha det hyggelig med venner (Stine).

Jeg søkte vel ikke en å dele livet med på den tiden (...) jeg var student, så der og da var jeg ikke på jakt etter en livsledsager (Anders).

De norske ekteparene i min undersøkelse er forholdsvis like på flere faktorer. Dette kan ha en sammenheng med at de møttes på en arena hvor menneskene er like på en del karakteristikk. Å møte en person på et utested i en norsk storby kan være en indikator på livsstilslikhet, slik at arenalikhet kan øke sannsynligheten for at man treffer en som deler ens interesse, har den samme utdannelsen, musikksmaken, politiske synspunkter, religionstilhørigheten, klassebakgrunnen osv. Man kan til en viss grad kategorisere utesteder i storbyer etter sammensetningen av mennesker som går der, slik Ødegård (1996) har gjort, men det vil allikevel være en del mennesker med ulik personlig og sosial bakgrunn som kan møtes på samme utested.

Turisme og kjønnsmarked

"Cupid may have wings, but apparently they are not adapted for long flights" (Jacobshon & Matheny, Jr. 1963).

Dette sitatet tar utgangspunkt i at to personer som blir forelsket i hverandre befinner seg nær hverandre i geografisk radius. Ser man på partnervalg ut fra et funksjonalistisk synspunkt, ville det være mest gunstig å velge en partner som geografisk sett er lett tilgjengelig. Den som er lett tilgjengelig er ofte den som er lik en selv, og samtidig nærmest i fysisk avstand. Man har større mulighet for å møte en egnet partner og danne et parforhold om avstanden til denne personen er kort enn om den er lang. Hvorfor velger da noen en partner utenfor sin egen sosiale gruppe? Har ulik etnisk og kulturell bakgrunn betydning for valg av partner? Eller reflekterer ekteskapene en trend i moderne samfunn preget av økt reiseliv og migrasjon, siden det å reise har åpnet de valgbare områdene over nasjonale grenser?

Økningen i blandingsekteskap antas å komme av særlig to forhold; store migrasjonsstrømmer og stor interaksjon mellom ulike grupper på verdensbasis (Lie 2004a). Unge mennesker er oftere ute og reiser, studerer eller jobber i utlandet og har dermed større sjanse for å møte en potensiell partner i andre land og verdensdeler. Man kan dermed si at flyreiser gjør det lettere for cupido. I dag kan man møte en partner på mange ulike arenaer. Utvikling av chattesteder på internett, speeddating, singelklubber og bruk av sms er utbredt, men også kontaktannonser gjennom magasiner og aviser er steder hvor man kan møte en potensiell partner. På denne måten har man mulighet til å snakke med og møte mennesker fra hele landet og verden. De norske ekteparene møtte hverandre på henholdsvis skole og utesteder hvor elevene og gjestene er forholdsvis like på en del faktorer. De krysskulturelle ekteparene derimot møtte hverandre utenfor Norges grenser og partene ble kjent i baren hvor han jobbet. Kan barene i syden⁶ være en mulig arena for pardannelse på samme måte som utestedene i norske byer?

Jannicke og Ismael møtte hverandre i Tyrkia hvor hun var på ferie med venninner, og hvor han jobbet som bartender:

⁶ I denne sammenhengen definerer jeg syden som solrike destinasjoner utenfor Nord-Europa som det arrangeres charter- eller pakketurer til.

Jeg dro til Tyrkia for å besøke to venninner som var der på ferie i seks uker (...) da vi kom tok de oss med gjennom "bargata" i byen for å vise oss alle stedene vi hadde sett på bilder, og møte de menneskene de hadde truffet der i den perioden. Ismael jobbet i en av barene i "bargata". Da vi gikk forbi syntes jeg at han var veldig søt da. Vi skulle ett annet sted lenger ned i gata, så vi gikk jo litt frem og tilbake, og hver gang vi gikk forbi, stod han ved inngangen til baren. Mot slutten av kvelden gikk vi til en bar som lå rett overfor der han jobbet. Så kom han dit etterpå, og vi begynte å snakke (Jannicke).

Ismael forteller om sin opplevelse av det første møte:

Jeg jobbet som bartender i Tyrkia da jeg møtte Jannicke. Jeg var ferdig på jobb sent en kveld og møtte noen kompiser på et utested i "bargata". Jannicke var der sammen med åtte andre norske jenter (...) jeg satt sammen med kompisen min i baren da Jannicke kom bort og spurte om hun fikk sitte sammen med oss, så jeg sa ja. Vi pratet masse hele natten. Jeg fulgte henne tilbake til hotellet om natten og da gikk vi langs stranden. Det var veldig romantisk. Jeg husker veldig godt dagen etter for da skulle jeg besøke familien min, men fordi jeg hadde møtt Jannicke, så jeg ville jeg ikke dra. Etter det så møttes vi hele tiden mens hun var der (Ismael).

I likhet med Jannicke og Ismael møttes også de andre krysskulturelle ekteparene på samme type arena, sydenbaren. Aina og Mustafa møttes i Tyrkia da hun var der på ferie over en lengre periode sammen med venninner. Hun hadde vært i Tyrkia på ferie før, men aldri truffet Mustafa tidligere:

Jeg møtte Mustafa i Tyrkia. Første gang jeg dro dit var i 1997. Jeg og ei venninne dro dit sammen. Tyrkia var nok ikke det stedet jeg hadde ønsket å dra til, men jeg forelsket meg i stedet med en gang. Vi dro nedover mange ganger og fikk mange venner, men Mustafa møtte jeg ikke før jeg hadde vært der noen ganger. Jeg møtte Mustafa på en bar og vi begynte å prate. Vi hadde veldig god kjemi med en gang (Aina).

Ainas ektemann Mustafa forteller:

Aina var på ferie i Tyrkia da jeg møtte henne på en bar. Vi begynte å snakke sammen. Hun hadde vært i Tyrkia tidligere uten at jeg hadde møtt henne før (Mustafa).

Kristin og Muhammed møttes også i baren hvor han jobbet som bartender:

Jeg og mamma var på ferie i Egypt (...) første gang jeg så han var da vi skulle spise i baren på hotellet der han jobbet. Han kom bort og spurte om jeg ville være med han og noen kamerater ut. Jeg ble med ham ut en av de siste dagene, selv om jeg var litt skeptisk. Det var veldig romantisk, nesten som på tv, helt uvirkelig liksom (Kristin).

Det er mer populært å reise nå enn det noen gang, og for å møte behovet turister har, er det blitt stadig flere barer og utesteder i syden som kan være mulige arenaer for valg av partner. På denne måten kan vestlig turisme være med på å avtradisjonisere og homogenisere arbeidere i turistnæringen til en vestlig livsstil. Men selv om de får en mer vestlig livsstil, har de en annen kulturell bakgrunn som vil gjøre dem forskjellige fra etnisk norske på vesentlige punkter.

Den største ulikheten mellom barer og utesteder i Norge og i syden er at man som oftest ikke finner den samme likheten på sammensetningen av folk i sydenbarene. Mine antagelser er at typiske turistbarer i syden ofte er preget av lite kulturelt særpreg hvor sammensetningen av folk er mer generell. På slike steder samles og samhandler alle typer mennesker fra ulike nasjonaliteter med hverandre. Ofte vil nordmenn i syden føle seg tiltrukket av det kjente, som barer med navn som "Den norske viking" hvor de sosiale kodene er kjent. Men kan man si at det er en lik sammensetning av mennesker som møtes på disse stedene? Fløtten og Solvang (1989) mener at folk fra alle samfunnsklasser reiser på pakketurer til syden. Myten om at pakketurister forbindes med lavstatusgrupper er det ikke hold i ut fra resultatene de har kommet frem til i sin undersøkelse (1989:23). De fant at overklassen er den gruppen som oftest reiser til fjerne og eksotiske steder, men at også mellomklassene har reist mye (1989:132). I dag får man "jorden rundt reiser" spesielt beregnet på unge voksne til rimelige priser. Det er ikke lenger slik at det bare er de kapitalsterke som har råd til å reise langt, men de har gjerne en annen luksus på reisen. Unge mennesker reiser ofte på "backpackertur" eller på interrail hvor komfort har en lavere prioritet. I tillegg har unge mennesker uten barn større muligheter til å reise til syden utenom sesongen og skolens ferier. Da er ofte pakketurer billigere enn ellers. Hva man gjør på ferie vil være avhengig av alder, livssituasjon og klassebakgrunn.

I syden møtes mennesker fra alle sosiale sjikt, men i følge Fløtten og Solvang (1989), kan det være mulig at overklassen prøver å distingvere seg fra de lavere klassene. Det kan for eksempel være ved å bo på dyre og eksklusive hoteller med sportstilbud, restauranter og utesteder beregnet på folk med felles habitus (1989:146-147).

De norske ekteparene møtte hverandre på arenaer hvor de i utgangspunktet var relativt lik sin partner på flere faktorer. I syden kan man vanskeligere kategorisere utestedene slik som i norske storbyer. De krysskulturelle ekteparene møttes på arenaer hvor sammensetningen av folk kan sies å være differensiert og hvor man har større muligheter til å samhandle med personer med forskjellig sosial og kulturell bakgrunn enn en selv.

Sjekking – en trapp av forhandlinger

Holter (1981) beskriver sjekking som en trapp av forhandlinger. Målet kan være en flørt for en natt eller et langvarig parforhold. Sjekking handler om forhandlinger og utprøving av hva den andre har å tilby. Disse forhandlingene går i trinn. Det første trinnet er å oppnå øyekontakt, det neste trinnet er å nærme seg for eksempel ved å dunke borti vedkommende hvis han eller hun ikke viser respons ved øyekontakt, mens trinn tre kan være å snakke sammen eller å be om en dans. Da vil de gjerne finne ut om de er tiltrukket av hverandre. Slik fortsetter trinnene helt til man er på toppen og opplever forelskelsen (Holter 1981:15).

I følge Holter er det slik at det nesten alltid er gutten som tar kontakt først, mens jenta kan velge å godkjenne fremstøtet eller trekke seg (Holter 1981:47).

Et vanlig syn på kvinner som prøver å sjekke er at de er "lette på tråden". Jenter er mer indirekte i sine sjekketeknikker. Ved hjelp av klær og sminke og øyekontakt prøver de å oppnå kontakt med guttene, men *initiativet* bør komme fra guttene.

For å holde på guttens interesse i begynnelsen av parforholdet, snakker noen av jentene i min undersøkelse om at de bruker utseende aktivt for å få oppmerksomhet:

(...) I begynnelsen når man ikke kjenner hverandre så godt er det mer spennende. Man gruer seg litt til å se han og man tenker på hva man skal ha på seg. Man sminker og pynter seg fordi han skal se deg fra din beste side hele tiden (Jannicke).

Noen av informantene snakker, i likhet med Jannicke, om at man lager en fasade for å ta seg best mulig ut for den andre. I den første fasen av parforholdet er man opptatt av å vise seg fra sin beste side for å få han/hun interessert. Et slikt rollespill bruker mennene og kvinnene på ulike måter. Kvinnene er mer opptatt av sitt eget utseende og hvordan de tar

seg ut, mens mennene forsøker å gjøre inntrykk ved å bruke humor og ved å gi komplementer. Anders forklarer hvordan han forsøkte å få oppmerksomhet fra Stine:

I begynnelsen av et parforhold vet man ikke om man får den andre enda, så det gjør situasjonen litt usikker. Man gjør som påfuglen og bruser med fjærene og viser seg i sin beste prakt. Det blir jo akkurat som da jeg møtte Stine for første gang hvor jeg fortalte vitser og hun lo så tårene spruta (...) jeg kunne ikke åpne munnen en gang uten at hun begynte å le. Når man prøver å være morsom og folk ler, så blir man jo litt keen da. Da har man suksess, og det er jo veldig gøy (...) da la jeg påfuglvingene mine flatt ut i været for å prøve å kapre henne (...) man bruser litt med fjærene hver gang man ser hverandre og så håper man det er gjensidig (Anders).

Stine beskriver det første møtet slik:

Det var veldig artig for Anders gjør så mye ut av seg. Han er ikke akkurat en stille og rolig person. Jeg hadde aldri møtt en som sånn Anders, så det første møtet gjorde veldig inntrykk. Han var så full av liv og energi. Han hadde alltid en vittig kommentar på tunga, så jeg satt og lo og lo. Han hadde den ene vitsen etter den andre. Tror aldri jeg har ledd så mye før (Stine).

Anders bruker humor for å få kontakt med Stine. Fordi det er Anders som legger føringene på å skape kontakt i begynnelsen, kan dette synes som et tradisjonelt kjønnsrollemønster hvor det er han som tar initiativet. Men Stine tok en mer aktiv rolle i forholdet da hun begynte å få sterkere følelser for Anders:

(...) jeg fikk høre av alle at Anders var interessert i meg, men vi var jo bare venner. Jeg kunne ikke begripe at han var interessert siden han ikke viste det på noen måte (...) helt ubewisst begynte jeg å tenke i de baner selv (...) jeg hadde bestemt meg for og gå opp til han å fortelle han at jeg hadde følelser for han (Stine).

Anders og Stine var begge aktive i å etablere og opprettholde kontakt etter det første møte. Selv om Anders tok kontakt først, fulgt Stine opp senere ved å fortelle han om følelsene hun hadde for han.

Bossedal (1995) mener at det forventes av kvinnen at det er mannen som skal ta initiativ til kontakt og at kvinnene sjeldnere gjør det. Det er ikke fordi kvinnen ikke vil ta kontakt, men fordi de lar mannen med hans behov for kontroll være den som styrer forløpet. Hun sier videre at kvinner ofte føler seg usikre og heller venter ved telefonen enn å ta kontakt selv. Bossedal beskriver kvinner som usikre og initiativløse.

For mine informanter opplever jeg det ikke slik at det er kvinnene som er de

passive og venter på at mannen skal ta initiativet. Jeg oppfattet snarere at etablering av kontakt var basert på begges initiativ og interesse, men også felles venner og klassekamerater kan ha en innvirkning på å skape kontakt mellom partene.

Under vil jeg komme nærmere inn på hvordan partene opprettholdt og utviklet forholdet etter det første møte.

Utvikling av parforholdet

Det var litt rart liksom. Første dagen på ferie i et vilt fremmed land, så kommer det en kjekk gutt og slår seg ned. Man tenker jo med en gang at dette bare er en ferieflørt, så hvorfor ikke? (Jannicke).

I likhet med Jannicke opplevde også de andre partene som er gift krysskulturelt at parforholdet begynte som en ferieflørt hvor begge parter følte seg usikre på om de kom til å ha mer kontakt etter at ferien var over. Ndure (1991) har intervjuet krysskulturelle ektepar bosatt i Norge, og i likhet med mine informanter hadde heller ikke disse en innledende vennskapsperiode i parforholdet sitt. Som venner har man tid til og bli kjent og man har tid til å se om forholdet kan utvikles til noe mer seriøst.

Jannickes ektemann Ismael snakker også om at parforholdet begynte som en ferieflørt:

Etter jobb møtte jeg henne på diskoteket (...) jeg trodde jo ikke at jeg skulle gifte meg med henne første gangen jeg så henne, men at det heller var en morsom ferieflørt (Ismael).

Heller ikke de andre krysskulturelle ekteparene trodde at dette var et forhold som kom til å vare. På grunn av lange avstander hadde ikke de krysskulturelle ekteparene samme mulighet til og møtes og opprettholde kontakt som de norske. Kristin snakker om hvordan hun opplevde den første tiden i parforholdet med Muhammed:

Må jo si at jeg var veldig skeptisk til han i begynnelsen. Han var jo litt pågående da, og etter hvert så blir man lei all oppmerksomheten. Jeg gikk ikke ut med han før en av de siste dagene. Dette her er bare tull og noe han gjør med alle, tenkte jeg. Man har jo fordommer, ikke sant (...) jeg tenkte at jeg aldri kom til å se han igjen. Vi holdt kontakten over telefon og brev etter at jeg kom hjem. Hver gang det pep i telefonen, ble jeg helt yr (...) jeg besøkte han med sånn ca. tre måneders mellomrom. Den femte gangen jeg var i Egypt giftet vi oss (Kristin).

Alle de krysskulturelle parene holdt kontakt etter at jentene dro tilbake til Norge.

Muhammed kjøpte seg mobil for å holde kontakten med Kristin etter at hun dro fra

Egypt:

Jeg skaffet meg mobil, så jeg kunne holde kontakten med henne. Etter at hun reiste, tenkte jeg at jeg aldri kom til å se henne igjen. Etter en måned kjøpte jeg telefon og sendte sms til henne (...) etter tre måneder kom hun tilbake, og da bodde hun hos meg i en uke. I mellomtiden sendte vi mail, sms og brev. Vi ringte hverandre sånn ca. to ganger i uken. Vi sendte meldinger hver dag. Hun kom på besøk til meg fire eller fem ganger. Etter den femte gangen hun var her bestemte vi oss for å gifte oss (Muhammed).

I likhet med Kristin, tok også de andre kvinnelige informantene som er gift krysskulturell, selv initiativ til å reise ned til hans hjemland for å etablere nærmere kontakt.

Slik forteller Jannicke om hvordan parforholdet mellom henne og Ismael utviklet seg:

Han fortsatte å ringe og sende blomster og kort og sånne ting til meg i Norge. Da tenkte jeg, jeg vet ikke helt hva jeg tenkte, men det endte med at jeg dro ned til Tyrkia igjen fire-fem måneder senere. Hadde jeg ikke gjort det, så hadde vi kanskje ikke vært gift i dag. Grunnen til at jeg dro ned for å besøke han var at jeg var forelsket, og at jeg ville bli bedre kjent med han. Man blir jo ikke godt kjent på to uker (Jannicke).

Jannickes ektemann Ismael forteller:

Etter at hun reiste hjem til Norge pratet vi masse i mobil, vi sendte sms og brev. Jeg ville gjerne bli bedre kjent med henne fordi jeg likte henne veldig godt (Ismael).

I likhet med de norske ekteparene nevner ingen av de krysskulturelle partene noe om at de søkte en å dele livet med på den tiden da de møtte partneren:

Jeg vil ikke si at jeg søkte noen å dele livet med på det tidspunktet. Da jeg møtte Mustafa hadde jeg akkurat avsluttet et forhold som hadde vart i to år (...) man har alltid lyst til å ha noen å være glad i, en å ha kroppskontakt med, og alt det spesielle man har i

et parforhold. Men jeg søkte ingen å dele livet med. Jeg var såpass ung også, så jeg gikk ikke rundt og tenkte at jeg skulle finne meg en å gifte meg med der nede (Aina).

Ainas ektemann forteller:

Der og da søkte jeg ingen å dele livet med. Jeg hadde hatt noen kjærester før jeg møtte Aina, men aldri noe langvarig (Mustafa).

Kristin og Muhammed var heller ikke på utkikk etter en livsledsager på det tidspunktet de møttes:

Jeg søkte ingen å dele livet med på den tiden. Følelsene kom plutselig, så det var ingen planer fra min side (Kristin).

Nei, jeg var ikke ute etter å få meg kjæreste og gifte meg på det tidspunktet jeg møtte Kristin, men etter og ha snakket med henne noen ganger ville jeg gjerne at hun skulle bli kjæresten min (Muhammed).

Som vist, så hadde de norske ekteparene en lengre vennskapsperiode før de ble kjærester. I denne perioden hadde de god tid til å lære hverandre å kjenne og bli trygge på hverandre. I tillegg hadde de mulighet til å møtes oftere enn de krysskulturelle ekteparene slik at utviklingen av parforholdet opplevdes naturlig. Man kan med andre ord si at vennskap er med på å gi kompetanse for senere partnerskap. Barstad (2000) mener at kjærlighetsforholdet trenger de samme moralske følelsene som vennskapet for å bestå utover den første forelskelsen, blant annet tillit og gjensidig respekt (Barstad 2000:5). Vennskap skiller seg fra kjærlighet ved å velge objektene sine etter moralske kriterier.

I følge Alberoni kan man si at vennskapet er "den etiske formen for Eros" (Alberoni 1986:34). "Vennskapen og forelskinga har kjernen sin på to ulike stader. Forelskinga i lidenskapen, i det å tåle. Vennskapen i det å vurdere, å dømme" (Alberoni 1986:33). Alberoni snakker ikke om noen overgang fra vennskap til kjærlighet, men hvordan vennskap dannes og opprettholdes. I følge Alberoni er "vennkapen ein serieprega solidaritet". Venner kan være sammen hele livet eller man kan møtes en gang. På grunn av dette vil det ikke være mulig å erstatte kjærlighet med vennskap, mener han (Alberoni 1986:63-64).

Møte mellom venner baseres på likhet, både når det gjelder personlighet og når det gjelder situasjonen de er i (Alberoni 1986:107). I følge psykoanalytisk teori finnes det en

empirisk stadfestning i at personer vi møter av det motsatte kjønn (for homofile av det samme kjønn) alltid har erotiske overtoner. Kommer man over det erotiske, mener psykoanalysen at vennskapet er et resultat av det. Erotikken ligger nå til grunn for den vennskapelige tiltrekningen. Slippes den fri, vil vennskapet forsvinne og gå tilbake til erotikken som den ble født av (Alberoni 1986:112).

For de norske informantene gikk vennsapsforholdet over til å være et forhold basert på sterke og lidenskapelige følelser. Stine forteller om sitt forhold til Anders:

Vi ble bare gode venner i begynnelsen. Det var gjennom en felles venn at vi møttes, så vi var på fester og sånne ting. Men det gikk ett år før vi ble sammen etter at jeg møtte han for første gang. Følelsene kom veldig plutselig. Jeg fikk høre av alle at Anders var interessert i meg. Jeg kunne ikke begripe det siden han ikke viste det på noen måte. Vi var jo bare venner og pratet mye sammen. Helt ubevisst begynte jeg å tenke i de baner selv (Stine).

Anders forteller:

Vi var veldig nære venner og hadde delt alt og snakket om alt, så det føltes veldig rart å skulle kysse. Vi skulle være like gode venner, men nå skulle vi være intime også. Det syntes vi var veldig rart. Det tok en stund før det føltes helt normalt. Vi hadde veldig sterke følelser for hverandre, men siden vi hadde vært så gode venner så føltes det rart å ta neste steg. Samtidig var vi veldig nervøse for å ødelegge det gode vennskapet hvis ikke kjærligheten skulle gå (...) vi snakket om at hvis vi skulle være sammen, så skulle det være seriøst. (Anders).

Både Stine og Anders ble betatt av hverandre etter det første møtet, men de ble ikke et par før etter ett år etter at de møttes den første gangen. Forholdet utviklet seg fra et nært vennskap til et kjærlighetsforhold over tid. For Iris og Tomas utviklet også parforholdet seg over tid:

Vi holdt kontakten over en lengre periode før vi ble kjærester. Vi ble gode venner først og så bare utviklet det seg videre (Iris).

Siden jeg var mye borte tok det tid før vi ble godt kjent, men i løpet av den tiden utviklet det seg fra vennskap til kjærlighet (Tomas).

Opplevelsen de norske ekteparene hadde med overgangen fra et nært vennskap til et lidenskapelig kjærlighetsforhold oppleves ulikt av partene, men alle er enige om at det er vennskapet som ligger i bunn og gjør at partene føler trygghet i ekteskapet.

Oppsummering

I dette kapittelet har jeg gjort rede for betydning av møtested og pardannelse. Valg av partner er en prosess hvor utviklingen til et seriøst parforhold begynner med at partene møtes på en arena for så å se om forholdet kan ta steget videre mot noe mer seriøst.

Flere teoretikere betoner at det at man ligner sin partner er en funksjon av at man velger en partner i et miljø der alle er relativt like en selv. Jeg har vært opptatt av å vise hvor partene møttes og hvordan møtested virker på dannelsen av parforholdet.

De norske ekteparene møtte hverandre på skolen og på utesteder hvor man kan si at sammensetning av folk er relativ lik på en del faktorer. Som vist er det enklere å kategorisere utesteder i Norge etter likhetstrekk blant menneskene som går der enn i barene i syden. Dette kommer av at sammensetningen av folk på utestedene i syden kan sies å være langt mer variert enn i norske storbyer. Syden er reisemål for alle sosiale klasser, så man har større mulighet til å møte forskjellige typer mennesker på barer der enn man har på utesteder i Norge hvor sammensetningen av folk er likere.

Til tross for tilsynelatende store forskjeller mellom de krysskulturelle partene når det gjelder kultur, religion og etnisitetsforhold, er det stadig flere mennesker som velger å gifte seg krysskulturelt. Dette er mest sannsynlig et resultat av den moderne samfunnsutviklingen som er preget av økt reiseliv og migrasjon. Muligheten unge norske kvinner og menn har til å reise er større nå enn tidligere, og man har av den grunn større mulighet til å møte en partner over landegrensene. I tillegg er det mange unge som velger pakketurer når de skal på ferie fordi det ofte er det billigste alternativet, og det er ofte unge mennesker uten barn som har mulighet til å reise utenom sesongen. Utvikling av nye møtesteder fører til at folk fra hele landet og utlandet kan møtes og bli kjent. Dette kan føre til at mennesker som i utgangspunktet er ulike har større sjanse for å møtes enn tidligere. Det ser dermed ikke ut til at man velger en partner bare fordi man har bodd i samme nærmiljø, det må også eksistere andre sosiale eller personlige kjennetegn ved valg av partner.

Tiltrekningen mellom de norske og de krysskulturelle partene hadde forskjellige uttrykk ved at de norske ekteparenes parforhold startet som vennskap, mens de

krysskulturelle parforholdene begynte som en usikker ferieflørt. De norske ekteparene var engstelige for å miste det gode vennskapet da de ble et par, men i dag oppfattes vennskapet som selve fundamentet i parforholdet. På den annen side er det ingenting som tyder på at de krysskulturelle partene har et mindre stabilt parforhold, til tross for at utgangspunktet var mer usikkert for dem.

Studier viser at det er mannen som først tar initiativ til kontakt (Bossedal 1995). For mine informanter fikk jeg inntrykk av at begge kjønn var med på å etablere og opprettholde kontakt, men at de gjorde det på forskjellige måter. Kvinnene brukte utseendet aktivt for å oppnå kontakt, mens mennene brukte humor og komplimenter. Kjønnssrollemønstre i samfunnet har endret seg og mitt inntrykk er at kvinner og menn er blitt mer likestilte på sjekkemarkedet. Det var kvinnene i de krysskulturelle parforholdene som tok initiativ og på egenhånd reiste ned til mannens hjemland på besøk. For de norske ekteparene var felles venner med på å etablere kontakt mellom partene, men ingen av informantene sier at de søkte en å dele livet med på den tiden da de møttes.

I neste kapittel vil jeg komme nærmere inn på om partene ligner hverandre og om det er likheter og ulikheter mellom de norske og krysskulturelle partene. Vil det være noen egenskaper eller kjennetegn som blir betraktet som viktigere enn andre ved valg av partner, og finnes det ulikheter mellom de norske og de krysskulturelle ekteparene?

5 PREFERANSER VED VALG AV PARTNER

I dette kapittelet kommer jeg til å fokusere på hvordan informantene opplever parforholdet og om de ligner hverandre. Jeg er interessert i å se om det er de samme preferansene og egenskapene som vektlegges ved valg av partner for de norske som for de krysskulturelle ekteparene, og om det er kjønnsforskjeller i preferanser ved valg av partner. Jeg er også opptatt av hvorfor noen mennesker tiltrekkes av personer som er like seg selv, mens andre tiltrekkes av det som er annerledes.

Som jeg har vært inne på blir likhet betraktet som grunnlaget for ett godt ekteskap, mens ulikhet er en begrunnelse for at et samliv ikke fungerer eller går i oppløsning. Det er selvsagt store individuelle forskjeller på hva som blir ansett som viktige preferanser ved valg av partner. Det omgivelsene oppfatter som ulikheter mellom ektefeller kan oppfattes annerledes av partene selv.

Det foreligger svært få kvalitative sosiologiske undersøkelser av likhet og ulikhet mellom partnere i preferanser som var viktige da de møttes. I Kvam (1994) sin studie av samboende studenter i Trondheim tar han for seg hvilke preferanser som vurderes som viktige ved valg av partner, og om det er homogami eller heterogami som er det avgjørende trekk når det gjelder preferanser ved valg av partner.

Han fant at det var stor enighet mellom partene i hvilke preferanser som ble betraktet som viktige ved valg av partner, og at homogami mellom partene er det dominerende trekk (Kvam 1994:112). Resultatene fra Kvam sin hovedoppgave (1994) viser at egenskaper som partnerens utstråling, ærlighet/åpenhet, at partner er snill og hensynsfull, partners sjarm og humor har betydning ved valg av partner. De egenskaper som er av stor eller avgjørende betydning ved valg av partner kan tolkes som delelementer i en definisjon av kjærlighet. Disse preferansene er forbundet med positive assosiasjoner av å være sammen med en partner for eksempel gjennom å dele positive opplevelser og egen behovstilfredsstillelse gjennom kjærlighetsfølelser (Kvam 1994:75).

Positive egenskaper som det å være snill og hensynsfull, ha spennende personlighet og være intelligent er viktige trekk ved en aktuell partner for de fleste. Ingen ønsker seg en partner som er slem, egoistisk, kjedelig og unintelligent. Det er de personlige og varige preferansene som informantene vektlegger som de viktigste. Informantene la

liten vekt på om partneren er god til å danse, kom fra en god familie, hvor lenge siden sist i parforhold, økonomi og om partner er glad i barn. Dette er preferanser som er mer foranderlige, men som ikke har så stor betydning ved valg av partner. De egenskapene som ikke oppfattes som like viktige kan man i større grad leve med. Man kan leve med en partner som ikke kommer fra en god familie eller som ikke er flink til å gjøre husarbeid. Det vil være personavhengig hvorvidt fravær av noen egenskaper er akseptabelt. Det ikke å ønske barn vil være en uakseptabel preferanse for noen, men av mindre betydning for andre (Kvam 1994).

De egenskaper som blir betraktet som betydningsfulle ved en mulig partner får man gjerne ikke kjennskap til ved første møte. Det er ikke før det har gått en stund at man oppdager om partneren for eksempel ikke stemmer det samme politiske partiet og at han/hun ikke er flink nok i hjemmet og ikke blir likt av ens venner. Egenskaper som det å ha utstråling, sjarm, humor, være snill og god, ærlig og åpen, foruten følelsen av forelskelse, får en kunnskap om ved å være sammen over en viss tidsperiode. Om ikke en potensiell partner besitter noen av de betydningsfulle egenskapene vil han eller hun ikke være en interessant partner (Kvam 1994:93).

Som vist tidligere er et kjærlighetsforhold preget av gjensidig aksept og trygghet. Å elske noen eller føle dyp kjærlighet for en person er den følelsen forelskelsen kan gå over i. Alle informantene beskriver forholdet til partneren som positivt. De vektlegger partnerens positive egenskaper, men trekker også frem egenskaper eller væremåter de ikke liker. For at et forhold skal kunne fungere over tid er det noen forutsetninger som må være til stede. Parforholdets lengde avhenger av om partene får innfridd sine ønsker. Hvis ikke de ønskede egenskapene er til stede i begynnelsen av parforholdet, kan det være vanskelig å etablere et parforhold og man har dårligere sjanse for å få et varig og stabilt forhold.

Resultatene fra Kvam (1994) sin undersøkelse stemmer godt overens med mine funn. Jeg stilte spørsmål om hva informantene betraktet som betydningsfulle kriterier ved valg av partner:

Han er alltid i godt humør og får meg til å le. Dessuten er han kjempesnill og til å stole på. Det går an å snakke med han og han viser forståelse og respekterer meg for den jeg er (Aina).

Ainas ektemann er enig i at humor, at partner er snill og til å stole på er viktige kvaliteter ved valg av partner:

Hun er veldig snill og morsom. Da vi møttes var hun så glad og livlig og det satte jeg pris på. Dessuten føler jeg at jeg kan stole fullt og helt på henne (Mustafa).

Alle informantene nevner humor som en viktig preferanse ved valg av partner. I tillegg til humor er Iris og Tomas opptatt av å kunne kommunisere:

Vi snakket veldig godt sammen fra den dagen vi møttes, og så hadde han humor, og det er viktig (Iris).

De kvalitetene jeg setter størst pris på ved Iris er at hun er morsom og full av liv. Hun er oppegående og det går an å snakke med henne. Det er viktig for meg å føle at jeg blir satt pris på (Tomas).

De egenskapene som går igjen som de viktigste for mine informanter er de samme som i Kvam (1994) sin undersøkelse. Alle nevner kvaliteter ved en partner som det å være snill, morsom, respekt, toleranse, trofast, åpenhet og ærlighet som de viktigste.

Det er mange faktorer som spiller en rolle ved valg av partner, men sosiologer har fokusert på *kulturelle* og *sosioøkonomiske* ressurser. Mennesker har en tendens til å finne en partner med samme sosioøkonomiske og kulturelle ressurser som en selv (Byrne 1971:399). Kulturelle ressurser er basert på preferansen til å gifte seg med en som deler de samme verdiene og normene og har den samme livsstilen og lignende livserfaring som en selv. Man søker en partner etter personlige behov fordi vi vil være sammen med et menneske som kan glede oss og som vi har noe felles med (Kalmijn 1998: 398-399). Det viktigste ved sosioøkonomiske ressurser er preferansen for å gifte seg med en ressursfull person, uavhengig av egne ressurser.

Studier viser at folk med samme utdanningslengde oftest danner et par:

Education is not only an important determinant of the spouses' cultural resources before marriage, but it may also function as the prime indicator of the spouses' cultural and socioeconomic characteristics after marriage. This double function of education may well make it the most important factor in marriage selection (Kalmijn 1991:502).

Ingen av mine informanter nevner lik utdanningslengde som avgjørende ved valg av

partner. Men det er mulig at denne egenskapen ligger ubevisst hos partene da de valgte hverandre, fordi de norske partene møttes på arenaer hvor partene i utgangspunktet var like på enkelte faktorer. Alle de norske ekteparene har utdanning på høyskole og universitetsnivå, men ingen nevner egenskaper som det å være på samme intellektuelle nivå som en viktig likhet. I de krysskulturelle parforholdene er det den norske kvinnen som har den lengste utdannelsen og den best betalte jobben. For det tredje paret er det den utenlandske parten som har den lengste utdannelsen, men han har lavest inntekt av de to. Ingen av partene som er gift krysskulturelt nevner noe om at ektefellen ikke er på det samme intellektuelle nivået eller at dette er problematisk for dem i parforholdet. Det ser dermed ikke ut til at likhet i sosioøkonomiske ressurser er en viktig faktor for verken de norske eller krysskulturelle partene.

Tidligere giftet ofte kvinner seg "opp" i status ved å inngå ekteskap med en mann med lengre utdanning enn seg selv. For mine utenlandske informanter kan det å gifte seg med en norsk kvinne og få komme til Norge bli oppfattet som en oppgradering i sosial status. I hjemlandet har de ikke de samme sosiale godene som finnes i Norge, slik at utenlandske kvinner og menn som gifter seg med en nordmann kan bli betraktet som lykkejegere. Om man som medlem av en annen etnisk gruppe har lav samfunnsprestisje, kan man gifte seg ut av gruppen hvis de blir tilbudt høy økonomisk status i gjengjeld. For mine informanter kan man si at den utenlandske parten i parforholdet har giftet seg "opp" i status, siden det er de norske kvinnene som har den høyeste utdannelsen eller den best lønnede jobben. I tillegg har de utenlandske informantene bedret livskvaliteten ved å bosette seg i Norge som på mange områder er et bedre land å bo i enn hjemlandet. Norge er en velstandsnaasjon og det kan bli sett på som en forbedring i livsstil å bosette seg her. Men at dette er grunnen til at de giftet seg med en norsk kvinne, har jeg ingen grunn til å anta.

Lik politisk tilhørighet ble heller ikke oppfattet som en viktig preferanse når det kom til valg av ektefelle. Noen sier at de har ulikt politisk standpunkt, men at dette ikke oppfattes som negativt for parforholdet:

(...) vi kan diskutere politikk så fillene fyker, men vi vet hvor vi har hverandre og at vi aldri kan bli enige om de tingene der (...) jeg kan leve med at han stemmer et annet parti enn det jeg gjør. Før var det helt utenkelig for meg å bli sammen med en som var så uenig med meg politisk, men fordi Anders er så reflektert og har tatt et valg og står for det, så blir det tiltrekkende allikevel (Stine).

I likhet med Stine er ikke ulikt politisk ståsted en avgjørende faktor for at hun ikke ville inngå et parforhold med Anders:

Vi er sinnssykt uenig når det gjelder politikk. Folk sitter bare og måper når vi setter i gang å diskutere. Etter hvert synes vi det ble litt gøy da. Folk trodde vi skulle kvele hverandre. Vi har begge sterke meninger, men det er det som fascinerer meg med henne (Anders).

Både Stine og Anders har innsett at de politiske uenighetene mellom dem ikke kan endres, så de har lært seg å leve med eventuelle uenigheter på feltet. Partene har forholdet som et felles livsprosjekt, og mer opptatt av at de er like på visse grunnholdninger:

Det må være at vi har god kommunikasjon. Han er en person jeg kan prate med og som deler de samme verdioppfatningene av ting som jeg (Stine).

Vi er like, men samtidig ulike. Vi er begge ute etter den samme tryggheten og familiefølelsen. Føler at vi er veldig like i måten man ser for seg at man oppnår det. Vi har aldri diskusjoner på barneoppdragelse⁷. Vi er også like på hvilke investeringer vi bør gjøre og hva vi bør kjøpe (...) vi prioriterer begge familien høyere enn alt annet (...) (Anders).

I likhet med Stine og Anders er de fleste enige om at likhet i grunnleggende verdier er viktig for parforholdets eksistens:

Vi har de samme tankene og meningene om ting som skjer mellom oss og ellers i verden. Vi snakker sammen og diskuterer en del. Men man kan ikke alltid bli enige. Uenigheter må man bare akseptere (Muhammed).

Informantene er enige om at de stort sett deler det de mener er de viktigste synspunktene på ting. Å være enige om hvordan pengene skal forvaltes og at man deler de samme oppfatningene av hvordan et parforhold skal være er, viktig for alle. Men som jeg har vært inne på tidligere, så er ikke et godt forhold alltid basert på harmoni og enighet.

⁷ Stine og Anders er det eneste paret i undersøkelsen som har barn på intervjuetidspunktet.

Diskusjoner kan også være en berikelse for parforholdet:

Det er en naturlig progresjon at man nærmer seg hverandre, men at vi skal ha blitt likere, det tror jeg ikke. Jeg tror man fortsatt skal ha de ulikhetene man har. Jeg synes det er viktig at man er uenig på visse ting. Hvis noen må endre seg, så tror jeg det er mye vanskeligere å holde det ved like. Man må være som en er og tåle de svakhetene partneren har (Anders).

Anders synes ikke det å diskutere og være uenig med partneren sin er negativt, og han ser ingen grunn til å endre på de ulikhetene og særegenhetene man har.

I følge Kvam (1994) kan det at partene deler de samme interessene betraktes som bevisste valg av informantene. Alle mine informanter deler det meste av fritiden sammen med partneren:

Vi har de samme interessene og gjør mye sammen (...) vi liker de samme tingene og det er nok grunnen til at vi falt for hverandre i første omgang. Vi hadde så mye felles (Aina).

De utenlandske mennene har ikke det samme nettverket i Norge som sin partner, så det blir naturlig å tilbringe det meste av tiden med partneren. Ainas ektemann Mustafa forteller:

Vi liker å gjøre de samme tingene og vi har samme smak på de fleste ting. Jeg vet hva hun liker og hun vet hva jeg liker. Jeg har ikke mange venner her, så det å finne på ting på egenhånd er vanskelig. Derfor er jeg og Aina for det meste sammen (Mustafa).

Aina og Mustafa tilbringer det meste av tiden sammen bare de to. Dette gjelder også for de øvrige krysskulturelle ekteparene:

Vi gjør veldig mye sammen. Vi er stort sett sammen hele tiden bortsett fra når vi jobber. Det hender at jeg går ut med venner eller han for å møte kompiser eller spille fotball, men ellers prøver vi å være mest mulig sammen (Jannicke).

Mine antagelser var at de norske ekteparene ville tilbringe mindre tid sammen enn de krysskulturelle fordi de har et større nettverk av familie og venner rundt seg, men dette stemte ikke:

Det er sjelden vi gjør noe uten hverandre. Vi liker å være sammen, og jeg drar for eksempel ikke ut på byen uten Anders. Jeg har det ikke noe gøy uten han. Sånn har det vært siden vi møtte hverandre (Stine).

Stines ektemann forteller:

Helt fra den første gangen vi møttes har vi hengt sammen. Vi ønsket å være sammen på fritiden. Vi er jo bestevenner og sånn har det alltid vært (Anders).

Tonje og Petter trives også best i hverandres selskap:

På hverdagene er det som regel bare oss to, og da lager vi middag sammen og ser på TV. I helgene finner vi på litt mer ting. Da går vi på kino sammen med andre eller lager middag og inviterer gjester. Vi gjør egentlig det meste sammen (Tonje).

Vi er for det meste sammen på fritiden, enten bare oss to eller sammen med andre venner (Petter).

Alle informantene bruker det meste av tiden sammen, bare de to, eller sammen med andre par. For de utenlandske mennene som ikke har det samme nettverket som sin partner, kan det oppleves som vanskelig å finne på ting uten partneren. Men ingen nevner at de heller ville valgt å være sammen med andre venner enn partneren om de hadde hatt muligheten. Alle informantene opplever det som svært positivt å tilbringe fritiden og dele de samme interessene som sin partner.

Både de norske og krysskulturelle ekteparene vektlegger de samme egenskapene ved valg av partner, men de krysskulturelle ekteparene legger i noe større grad vekt på egenskaper som respekt og forståelse. Grunnen til dette kan være at partene har ulik kulturell bakgrunn, og at det dermed er viktigere for dem å akseptere og respektere hverandre. Kulturforskjeller i ekteskapet kommer jeg nærmere inn på i neste kapittel.

Verken politisk tilhørighet, utdannelse, klassetilhørighet og sosial bakgrunn ble betraktet som viktige likheter av informantene ved partnervalg. Det var snarere de indre kvalitetene ved partneren som var av betydning da de valgte partner.

Kjønnsforskjeller i preferanser

Er det de samme preferansene som vurderes som betydningsfulle av kvinner og menn? I følge den amerikanske psykologen Pines (1999:99) vektlegger menn utseende mens kvinner oftere ser etter sosial og økonomisk status, om mannen har ambisjoner, sterk karakter og intelligens. Dette er undersøkelser gjort utenfor Skandinavia hvor velstand ser ut til å være viktigere faktorer for partnervalg enn det er i Norge.

I likhet med Pines studie, legger også guttene i Holters studie først vekt på utseende, mens jentene ikke bryr seg så mye om det (Holter 1981:26-27). "Det er stor forskjell i syn og sikt mellom kjønnene. Gutten viser frem sin personlighet, stor eller liten – mens han selv jakter på pen, mer enn på et rikt indre liv hos jentene" (Holter 1981:27). Selv om guttens utseende ikke er uten betydning, er det ett av mange trekk ved gutten og ikke et avgjørende, slik det er ved jenta. Utseende tolkes ulikt av jenter og gutter. Gutten skal ha et "image" hvor utseende bare er en del av pakken. Jenta skal være synlig og vakker. Ved å legge for stor vekt på utseende, vil gutten føle seg kvinnelig og maktesløs (Holter 1981:122). I likhet med Holters informanter, er også guttene i Kvam (1994) sin undersøkelse mer opptatt av utseende enn jentene. Tidligere i oppgaven ble det vist at de kvinnelige informantene aktivt brukte utseende for å oppnå kontakt, men ingen av mennene sier at de er mer opptatt av utseende enn andre kvaliteter:

At det går an å snakke, og at det er essens i samtalen, setter jeg mye høyere enn utseende og sånn. Tonen og kjemien er det viktigste (Tomas).

For Tomas betyr det å ha en god samtalepartner mer enn et pent ytre hos en partner. Dette finner jeg igjen i alle intervjuene. Ingen nevner utseende som den *viktigste* faktoren for å innlede et parforhold:

Jeg synes han er veldig snill og veldig lite ego. Han tenker på meg før seg selv. Ikke bare meg, men egentlig alle andre før seg selv. Han er veldig omtensksom og hjelpsom. Dessuten er han kjekk også da (Jannicke).

Også for Jannicke kommer et pent ytre som en tilleggsfaktor etter andre karakteristikk som hun setter høyere. Aina har også gjort seg noen betraktninger om dette:

Man ser jo selvfølgelig på det ytre, men det har ikke noe å si når man tenker langsiktig (Aina).

I motsetning til Holters studie, der utseende ble tillagt stor betydning som førsteinntrykk, er et pent ytre en egenskap som for mine informanter kommer etter andre viktigere faktorer ved en aktuell partner.

I Kvam (1994) sin undersøkelse fant han at kvinner legger mer vekt på egenskaper som det å være snill og hensynsfull enn det menn gjør (Kvam 1994:75). En mulig forklaring på dette, sier Kvam, kan ligge i hvordan kvinner og menn tolker de ulike preferansene. Fordi kvinner og menn blir stimulert forskjellig i oppveksten, vil kvinner vurdere fellesskapet og emosjoner som viktigere faktorer ved valg av partner enn det menn gjør. Kvinner er alltid blitt stimulert til å være den av de to kjønnene som viser omsorg og følelser. Menn er ikke like flinke til vise følelser, men er mer opptatt av å konkurrere og tenke på seg selv (Kvam 1994:101). For menn trenger ikke nødvendigvis disse preferansene være avgjørende, men tilstedeværelsen av dem er noe ønskelig. For begge kjønn er det viktig å ha en partner som tar hensyn og er snill, men disse egenskapene kan uttrykke forskjellige ønsker for kvinner og menn. I følge Kvam kan det være et ønske fra kvinnen om fravær av mishandling og vold. For de fleste kvinner vil vold og mishandling i parforholdet være noe uakseptabelt. Menn ønsker seg også en partner som er snill og hensynsfull, men for menn tjener disse preferansene andre formål enn for kvinnene. For menn betyr egenskapene snill og hensynsfull tilstedeværelse av kos og omsorg, og man kan dermed betrakte disse egenskapene som en sekundær karakter for et lykkelig samliv (Kvam 1994:98).

Egenskaper som det å være snill og hensynsfull er, i likhet med Kvam sitt utvalg, også viktigst for mine kvinnelige informanter:

Det at jeg kan stole på han og at han er der for meg, er veldig viktig for meg. Dessuten er han veldig snill og god (Tonje).

I likhet med Tonje nevner begge kjønn at ærlighet og det "å kunne stole på" er viktige egenskaper:

Trofasthet er viktig for meg. Det å kunne stole på at partneren ikke "vifter" rundt. Mister man den gnisten, er det bedre å si i fra (...) (Anders).

Beskrivelsene av hva som preger parforholdet ligger nært opp til beskrivelsene av det rene forhold. Det rene forhold er en betinget kjærlighet hvor forholdet kun opprettholdes så lenge begge parter er tilfredse med det. Det moderne kjærlighetsideal trenger nødvendigvis ikke være monogamt, men for Anders og resten av informantene er seksuell troskap et premiss for forholdet, mens utroskap blir betraktet som et brudd på tilliten kjærlighetsforholdet bygger på.

Egenskaper som sjenert og stille nevnes både av de norske og de utenlandske mennene, men ingen av kvinnene i undersøkelsen nevner egenskaper ved en mann som at han *må* være utadvendt, initiativrik og "macho". For mine informanter, både de norske og de krysskulturelle, er personlighetstrekkene tydelig kjønnnet:

Førsteintrykket var at hun var stille og sjenert, og det likte jeg (Ismael).

Hun var ikke som de andre turistene der som bare var opptatt med drikking. Hun var en stille og rolig type (Muhammed).

Mange opplever seg som forskjellig fra partneren når det gjelder personlighetsfaktorer. De forskjellene de beskriver refererer mer til egenskaper og væremåter, og her utfyller de hverandre ofte. Winch (1955) teori om komplementære forhold viser at i parforhold der partene er forholdsvis utfyllende i personlighet, er også de to involverte partene lykkeligere i sitt forhold, enn par som ikke er så like. Han kan for eksempel være rotete og hun ryddig, hun er impulsiv, og han er rolig, eller hun er utadvendt, mens han er sjenert eller en stille type. Når det gjelder likhet med hensyn til personlighet var ikke informantene så entydige på at det var viktig for et godt og varig samliv:

Vi har ulike personligheter. Jeg er veldig rolig og tenker gjennom alt jeg gjør. Anders er impulsiv og full fart. Der synes jeg vi er veldig ulike (Stine).

Stine er nok en roligere person enn meg på mange måter. Jeg er nok mer utadvendt enn henne (Anders).

Stine beskriver seg selv som en rolig type, mens Anders beskrives som utadvendt.

Kjønnsforskjellene i henhold til personlighetsfaktorer går igjen i flere av intervjuene:

Han er mer en utadvendt type som er veldig sosial. Han klarer å tilpasse seg nesten alle situasjoner. Han kan mye om veldig mye rart siden han er i stand til å snakke med veldig mange mennesker. Jeg er litt mer tilbaketrukket og litt sjenert, så sånn sett er vi forskjellige. Vi har samme humor og tenker på samme måte, men vi er forskjellige allikevel. Det er stadig ting ved han som overrasker meg. Vi utfyller hverandre ganske bra (Tonje).

Tonjes ektemann Petter sier dette om likhet i parforhold:

Vi utfyller hverandre på en fin måte. Vi har ganske lik humor og vi liker de samme tingene, vi har samme interesser når det gjelder musikk og bøker, men vi er ulike på en del ting også. Hun kan være veldig stille og sjenert, mens jeg kan være bråkete og sånn blant vilt fremmede mennesker. Det ville ikke Tonje vært (Petter).

Forskjellene mellom partene i parforholdet kan ha et potensiale og til og med styrke ekteskapet. Ulik personlighet i seg selv blir betraktet som en rikdom for samlivet, negativt blir det først i kombinasjon med andre forhold:

Man må akseptere at man har forskjellige meninger eller så kommer man ikke noe videre (...) tror ikke det er noe gunstig at man er så like jeg for da har man en tendens til å jatte med hele tiden (Anders).

Selv om forskjellene til tider kan være irriterende og til dels skape konflikter, ser informantene på ulikhetene som noe positivt. At forskjeller på ulike områder fører til alvorlige konflikter hos et par, trenger ikke bety at det ikke ligger et positivt potensiale i det at ektepar er forskjellige. Dette gjelder både for de norske og de krysskulturelle ekteparene.

Oppsummering

I dette kapitlet har fokuset vært på opplevelsen av parforholdet og likhet og ulikhet mellom partene. Spørsmålene har vært om ektepar er like eller ulike på ønskede egenskaper ved en partner, om det er forskjeller mellom de norske og de krysskulturelle ekteparene og om det er forskjeller mellom kjønnene på feltet?

Forskere har ulike forklaringer på hva som gjør et samliv stabilt. Studier av hva som gjør et samliv godt, har dreiet fokuset fra ytre forutsetninger for ekteskap, som likhet mellom ektefeller i bosted, klasse, rase, utdanning, alder, politisk overbevisning og religiøs tilknytning, til indre faktorer som for eksempel god evne til kommunikasjon og likhet i holdninger og verdier mellom ektefeller. I Kvam (1994) sin undersøkelse viser det seg at ytre faktorer som sosial bakgrunn, politisk overbevisning og felles tro ikke er viktige preferanser for informantene i utvalget når de skal velge partner.

Det er selvfølgelig forskjell fra par til par og fra individ til individ av hva som har vært viktige preferanser ved valg av partner for dem, men noen mønstre har vært påpekt. Forskning tyder på at par som ligner hverandre på en del egenskaper, har større sjanse for å være sammen lenge og man føler seg mer komfortabel med hverandre. En forklaring på dette kan være at når et annet menneske (som i våre øyne har en viss status) stort sett deler vår oppfatning av "verden", så virker det som en bekreftelse, og er dermed med på å øke ens selvaktelse og det fører igjen til emosjonell trygghet. Motsatt er våre verdier ofte med på å definere vårt selvilde, slik at en person som forkaster våre verdier kan bli oppfattet som en person som forkaster hele oss. Det er altså de personlige og varige egenskapene som er de viktigste når vi velger en å dele livet sammen med. Dette stemmer også med hva mine informanter fortalte meg. Hva representerer verdier, holdninger og meninger i et forhold? Man kan si at de danner meningsfylte, ofte følelsesladede mønstre eller prinsipper som er grunnlag for mye av menneskets handling, og personer som deler våre verdier og holdninger vil ofte være opptatt av de samme aktivitetene og gjøremålene. For mine informanter er det viktig at partene er enige om hvordan man forvalter økonomien i husholdet, barneoppdragelse og holdninger til hvordan et parforhold skal være. Informantene deler stort sett de samme interessene og de legger vekt på at de liker å være sammen i fritiden. Det betyr at fellesskapet er en viktig del av

parforholdet.

Humor blir av alle oppfattet som en positiv egenskap når man velger en partner. Ytre forhold som religionstilhørighet og politisk ståsted og utdannelse ble ikke oppfattet som viktige preferanser for noen av partene. De norske ekteparene deler den samme kulturelle- og religiøse bakgrunnen, men ingen nevner det som en viktig likhet ved parforholdet.

Studier viser at utseende er et viktig kriterie ved valg av partner for menn (Holter 1981, Pines 1999), men denne egenskapen ble ikke vurdert som vesentlig for verken mennene eller kvinnene i min undersøkelse. Utseende ble heller oppfattet som et tillegg til andre positive egenskaper ved partneren.

Mange studier viser at likhet i personlighet blir betraktet som en viktig likhet for et godt og lykkelig ekteskap, men dette stemmer ikke for mine informanter. Nesten alle betrakter seg selv og partneren som ulike på dette punktet. Det gjelder både de norske og krysskulturelle ekteparene. De mener tvert i mot at ulikhetene i personlighet beriker parforholdet, snarere enn å belaste det. Flere nevner at de utfyller hverandre på en positiv måte. Dette er i tråd med teorien om komplementære forhold (Winch 1955). Den største forskjellen mellom kjønnene er at mennene er mest opptatt av personlighetstrekk ved partneren som å være stille og rolig, men kvinnene var mest opptatt av at partneren skal være snill og hensynsfull. De egenskapene som blir betraktet som viktige spiller en vesentlig rolle både i innledningen og opprettholdelsen av parforholdet, og partene føler trygghet og velvære i parforholdet. De ulikhetene som partene nevnte, spesielt med tanke på personlighet, ble betraktet som en styrke for forholdet. For de krysskulturelle ekteparene er det tydelige religiøse og kulturelle ulikheter, men det ser ikke ut til at ulikhetene påvirker forholdet negativt. Dette skal jeg komme tilbake til senere i oppgaven. For dem er det egenskaper som forståelse, toleranse og respekt som blir trukket frem som de viktigste. Dette er egenskaper som er viktige for de norske ekteparene også, men for de krysskulturelle ekteparene blir disse faktorene tillagt en annen mening enn for de norske. Siden de norske ektefellene er like med hensyn til rase, etnisitet, religiøs tilknytning og oppvekstmiljø, mens de krysskulturelle ekteparene er temmelig ulike på disse faktorene, kan det å vise respekt og forståelse for hverandres kulturelle bakgrunn være viktigere for de krysskulturelle ekteparene enn for de norske.

Ut fra disse analyseresultatene viser det seg at de norske og krysskulturelle ekteparene er ganske like i sin vurdering av hvilke preferanser som er viktige ved valg av partner. Likhet mellom partene er det dominerende trekk når det gjelder preferanser og egenskaper ved valg av partner.

Likhet i hvilke egenskaper partene verdsetter hos hverandre er viktig av flere grunner. Om partene har et felles fundament, vil trolig det daglige liv være lettere å mestre. Problemer som oppstår, vil lettere la seg løse om utgangspunktet er det samme. De fleste mennesker mener at en partner bør besitte visse trekk som er lik ens egne. Om partneren deler de samme oppfatningene, holdningene og verdiene i livet, kan dette være med på å styrke ens egen selvtillit. De meningene man har om forskjellige ting blir verdsatt av partneren og man har større sjanse for å leve et harmonisk parforhold (Kvam 1994:112).

Som diskutert i det foregående finnes det flere forklaringer på hvilke mekanismer som fører til likhet mellom partnere. Det ser ut til at mye av likhetene mellom partene eksisterte den gangen de valgte å bli et par. For noen kan det skyldes at man har valgt partner i et miljø der de fleste er relativt like en selv på noen faktorer. På den andre siden er det mulig at man leter selektivt etter en partner som skal besitte visse trekk. Dette sikrer at ens partner ligner en selv på mange områder som oppfattes som viktige for en.

Dersom homogamiteoretikerne har rett, burde ekteparene i min studie ha stor sjanse til å få et godt ekteskap. Når det gjelder personlighet og bakgrunn, er mitt inntrykk, ut fra de parene jeg har intervjuet, at nøkkelen til et godt og varig samliv ikke først og fremst er å finne en ektefelle som er mest mulig lik en selv på alle områder, men at man lærer seg å leve med likheter så vel som med forskjeller. At en har en del felles når det gjelder bakgrunn (oppvekst, utdanning, religion, etnisitet, sosial bakgrunn etc.) kan selvsagt være en fordel, men det trenger ikke å være en forutsetning for et godt samliv. Uansett hvor lik man tilsynelatende er, må en lære seg å leve med eventuelle forskjeller og respektere partneren. Evnen til kommunikasjon og konfliktløsning er derfor av største betydning.

6 KJÆRLIGHET OG DET GODE FORHOLD

Et kjærlighetsforhold begynner ofte med en forelskelsesfase, og det er denne fasen som danner grunnlaget for om partene fortsatt vil holde sammen og ta forholdet et steg videre. Hensikten med kapittelet er å se hvordan informantene forholdt seg i forelskelsesfasen, hvordan de oppfattet overgangen fra forelskelse til kjærlighet og hvilke holdninger de har til forpliktelse i parforholdet.

Tidligere i oppgaven ble det vist at likhet mellom partene er et grunnleggende prinsipp for et godt og langt ekteskap, men man kan si at selve "limet" i ekteskapsrelasjonen er kjærligheten. Det som binder to mennesker sammen i et parforhold er partenes gjensidige kjærlighet for hverandre. Om kjærlighet mellom partene uteblir, er det stor sannsynlighet for at forholdet vil ryke.

Gravås (2002) snakker i sin hovedoppgave om *autentisk* kjærlighet. Denne følelsen er ukontrollerbar og er noe som bare rammer deg. Man kan selv velge hvem man vil dele livet med, men følelsen av å elske kan vi ikke velge. Det som er selvvalgt kan ikke være like ekte som det som ikke kan kontrolleres, det som bare skjer med deg. Kjærligheten ligger dermed utenfor det frie valgets rekkevidde. Kjærlighet kommer innenfra og den må ikke begrunnes i noe utenfor hjertet (Gravås 2002:91). Dermed kan man si at kjærlighetens frihet er begrenset. Den frie kjærligheten blir begrenset av en norm om at følelsen av å elske bare er noe som skjer ukontrollert. Det paradoksale blir at den frie kjærligheten som vi trodde skulle baseres på egne valg, ikke kan velges. Hvorfor er det så vanskelig å kombinere valg og kjærlighet? Snakker man valg, så kobles oftest rasjonalitet og fornuft inn i bildet. Dette er begreper som ikke hører hjemme når man snakker om autentisk kjærlighet. Fornuftsekteskap har lav status i vårt samfunn og står i et klart motsetningsforhold til den autentiske kjærligheten (Gravås 2002:92).

Alle mine informanter hevder at forelskelsen hører hjemme i begynnelsen av parforholdet og at det er et skille mellom forelskelse og kjærlighet, selv om det kan være vanskelig å forklare hvor dette skillet går. I likhet med Gravås (2002) sine informanter, har også mine informanter en oppfatning om at rasjonalitet og fornuftige overveielser ikke hører hjemme i forelskelsesrusen, men er noe som bør komme etter at forelskelsen har begynt å avta. Først da kan man begynne å tenke og resonnerere:

Forelskelsen var ganske ekstrem egentlig. Jeg var jo veldig ung og hadde ikke hatt noen ordentlig kjæreste før, så jeg levde bare på en rosa sky. Det var bare han som betydde noe. Det var helt fantastisk (Tonje).

Tonje opplevde forelskelsen som en rus hvor alt ved Petter opplevdes som fantastisk. Hun fortsetter:

Men den forelskelsen som man føler i begynnelsen går over etter en stund, og forholdet går over til å bli mer seriøst (Tonje).

Det er ikke før etter en stund at paret vil finne ut om de har noen fremtid sammen og om følelsene de har for hverandre vedvarer. Under forelskelsesfasen må partene hele tiden ta valg og gjøre vurderinger. Det kan blant annet handle om hvor mye partene er villig til å satse for at forholdet skal fungere.

I likhet med Tonje har alle informantene en klar forståelse av hva forelskelse er. Både mennene og kvinnene snakket om dype og intense følelser:

Det er ikke noe som den følelsen som de første gangene. Bare man ser hverandre så begynner man å bli mo i knærne. Det er kjempedeilig. Det forandrer seg med tiden. Det blir ikke det samme lenger nå. Man har ikke det samme suget i magen lenger. Når man er forelsket så tenker man på den andre hele tiden og teller minutter til du ser han igjen. Man har en sitrende følelse i magen hele tiden (...) det kan ikke forklares det med å være forelsket. Man sover ikke, man spiser ikke. Det eneste som er i hodet ditt er den andre personen (Aina).

Ainas ektemann beskriver forelskelsen slik:

Man føler det på kroppen når man er forelsket. Man rødmer og har vondt i magen, og man gleder seg til å møte henne igjen. Det er en god følelse (Mustafa).

Begge kjønn beskriver forelskelsen som noe kaotisk og ukontrollerbart. I likhet med Aina og Mustafa opplever flere de fysiske kjennetegnene ved forelskelsen som svetting, vondt i magen, at man mister matlysten, søvnløshet og hjertebank. Måten man opplever forelskelsen på er individuelt. Det alle er enige om er at forelskelsen er noe som er forskjellig fra andre følelser:

Når man er forelsket tenker man bare på den personen konstant, og man er alltid glad og alt er greit. Man har bare tanker for den andre personen og man vil bare se den andre. Det er en deilig følelse (Stine).

De fleste betegner forelskelsen som en spennende periode hvor man føler seg tilfreds og glad. I følge Bossedal (1995) er forelskelsen, i tillegg til de fysiske trekkene, en mental eller følelsesmessig tilstand. Følelsen av å være forelsket gjør en lykkelig og kan oppfattes som en beruselse. Det at følelsen er gjensidig utløser en sterk positiv energi og en bekreftelse av det å være "et jeg" (Bossedal 1995). Informantenes opplevelser av forelskelsen stemmer med Alberonis beskrivelse om at forelskelsen ikke er permanent, men en stadig tilbakevendende tilstand: "(...) om denne längtan dyker upp om och om igjen och tränger sig på oss, då är vi forelskade" (Alberoni 1988:23).

Kjærlighetsfasen betegnes som en roligere og sikrere tilværelse hvor realitet og hverdagslighet blir en del av parforholdet. Alle informantene er enige om at forelskelsen gradvis forsvinner, men at den kan blusse opp ved forskjellige anledninger. Forelskelsen kan komme tilbake gjennom hendelser i hverdagen som for eksempel gjennom blikk og berøring fra partneren. Slik forklarer Stine det:

Noen ganger så får jeg den sterke forelskelsesfølelsen tilbake. Det hender jeg får en enorm glede inne i meg rett før han kommer fra jobb. Men den følelsen er jo ikke konstant, men den kan komme frem hvis han har pyntet seg når vi skal ut, at han tar på meg og kysser meg. Sånne følelser kommer i blaff (Stine).

I likhet med Stine er det flere av informantene som opplever at forelskelsesfølelsen kan komme tilbake hvis partene har vært borte fra hverandre en stund:

Den forelskelsen som man føler i begynnelsen går litt over (...) men når det gjelder enkelte ting i hverdagen, så kan litt av den følelsen komme tilbake. For eksempel når vi har vært borte fra hverandre en stund og ser hverandre igjen (Tonje).

Alle ekteparene har hatt erfaring med å være langt unna partneren over en lengre periode av parforholdet. Iris og Tomas opplevde å ha et avstandsforhold over en lengre periode:

Vi var fra hverandre mange måneder av gangen. Forelskelsen holder seg lenger da, tror jeg, enn hos andre par. Det er fortsatt sånn at jeg gleder meg veldig til å se han igjen hvis han har vært borte en stund (Iris).

(...) vi var ikke så mye sammen i den første perioden, så jeg følte at jeg var forelsket veldig lenge. Det var helt topp det. Vi ringte hverandre hele tiden og når som helst på døgnet (Tomas).

Både Iris og Tomas opplever forelskelsen som en stadig tilbakevendende kraft. Dette er karakteristisk for alle parene som har opplevd avstandsforhold. For de krysskulturelle ekteparene var opplevelsen av å være lenge borte fra partneren den samme som for de norske ekteparene. Jannicke og Ismael opplevde å ha et avstandsforhold på denne måten:

I det meste av tiden vi har vært kjærester har vi vært fra hverandre. Og det å bare snakke med han etter en dårlig dag på jobben var så deilig. Tenke på noe annet og høre stemmen hans (Jannicke).

Vi snakket på telefon hver dag. Det kunne gå lang tid mellom hver gang vi så hverandre, så det hjalp å snakke med henne og høre at hun hadde det bra (Ismael).

Alberoni (1988) skiller forelskelse og kjærlighet fra hverandre ved å benytte begrepene konstruksjon og reproduksjon. Forelskelsen er med på å konstruere parforholdet, mens kjærligheten reproducerer det. Forelskelsesfasen kan ikke sammenlignes med hva som skjer senere. Som vist forsvinner gradvis den intensiteten som var i begynnelsen av parforholdet, og flere opplever at de tar partneren for gitt:

Vi har vært litt late til å vise hverandre kjærlighet. Det har kanskje litt å gjøre med at vi er gift, og at jeg vet at jeg har han. Man vil alltid ha det man ikke kan få, men når man får det, så er det ikke så farlig lenger (...) han vet at jeg bryr meg om han selv om jeg ikke viser det hele tiden. Det blir mange sånne småting som å lage middag her hjemme og at jeg gir han et kyss og sånne ting. Man tar hverandre litt for gitt, tror jeg (Aina).

Flere nevner at de viser at de er glade i partneren gjennom å bare være sammen. Den kjærligheten informantene viser hverandre i hverdagen består av små kjærtegn og hyggelige ord:

I hverdagen så er det å se hverandre, ta på hverandre og at man snakker med hverandre måten vi viser at vi er glade i hverandre på. Vi ler og har det gøy sammen (...) (Jannicke).

Jannickes ektemann Ismael forteller hvordan han viser henne kjærlighet:

Vi viser kjærlyghet på mange måter. Det kan være småting i hverdagen som å kose med henne når vi ser på tv, lage middag og si at jeg er glad i henne (Ismael).

For Jannicke og Ismael er det å gi og få oppmerksomhet fra partneren en viktig dimensjon ved parforholdet. Kroppskontakt og nærhet oppleves som grunnleggende for at forholdet skal være godt, men det å vise kjærlyghet kan også bestå i å gjøre konkrete ting for partneren slik Kristin og Muhammed gjør:

Jeg viser Muhammed kjærlyghet ved å dulle litt for han og gjøre det ekstra koselig hjemme. Da pleier jeg å pynte litt med blomster og lage middag og sånne ting. Jeg kjøper litt smågaver innimellom, ikke noe stort, men sånne små ting. Ellers viser vi hverandre kjærlyghet ved å sitte og holde hverandre (Kristin).

Jeg viser Kristin kjærlyghet ved gjøre ting hun liker og gi henne små presanger innimellom (Muhammed).

Kjærlyghet oppstår etter at forelskelsesrusen har lagt seg, slik at man er blitt mer klarsynt. Når man er forelsket elsker vi de positive sidene ved vår utkårede. Man kan si at forelskelse er et slags spill hvor vi utøver roller som egentlig ikke er oss selv, men en forbedret utgave av oss. Begrepet "kjærlyghet gjør blind" blir brukt av mange. Man kan med andre ord si at dømmekraften blir påvirket av lidenskapen, og at man dermed gjør seg "blind" på partnerens eventuelle feil og mangler i forelskelsesrusen. Noen mener at dette stemmer, mens andre mener at partene er vel vitende om hverandres egenskaper på forhånd. Man kan si at etter hvert som parforholdet utvikler seg, så blir man mer bevisst valget man har tatt.

Et godt kjærlyghetsforhold kan karakteriseres som det å være følelsesmessig nær et annet menneske, noe de fleste mennesker er avhengig av. Romantisk kjærlyghet er preget av vennskap, gjensidighet, respekt og åpenhet. Det å føle tilhørighet og føle seg trygg sammen med en partner vil være det viktigste i livet for mange. Anders beskriver hvordan han opplevde overgangen fra forelskelse til kjærlyghet:

Jeg vil ikke si at vi er svimmelt forelsket lenger. Nå er kjærlygheten på et dypere plan og man blir et vanemenneske, så man mister litt av den forelskelsesfølelsen. Jeg synes ikke det er noe negativt jeg. Når man går fra forelskelse til kjærlyghet, så blir kjærlygheten en del av en rytme eller en vane. Men det er ikke negativt for da har man gått et steg videre der man er trygg. Et godt parforhold er preget av trygghet. Det at man har noen å gå til og snakke med og som trives i ens selskap. Den tryggheten setter jeg veldig høyt (Anders).

Kjærlighet kommer som en følge av forelskelsen. For Anders var overgangen fra forelskelse til kjærlighet et viktig steg mot et seriøst forhold basert på trygghet.

Informantene i Stefansens (1998) studie legger vekt på romslighet og empati som viktige egenskaper ved partneren. Det å kunne sette seg inn i partnerens behov og forstå partneren er andre viktige kriterier. Men evnen til kommunikasjon er avgjørende for de fleste. Selv om noen opplevde at man begynte å ta hverandre for gitt i ekteskapet, så er det underforstått i relasjonen at de er glade i hverandre og bryr seg om hverandre (Stefansen 1998).

Et parforhold preget av trygghet gir grobunn for kjærligheten. Mustafa beskriver hvordan han opplever kjærlighet i parforholdet:

Forhold handler om kjærlighet. Det handler om tillit og å kjenne hverandre. Kjenner man hverandre godt er det lettere å vise kjærlighet (Mustafa).

Mustafa mener at det å kjenne partneren sin godt gjør det lettere å vise kjærlighet, og det gjør det lettere å hengi seg helt til partneren slik at man kan oppleve fullkommen lykke. Når man er trygg på seg selv og partneren kan man lettere være seg selv og vise kjærlighet.

Hans og hennes forelskelse

Det finnes mange ulike måter å vise kjærlighet på, men er uttryksmåtene kjønnet? I dagens populærlitteratur finnes det mange bøker som tar for seg kjønnsforskjeller i parforhold. Det at menn og kvinner kommer fra ulike planeter er en utbredt metafor. Ofte overdriver slike håndbøker forskjeller mellom kjønnene da kvinnen blir beskrevet som den mest emosjonelle (Thagaard 2005:45).

For at et parforhold skal kunne utvikles må begge parter arbeide for å oppnå en felles forståelse av hvordan partene formidler kjærligheten. Det er viktig at begge ser på kjærligheten som et gjensidig prosjekt slik at man lettere kan bevare kjærligheten i parforholdet (Thagaard 2005:212). I følge Thagaard er en kjønnet forståelse av kjærligheten basert på at kjønnene tillegger ord og handlinger ulik betydning (Thagaard 2005:209-210). I likhet med Thagaard sier Bossedal (1995) at det allerede i forelskelsesfasen er en maktskjev ordning mellom kjønnene hvor den mannlige overordningen og den kvinnelige underordningen i relasjonen grunnlegges og synliggjøres. I likhet med Bossedal mener Holmberg (1995) det er forskjeller på hvordan menn og kvinner uttrykker kjærlighet. For kvinner er det å vise kjærlighet noe hverdagslig, mens for menn preges det å vise kjærlighet av diskontinuitet og brudd i hverdagen. Dermed synliggjøres kjønn i parforholdet. Kvinnene er mest opptatt av omsorg og nærhet, og de viser det ved å ta på partneren, holde hånden, kysse og klemme. Mannen er mer passiv på feltet. Hos mine informanter ser jeg de samme trekkene:

Petter er ikke så veldig glad i å prate om ting. Han er veldig stille og prater ikke noe særlig om følelser. Mange gutter er jo sånn (...) jeg vet ikke hva det kommer av. Det er ikke så ofte vi setter oss ned og snakker om ting som er viktige (...) jeg tror egentlig jeg sier mye mer til han. Han sier bare "å, ja", også prøver han å gjøre noe med det (...) det kan være veldig irriterende noen ganger å ikke få feedback fra han. Men jeg må respektere at han ikke liker å snakke om alt mulig (Tonje).

Petter uttrykker seg slik:

Tonje synes ikke jeg er så flink til å snakke om følelser og sånn. Men vi krangler ikke mye. Hvis vi gjør det, så snakker vi sammen om det. Hun er mye flinkere til å vise at hun er glad i meg. Noen ganger skjønner jeg virkelig ikke at hun orker. Hun tar seg veldig av meg, men det blir litt mye noen ganger (Petter).

Tonje savner å få tilbakemelding fra Petter om parforholdet. Hun viser Petter mer omsorg og nærhet enn det hun får tilbake og det opplever hun ofte som vanskelig, men hun prøver å respektere at han ikke vil snakke så mye, selv om hun kan bli irritert. Petter er inneforstått med at han ikke er så flink som Tonje til å snakke om følelser, men at han snakker om det er en konflikt. Petter er heller ikke like opptatt av å nærhet som Tonje, slik at det å bli "dullet" for mye med, til tider kan oppleves som voldsomt.

Blant mine mannlige informantene er det enighet om at det er kvinnen som er flinkest til å vise omsorg og kjærighet. Kvinnene ønsker mer fysisk nærhet og omsorgsdimensjonen er tydeligere enn hos mennene. De kvinnelige informantene vil gjerne at mannen skal ta mer initiativ til å snakke om å vise følelser:

(...) det som kan bli en konflikt, er når han sitter inne på et rom foran dataen, mens jeg sitter i stua og har mer lyst til å prate (Stine).

Holmberg (1995) sier at grunnen til at man ikke snakker om følelser, er fordi han ikke *vil* og det fører igjen til at partene sjelden snakker om par-relasjonen. Mannen er ute av stand til å ta hennes perspektiv og forstå hva hun snakker om, mener Holmberg. Det å snakke om følelser oppleves som noe vanskelig og uinteressant for han (Holmberg 1995:150). Når han likevel velger å snakke noen ganger, vil hun tro at det betyr at han forstår henne og at det er uttrykk for hans kjærighet til henne. Det at kvinnen oftere vil snakke om følelser enn mannen, kan det være et uttrykk for mannens makt og dominans over henne. Det samme gjelder måten hun og han viser hverandre kjærighet på.

Det bilde Holmberg beskriver av mannen, kan jeg ikke si stemmer overens med mennene i mitt materiale:

For meg er det viktig at vi snakker sammen. Det er viktig å kommunisere. Stine klager over at jeg kan være litt fraværende og stille og sånn, og da prøver vi å adressere problemet (Anders).

I likhet med Anders er også Tomas og Ismael opptatt av kommunikasjon for at forholdet skal fungere:

Jeg er opptatt av at man må kunne diskutere og lytte til hverandre. Vi kommer stort sett frem til en løsning (Tomas).

Jeg synes det er veldig viktig at man snakker sammen. Det at vi er der for hverandre og lytter til hva den andre sier, er viktig for meg. Det er viktig å vise hverandre oppmerksomhet (Ismael).

Jeg oppfatter at mennene i min studie som oftest vil snakke om følelser og relasjoner, men ikke så ofte som kvinnen. De mannlige informantene er ikke mindre interessert i å løse konflikter og snakke med partneren enn kvinnene, og de er alle opptatt av kommunikasjon og lytte til partneren.

I følge Giddens (1994) har det skjedd en demokratisering av privatsfæren, som betyr at intimitet og seksualitet har blitt en del av både kvinner og menns forhandlingsgrunnlag i etableringen av relasjoner. Han mener at endring i intimsfæren kan påvirke moderne institusjoner og være med på å endre samfunnet i fremtiden (Giddens 1994).

Det at mine informanter er unge, gjør at de kanskje er mer lik hverandre i holdninger til kjærlighet enn eldre mennesker. I følge Widerberg (1995) forstås kjønn ulikt i forskjellige generasjoner, slik at den eldre generasjon kan sies å ha et mer kjønnnet perspektiv i sine forestillinger om kjærlighet enn den yngre generasjonen.

Kjærlighetens refleksive valg

Gravås (2002) knytter den moderne relativiteten opp mot spørsmål om valg av partner. Relativitetstanken er en del av det modernes fremvekst. På 15-1600-tallet startet moderniseringsprosessen med budskapet om at det fantes flere religioner og flere guder enn én. Som en konsekvens av dette, måtte mennesker lære seg å leve i en verden uten absolutte sannheter. Gravås (2002) overfører den moderne relativiteten til partnervalgprosjektet. På grunn av den store valgfriheten stilles det høye krav til mennesker som skal finne seg en livsledsager. Det å finne en partner i dag handler ikke om å finne "den eneste rette", men at man må lete, finne en best mulig partner og gjøre den man finner (eller har) til den rette. Som menneske må man hele tiden reflektere og tenke gjennom om det valget man har tatt er det riktige. Den man velger som partner er den som passer best ut fra mange mulige. Spørsmålet mange stiller seg er om det finnes noen bedre for meg? Man har ingen garanti for at det ikke kan dukke opp en annen, og

man har heller ingen garanti for at parforholdet vil vare livet ut (Gravås 2002:86-91).

Anders har reflektert over usikkerheten som kan komme ved valg av partner:

Når du er forelska så vet du ikke hva du kan få. Du er ute etter det samme som i kjærlighet, men du vet ikke hva du får, så det er litt spenning i det. Du leter etter det perfekte som du vet at du aldri får, men håper på det beste. Det finnes ingen som er perfekt (...) (Anders).

I følge Anders er det ingen som er perfekte, så man må lære seg å leve med de feilene partneren har. Anders sin ektefelle Stine forteller:

Jeg ble ikke forelsket etter den første gangen jeg så han. Han gjorde inntrykk på meg, men det var ikke sånn at det bruste i blodet på meg. Jeg tenkte ikke på Anders som noe annet enn en venn i begynnelsen. Forelskelsen kom etter hvert (Stine).

For Stine kom forelskelsen en stund etter at hun møtte Anders for første gang. Anders så hun på som en god venn og ikke som en potensiell kjæreste i begynnelsen. Hun brukte tid til å reflektere over vennskapsforholdet de hadde, mens følelsene ble sterkere.

Uttrykk som "den eneste rette" og "den store kjærligheten" forteller om en kjærlighet som er endelig og absolutt. Disse begrepene stammer fra tiden før den relative kjærligheten. Menneskers selvstendighet til å kunne velge partner selv var begrenset. Partnervalg ble da knyttet til skjebne hvor man hadde tro på det forutbestemte (Gravås 2002:97). Den tradisjonalistiske romantiske kjærligheten legger vekt på å finne "den eneste ene" og blir dermed et resultat av skjebnen.

Flere av informantene snakker om hvor mye tilfeldigheter spiller inn på hvordan de traff hverandre:

Jeg har aldri tvilt på at det er Petter jeg vil være sammen med. Det er han som er ment for meg og jeg stoler fullt og helt på ham. Det er jo tilfeldigheter som har ført oss sammen, men jeg vet ikke om jeg tror på det med sjelefrender og sånn. Jeg tror ikke det er én som er ment for deg (Tonje).

For Tonje trenger ikke nødvendigvis den ene store kjærligheten være Petter, men det er han hun har valgt å dele livet sitt med og han som føles rett for henne akkurat nå. Også Stine er opptatt av hvilken betydning tilfeldigheter har for at hun møtte Anders:

Vi har diskutert mye i ettertid om hvor mye tilfeldigheter spiller inn på hvordan man treffer hverandre. Hva hadde skjedd sånn og sånn (Stine).

Det å bli kjærester, er som sagt noe som skjer gradvis. Det som definerer par-relasjonen er de følelsene partene har for hverandre og hvilke muligheter de har for et fremtidsrettet forhold. Giddens (1994) mener den moderne refleksiviteten er grunnleggende for det rene forhold. Informantene har erfaring fra tidligere parforhold, og de er innstilt på å gjøre det beste ut av det forholdet de er i nå, selv om alle er klar over at det kan finnes flere mulige partnere.

Kjærlighet og forpliktelse

Identitet er en opplevelse av oss selv i relasjon til andre. Man kan si at identitet er en bekreftelse på at man er et individ. I følge Giddens (1991) er selvidentitet individets bevisste opplevelse av å være en handlende aktør. Menneskers selvidentitet er noe som rutinemessig må skapes og opprettholdes i individets refleksive aktiviteter og i intime relasjoner.

Som nevnt under teoridelen av oppgaven, mener Beck & Beck-Gernsheim (1995) at det å forene to individuelle livsløp kan skape store problemer i et kjærlighetsforhold. De opplever den moderne refleksiviteten som truende for kjærligheten fordi vi velger personlige interesser og selvrealisering fremfor å satse på parforholdet som et felles prosjekt. De mange valgene vi blir stilt overfor i arbeidslivet, på det personlige plan og i parforholdet, vil øke sjansene for at det oppstår konflikt mellom ektefeller. I dag skal begge kjønn ha mulighet til selvrealisering, ikke bare mannen. Begge parter skal leve ut sin individualitet basert på frihet og selvstendighet.

Selv om selvrealisering kan by på utfordringer i hverdagslivet reflekteres det ikke over som et problem av informantene. I vår tid er det på mange måter blitt en selvfølge med to individualister i parforholdet. I et parforhold må begge parter inkludere også den andres selvrealiseringsprosjekt.

Kvinnene i mitt materiale er yrkesaktive eller under utdanning, og ingen av mennene sier at de ønsker en hjemmeværende kone. Ingen nevner at de heller ville prioritert karriere og yrke fremfor parforholdet. Det virker ikke som noen av mennene har sin mannlige

identitet eller stolthet knyttet til det å være eneforsørger:

Det er nødvendig at begge er i jobb i Norge. Vi må jobbe og spare penger, slik at vi har råd til å få barn. Jeg synes det er viktig at Kristin jobber slik at hun kan møte nye folk og oppleve ting istedenfor å bare være hjemme. Jeg liker at Kristin jobber for sin egen del, ikke for meg (Muhammed).

For Muhammed er det for det første helt nødvendig at han selv og Kristin er yrkesaktive for å ha mulighet til å spare penger, i tillegg sier han at det er viktig for han at Kristin deltar i arbeidslivet for å få nye impulser, utvikle seg selv og møte nye mennesker.

For dagens unge par er likestillingsideologien sterkere. I en del muslimske land skjer det en "liberaliserende revolusjon" blant de unge i byene når det blant annet gjelder syn på kvinner. Mange unge kvinner i muslimske land tar universitetsutdannelse og velger et yrkesliv. For alle mine informanter er det å leve og tenke slik foreldrene og besteforeldrene gjorde gammeldags og noe som hører fortiden til. Det oppleves som en selvfølge at kvinner er ute i yrkeslivet både av de norske og muslimske informantene. Ingen av dem ønsker seg tilbake til husmorssamfunnet. I kjærlighetsrelasjonen formes vår egen og partnerens identitet. I par-relasjonen vedlikeholdes og videreutvikles den til en livsstil.

I følge Giddens (1991) er nære relasjoner viktig for utvikling av selvidentitet. Utforming av egen identitet er avhengig av dialog og den anerkjennelsen man får fra andre og spesielt partneren.

Tradisjonelt har ekteskapet vært den eneste aksepterte formen for samliv, men dette har endret seg til et mangfold av samlivsformer. Tidligere var det en naturlig progresjon når det var forventet at de unge skulle gifte seg. Når man var kommet i såkalt "giftmoden alder" var det forventet av venner og familie at man skulle inngå giftermål. Til livsfasene hørte for eksempel å bli forlovet, flytte hjemmefra, bli gift og få barn. I dag er rekkefølgen på de ulike livsfasene langt mer variert. Man modnes til andre tidspunkter enn før. Mange flytter tidlig fra familien for å studere. Noen blir samboere mens de enda studerer, og man er generelt eldre før man velger å stifte familie.

Giddens (1994:99) mener forpliktelse er en utfordring for moderne parforhold sammenlignet med tidligere tider hvor dette ble tatt for gitt. I dag er forpliktelse og tillit gjenstand for forhandlinger om grunnlaget for parforholdets varighet. Forpliktelse

kommer til uttrykk som et engasjement og et ønske fra begge parter om å ta vare på kjærligheten.

I Norge og Norden for øvrig kan man si at skilsmisse er blitt "normalisert". Alle informantene gav uttrykk for at de så på ekteskapet som en forpliktende pakt som skulle være varig, men ikke for enhver pris. De fleste fortalte at hvis gløden i parforholdet ble borte eller om noe ikke stemte, ville de forlate ekteskapet. Dette er i tråd med Giddens (1994) oppfatning om det rene forhold som bare eksisterer så lenge begge parter føler at det gir dem noe på det personlige plan. Ekteparet Aina og Mustafa har gjort seg noen tanker om forpliktelse og ekteskap:

Jeg tenker ikke på ekteskapet som en forpliktelse. Det faller seg naturlig at vi er sammen. Jeg går ikke og tenker på at det skal vare livet ut. Har vi det bra nå, så er det fint, men skulle det gå dårlig en dag så ville jeg heller ha stoppet det enn å være ulykkelig i et forhold (...) men da jeg sa "ja" til Mustafa, så var det fordi jeg ville at det skulle vare livet ut. Den dagen jeg ikke er fornøyd så ville jeg uansett gått ut av et forhold om jeg er gift eller ikke. Da har man muligheten til å bli lykkelig en gang til (Aina).

Føler ikke at ekteskapet er så ulikt som vi hadde det da vi var samboere, det er forskjellig på papiret bare (Mustafa).

Aina og Mustafa ser ikke noen forskjell på det å leve i et ekteskap som da de var kjærester og samboere. Aina ville ha forlatt parforholdet om det skulle gjøre henne ulykkelig. Dette er tanker som går igjen hos alle informantene. Det rene forhold som er preget av refleksive valg, gjør det mulig å finne en ny kjæreste og eventuelt en ny ektefelle igjen etter ett brudd. For alle informantene er ekteskapet en markering av at de har valgt å dele livet med hverandre og en formalisering av kjæresteforholdet. En viktig side ved ekteskapsinngåelsen for mange av informantene var de juridiske aspektene ved det å være gift istedenfor samboere. I likhet med Mustafa føler heller ikke Iris og Tomas at det å inngå ekteskap er noe annerledes enn hvordan partene hadde det før de ble gift:

Selve ekteskapsløftet tar jeg alvorlig, men selve giftemålet var mer en formalitet. Jeg føler ikke at jeg forplikter meg til noe mer når jeg har giftet meg. Jeg giftet meg på grunn av tradisjon og så lønner det seg når man skal bo sammen rent økonomisk (Iris). Jeg ser ikke på det å være gift som veldig forskjellig fra hvordan vi hadde det før. Det eneste er at man har større rettigheter hvis den ene dør. Det er tryggere sånn sett (...) (Tomas).

For informantene fører de juridiske aspektene ved ekteskapsinngåelse at ektefellene kommer nærmere hverandre, og dette oppleves som en trygghet. Ekteskapet blir dermed forstått som en kontrakt som bringer partene tettere sammen. Men alle informantene enes om at det ikke finnes noen garanti for at ekteskapet skal vare livet ut. Mange nevner brudd i ekteskap mellom nære venner, familie og egne foreldre som eksempler på forhold som har gått i stykker, og dette skremmer dem. Slik forteller Tonje om bruddet mellom foreldrene etter 30 års ekteskap:

(...) ekteskapet som samlivsform har jeg ikke fått noe annet syn på, men jeg har vel fått ett annet syn på foreldrene mine. Men jeg tenker absolutt ikke negativt om ekteskapet (...) det var mye krangling i forkant, under separasjonen. Når man er gift så lenge så er det ikke så lett å gå fra hverandre, så de var mye frem og tilbake (...) jeg oppfattet mamma og pappa som veldig lykkelige da jeg var liten, så jeg tenkte vel at det var det ideelle ekteskap, og at det var sånn jeg ville ha det engang (Tonje).

Selv om Tonjes foreldre skilte seg etter mange års ekteskap, så føler hun ikke at foreldrenes brudd har påvirket hennes forestillinger om ekteskapet negativt. Dette er tanker som går igjen hos informantene. I Stine og Anders sin omgangskrets er det mange som har valgt å forlate hverandre:

Det har fått meg til å tenke veldig mye over ekteskapet, men jeg tenker ikke negativt om ekteskapet til tross for at veldig mange velger å skille seg. Jeg har tatt lærdom av de parene som har gått i oppløsning som jeg kjenner, men det er jo ingen forhold som går av seg selv. Det er noe man må jobbe med hele tiden (Stine).

Man kan ikke garantere noe. Det kan være mye som skjer. Man ser jo rundt seg hvor den ene etter den andre går fra hverandre etter et langt ekteskap. Vi har venner som har gått fra hverandre etter mange år, så det kommer veldig nær på en. Det har vært til skrekk og advarsel for meg og Stine for sånn ønsker ikke vi å ha det. Man blir jo ikke bare bekymret for de høye skilsmissetallene, men det at man ser det til daglig. Man blir jo skremt av det. Det virker nesten litt for enkelt i dag. Mange tror nok at gresset er grønnere på den andre siden. Det er mye som skjer bak husets fire vegger. Jeg tror det er et jag i dag. Man setter ikke like stor pris på familien i dag som tidligere, tror jeg. Man kan jo aldri vite (Anders).

Selv om alle er enige om at det ikke finnes noen garanti for et livslangt ekteskap, så ser alle på skilsmisse som et nederlag, ikke bare for seg selv, men også for familie og venner. For de muslimske mennene i undersøkelsen vil skilsmisse ikke bare være en skuffelse for

dem selv, men også for familien. I mange muslimske land er partene avhengig av hverandre på en helt annen måte enn her. Det er ofte kvinnen som er hjemme med barna og mannen som arbeider utenfor hjemmet, og skilsmisse kan av den grunn være vanskeligere. De utenlandske mennene er enige om at det virker for enkelt å ta ut skilsmisse i Norge:

(...) Det virker som det er altfor lett å skille seg i Norge. I Tyrkia tenker man mer på familien enn her. Man prøver hardt for å få det til å fungere. Man gir ikke opp med en gang som kanskje mange i Norge gjør (Ismael).

Kristin mener individualismen i Vesten har mye av skylden for høye skilsmissetall:

Jeg tror veldig mange nordmenn eller folk i Norden er egoistiske og selvsentrerte. Alle skal oppfylle drømmene sine og man tenker ikke så mye på partneren. Jeg tror det er stor forskjell fra her og for eksempel Egypt. Vi i Norge er såpass sterke, spesielt kvinnene. Ingen får stå i veien for oss og våre drømmer (...) jeg tror det ligger i at vi er såpass selvsentrerte at mange velger å skille seg i dag. Mange gifter seg kanskje bare på grunn av romantikken. Det er bare å skille seg etterpå (Kristin).

Kristin mener den romantiske klisjéen er en grunn til at mange velger å gifte seg og at det ikke ligger en grunnleggende og sterk forpliktelse i ekteskapsløftet man gir hverandre.

For de norske informantene var bakgrunnen eller ønsket om å gifte seg det samme for alle. De sier at de giftet seg i hovedsak av tradisjon, ikke av religion. Tonje og Petter forteller om hva bakgrunnen var for at de valgte å gifte seg:

Vi er ikke kristne noen av oss, men det er vel mer tradisjon, tror jeg. Jeg har alltid sett for meg at jeg skulle gifte meg i kirken. Det gir den riktige rammen (...) det handler om tradisjon og at man har lyst til å formalisere forholdet på en måte. Det er en fest med venner og familie for å markere at jeg og Petter skal leve sammen. Ekteskapsløftet svarte jeg ja på foran veldig mange mennesker i kirken og foran presten. Jeg har på en måte bundet meg til det, samtidig som jeg vet at jeg jo bare er et menneske, og jeg kan jo feile (Tonje).

Følte at vi levde som om vi skulle vært gift før også. Det med å elske, ære og være trofast og snill, er jo sånn jeg ville levd om vi ikke hadde vært gift også (Petter).

Tonje mener det er viktig å holde på tradisjonene. Kirkebryllup har vært en drøm for henne lenge, så det var viktig for henne å få den riktige rammen. Petter ser ikke på

forholdet som annerledes etter at de giftet seg enn slik de hadde det før. Han så ikke på giftemål som en nødvendighet:

Kirkebryllup var vel mest for Tonjes del. Jeg hadde egentlig ikke trengt å gifte meg (Petter).

For de krysskulturelle ekteparene var bakgrunnen for giftermål i større grad preget av at den utenlandske parten skulle få komme raskere til Norge. Ingen nevner at giftermålet var basert på noe annet enn kjærlighet, de ville ha giftet seg senere uansett. Jannicke og Ismael forteller:

Jeg hadde jo egentlig ikke tenkt å gifte meg. Vi hadde nok giftet oss uansett senere, men grunnen til at vi gjorde det var for at Ismael skulle få komme til Norge, så det ble veldig på sparket. Vi hadde nok ventet en stund hvis ikke det var fordi at han kunne komme raskere til Norge (Jannicke).

Jeg ville gifte meg med Jannicke fordi jeg elsker henne. Dessuten hadde det vært vanskeligere for meg og kommet til Norge hvis vi ikke hadde vært gift. Hun ville ikke bo i Tyrkia, så det er derfor vi giftet oss så raskt (Ismael).

Det at den utenlandske parten skulle få komme raskere til Norge var et argument som gikk igjen hos de krysskulturelle partene. Noen nevner også at de følte det var viktig å bevise for omverdenen at parforholdet ikke bare var en ferieforelskelse, men noe mer alvorlig:

Det var svært få som tok forholdet vårt alvorlig. Det var for å bevise for alle andre at det var alvorlig og ikke noe som har tenkt å gå over med det første. Giftemål var det eneste naturlige steget for oss. Det var et bevis på at vi var glade i hverandre og ville dele resten av livet sammen (Aina).

Både de norske og de krysskulturelle ekteparene viser stor vilje til å ville satse på forholdet. De er inneforstått med at et ekteskap krever hard jobbing og at ingenting kommer gratis. Den holdningen man har til ekteskapet er viktig for dets stabilitet. Blant mine informanter var det ingen som hadde opplevd store kriser, men konflikter i et parforhold vil alltid oppstå. Ingen kan tro at et parforhold er bra til enhver tid, man må være realistisk. Mine informanter har bare vært gift en kort periode, så det kan nok være

noe av grunnen til at ingen nevner og ha opplevd store krangler eller kriser. Slik snakker Iris og Tomas om konflikter i parforholdet:

Vi kan være uenige og diskutere en del ting. Vi er veldig åpne begge to, så vi sier i fra om det som plager oss. Vi tar opp ting når det oppstår og løser problemene der og da (Iris).

Vi prøver å snakke ut, diskutere og lytte til hva den andre har å si. Det er ikke sånn at det er en av oss som styrer alt. Vi kommer stort sett frem til en løsning (Tomas).

Informantene mener det er naturlig at man ikke trenger å være enig til enhver tid, men at en god diskusjon faktisk kan berike forholdet og at man samtidig lærer partneren sin bedre å kjenne:

Vi diskuterer og kan være uenige om en del ting siden vi begge har sterke meninger. Men det er det som fascinerer meg med henne. Det er sånn det skal være. Man må akseptere at man har forskjellige meninger ellers så kommer man ikke videre (Anders).

I Stefansens (1998) studie beskriver hun ikke et kjærlighetsideal blant sine informanter, men det *gode forholds ideal*. Blant hennes informanter er kjærligheten mellom partene gjensidig og til stede, men den tematiseres ikke i særlig grad i parforholdet. Det gode forhold baserer seg på god kommunikasjon mellom partene selv om ting det kan være vanskelig å snakke om. Alle føler seg forpliktet til å ta opp problemer som måtte oppstå og kommunisere med partneren. Et parforhold oppleves ikke alltid som like harmonisk og man kan ha diskusjoner, men det betyr ikke at kjærligheten ikke overlever:

Et parforhold går ikke av seg selv. Når man er i et forhold, så må man jobbe mye med det. Man tar nok mye for gitt og det er nok derfor mange ekteskap ender i skilsmisse (Aina).

Thagaard (1996) beskriver gjensidighet mellom partene i parforholdet som nært knyttet til kommunikasjon. Dette er også tydelig i mitt materiale. Om kommunikasjonen brister, kan det føre til konflikter. Mine antagelser er at informantene opplever forholdet som et felles prosjekt. Iris forteller:

Jeg tror det er veldig få som kjemper for forholdet sitt. Det er for lett å skille seg, så kommunikasjon er viktig for å få forholdet til å fungere (Iris).

Kjærligheten mellom partene er forpliktende og preget av åpenhet og respekt for den andre. Parforholdet er fremtidsrettet slik at kjærligheten mellom partene må overleve perioder med problemer og konflikter. I idealforholdet må man akseptere den andres svakheter, partene må være likeverdige og følelsene de har for hverandre gjensidige (Stefansen 1998: 57-58).

Kulturforskjeller i ekteskapet

Krysskulturelle ektepar kan ha andre problemer enn etnisk norske ektepar på grunn av kulturforskjeller. Det kan selvsagt være individuelle forskjeller på hva det er som skaper problemer. Spiller forskjellene mellom partene en viktig rolle i hvordan de gjør sitt parforhold eller oppleves ulikhetene snarere som en berikelse for parforholdet? Hvorfor velger noen mennesker å gifte seg med en person med en annen kulturell og religiøs bakgrunn enn seg selv? For noen kan det være at de ikke føler seg spesielt bundet til noen sosial, religiøs eller kulturell gruppe. Noen søker kanskje etter spenning ved å inngå ett slikt ekteskap, mens andre muligens søker et bedre liv. Andre kan se på det å gifte seg med en utenlandsk ektefelle som en form for protest mot familien og sin egen kultur.

I mennenes hjemland, Tyrkia og Egypt, finnes det ulike livsstiler alt etter hvor man er vokst opp og hvor gammel man er. I disse landene, spesielt på landsbygdene, er det en sterk segregasjon mellom kjønnene og arrangerte ekteskap er vanlig. Kjønnssystemet i landene er slik at kvinner vanligvis er hjemmeværende og mannen er overhode både for konen og barna. Selv om islamsk religion og tradisjon står sterkt i disse landene, er det i ferd med å skje en moderniseringsprosess hvor avstanden mellom generasjonene ofte er stor. Etniske og nasjonale identiteter er ikke de samme for de yngre som for de eldre i mennenes hjemland. Den nasjonale identiteten er ikke uforanderlig, men det betyr ikke at betydningene er tilfeldige. Betydningen av etnisk identitet skifter mellom individer. De avspeiler enkeltindividets erfaringer, som har sammenheng med individets alder, kjønn, klasse osv. (Prieur 2004:144). I følge Prieur (2004) er det en klar forskjell på det å være tyrkisk i Norge og å være tyrkisk i Tyrkia, men samtidig som man blir påvirket av den nye kulturen, vil man samtidig beholde sin egen. Hylland Eriksen (1993) mener vår etniske arv er en del av vår identitet som ikke trenger å stå som noe sentralt ved individet,

om man ikke vil eller blir tvunget til det.

Mennene jeg intervjuet er selvsagt preget av foreldrenes kulturarv. Det kommer til uttrykk gjennom en sterk familietilhørighet:

I Tyrkia er man nærmere knyttet til familien enn vi er her. I Tyrkia er familien et viktig samlingspunkt og de møtes hver dag. Ismael savner nok litt av det der. Han mener vi er altfor lite sammen med familien min (Jannicke).

I likhet med Jannicke er også Kristin enig i at man er flinkere til å omgås og ta seg av nær familie i mannens hjemland:

Jeg har alltid hatt et godt forhold til familien min, men Muhammed er mye mer opptatt av familie enn det jeg var tidligere. Han har familien som nummer én, så jeg har fått mye mer av det gjennom han. Jeg setter mye mer pris på det å være hjemme hos familien (...) før var det sånn at man ikke gadd å dra hjem for da skulle man på byen eller noe annet isteden (...) han har ikke så mange av sine venner her, så det blir naturlig at vi er mest sammen (...) for Muhammed blir det ofte kjedelig å være alene sammen med meg i Oslo. Han er vant til å ha mange folk rundt seg hele tiden, så jeg tror ikke det var lett for han i begynnelsen. Men når vi har fri i helgene, så drar vi hjem til mine foreldre (Kristin).

Kristin bruker mer tid på familien sin nå enn tidligere, og hun føler at hun har kommet nærmere familien sin etter at hun giftet seg med Muhammed. For Muhammed som har familien sin langt unna, oppleves det positivt å besøke og tilbringe tid sammen med Kristins familie:

Vi reiser til familien hennes i helgene. Hverdagene så jobber vi ofte sent begge to, så da er det bare vi som er sammen. Det blir ofte litt kjedelig. I Egypt var hele familien samlet til enhver tid. Tror det ble litt mye for Kristin i begynnelsen med alle menneskene og sånn. I Norge er ikke det så vanlig. Men det er fint at vi kan være sammen med familien hennes når vi kan (Muhammed).

Begreper som individualisme og kollektivism betegner dimensjoner som gir uttrykk for menneskers måte å leve sammen på i forhold til hverandre. Triandis (1995) er opptatt av individualisme og kollektivism som kulturelle dimensjoner med betydning for den individuelle utviklingen. Kollektivism definerer Triandis som "(...) a social pattern consisting of closely linked individuals who see themselves as parts of one or more collectives (family, co-workers, tribe, nation); are primarily motivated by the norms of,

and duties imposed by, those collectives; are willing to emphasize their connectedness to members of these collectives" (1995:2). I kollektivistiske kulturer vil man være sterkt knyttet til fellesskapets normer, regler og mål. Det er også i kollektivet individet har mye av sin identitet. I kollektivistiske kulturer er alle villige til å prioritere fellesskapet istedenfor egne mål. Man er motivert av de samme normene og reglene i kollektivet. I kollektive kulturer binder ekteskapet to familier sammen, men bare hvis familiene aksepterer ektefellen (Triandis 1995:2-3).

Som en motsetning til kollektivism definerer Triandis individualisme som "(...) a social pattern that consists of loosely linked individuals who view themselves as independent of collectives; are primarily motivated by their own preferences, needs, rights, and the contracts goals of others; and emphasize rational analyses of the advantages and disadvantages to associating with others"(Triandis 1995:2).

Siden mine informanter må forene to ulike livsformer i ekteskapet, antok jeg at de tre krysskulturelle ekteparene hadde flere og vanskeligere oppgaver å håndtere enn de norske ekteparene. Som jeg har vært inne på tidligere, kan ulikheter i første omgang oppfattes som en utfordring og noe som kan endres på hos partneren. Andre vil oppfatte ulikhetene som spennende og eksotisk:

Han var noe eksotisk og noe nytt. Alt var så spennende (...) jeg har alltid likt det som er litt annerledes (Aina).

Etter en stund vil kanskje paret innse at kulturforskjellene gjør parforholdet vanskeligere og at det vil påvirke parforholdet negativt. Da vil kulturforskjellene være lettest å skylde på, da disse er lettest å se. For de krysskulturelle informantene fikk jeg et inntrykk av at de store kulturforskjellene ikke var særlig fremtredende. Mye av grunnen til dette kan være mennenes bakgrunn, sosialisering og oppvekst. De jobbet alle på turiststeder hvor kontakten med vestlige turister var en del av hverdagen. Dette kan ha vært med på å påvirke holdningene til en mer vestlig tankegang. En av mennene forsøker å overholde noen sentrale islamske levereregler som å holde seg borte fra svinekjøtt og alkohol og å faste under Ramadan, mens de to andre er lite engasjert i det religiøse budskapet. De mener at religionen ikke følger godt nok med i tiden, og identifiserer seg heller med vestlig kultur og verdier:

Etter at jeg kom til Norge har jeg møtt noen tyrkere, men jeg føler at muslimer i Norge er veldig muslimske (Mustafa).

Jannicke og Ismael fortalte meg om hvordan de oppfattet kultur- og religionsforskjellene i ekteskapet:

Ingen av oss er spesielt opptatt av religion. Han er om mulig enda mindre opptatt av religion enn det jeg er. Jeg er ikke medlem av statskirken og finnes ikke interessert. Jeg har aldri hatt noe forhold til religion i det hele tatt. Det er ikke viktig for Ismael heller, så det kommer ikke opp som noe tema. Han spiste ribbe på julaften og han drikker alkohol og spiser pølser, så han er ingen vanlig muslim (Jannicke).

Hennes ektemann uttrykker seg på denne måten:

Vi tenker ikke på at vi er fra forskjellige kulturer, det vet vi (...) jeg er ingen troende muslim. Familien min har aldri tvunget meg til noe. Jeg faster ikke under Ramadan, jeg spiser det jeg vil og drikker det jeg vil. Man kan si at jeg er en moderne muslim (Ismael).

Jannicke og Ismael opplever ikke kultur- og religionsforskjeller som problematiske for parforholdet siden ingen av dem anser seg som religiøse. Det samme gjelder for Aina og Mustafa:

Nei, han er ikke opptatt av muslimske tradisjoner. Muslimer skal jo ikke spise svin, men det gjør han. Det er ikke noen forskjell på hvordan vi lever livene våre eller har levd de (...) han har de samme målene som en vanlig nordmann har om saker og ting. Det er nok derfor vi fungerer så bra sammen. Vi har ikke de barrierene der (Aina).

Aina mener ektefellen er lite engasjert i religion, og at de ikke har problemer eller konflikter basert på slike spørsmål. For Kristin og Muhammed har derimot kultur- og religionsforskjeller være tema til diskusjon. Kristin forteller:

Vi har ikke hatt noen store krangler, men vi har diskusjoner (...) jeg synes vi har vært veldig flinke til å snakke om de tingene som er forskjellige. Religion har såpass mye med livet der nede (Egypt) å gjøre at jeg bare må lære noe om det. Det har hjulpet meg mye (...) men det er mange ting som strider mot det jeg har lært. Før var jeg veldig negativ mot muslimske samfunn, men nå føler jeg at jeg har fått større forståelse for det egyptiske samfunnet og menneskene der (Kristin).

Kristin føler hun har lært mye av Muhammeds kulturelle bakgrunn og at det har vært en berikelse for forholdet da begge er interessert i å lære om den andres bakgrunn. Ikke alle mennesker som er gift krysskulturelt har så få problemer basert på kulturelle forskjeller som mine informanter. For at to mennesker skal kunne leve sammen til tross for ulikhetene, må man, i følge Muhammed:

(...) respektere og forstå hverandre. Vi må akseptere hverandres kulturer og snakke med partneren om de tingene som er forskjellige i de ulike kulturene (Muhammed).

Selv om partene kan ha diskusjoner og være uenige om spørsmål som har med religion og kultur å gjøre, synes ikke dette å påvirke parforholdet negativt i noen grad, snarere tvert i mot.

I følge Prieur (2004) kan en utdannet mann eller kvinne fra en storby i Tyrkia ha mer til felles med intellektuelle i Oslo enn med for eksempel bønder fra sitt eget land. Skillet mellom tradisjonell og moderne er synlige både blant tyrkere og oss nordmenn og også mellom folkegruppene. Når det gjelder motsetningene mellom det tradisjonelle og det moderne, gjelder det også ulikheter mellom klasser hvor de høyere klasser og den urbane delen av befolkningen blir oppfattet som mindre tradisjonsbundne enn lavere klasser og folk bosatt på bygde-Norge, og at den yngre generasjonen er mer moderne enn de eldre (Prieur 2004:40).

Som vist tidligere, er ikke ytre faktorer som politisk overbevisning, utdanning, kulturell og religiøs bakgrunn, avgjørende preferanser for mine informanter da de valgte partner. Det var de indre kvalitetene ved partneren som opplevdes som viktige. Aina er gift krysskulturelt og forteller:

Jeg kan ikke sammenligne en tyrker med en nordmann, for jeg ser ikke på de som to forskjellige. En mann er en mann. Jeg blåser i om han er nordmann, japaner eller tyrker, for meg er det de indre kvalitetene som teller. Jeg kunne sikkert ha funnet en kjempeallright mann her i Norge også, men det har ikke noe med nasjonalitet å gjøre, det er de indre kvalitetene som avgjør det (Aina).

For Aina var det de indre kvalitetene ved ektemannen som var avgjørende ved valg av partner, ikke etnisk og sosial bakgrunn. Kristin er heller ikke opptatt av ektemannens kulturelle bakgrunn:

Det spiller ingen rolle hvor han er fra, så lenge vi er like og likesinnede (Kristin).

Man vil føle en viss tilhørighet med personer som er fra samme sted som en selv. Min forventning var dermed at de utenlandske informantene som kom som innflyttere ville søke seg til tyrkiske og egyptiske miljøer i Oslo. De har alle møtt mennesker fra opprinnelseslandet, men ingen av mennene har tyrkiske eller egyptiske venner i sin omgangskrets. Siden mennene i mitt materiale ikke betrakter seg som spesielt religiøse, oppleves det vanskelig for dem å føle tilhørighet til andre muslimske menn med en annen livsstil og holdninger enn sine egne. Menn fra hjemlandet de har møtt i Norge er ofte negative til den "liberale" livsstilen de har valgt ved å gifte seg med en norsk kvinne:

De muslimske mennene jeg har gått på norskopplæring sammen med kunne ikke skjønne at jeg kunne være gift med en norsk jente. Jeg føler at de ser ned på meg på grunn av det (Ismael).

At religion ikke vektlegges som betydningsfull for de krysskulturelle informantene, kan være et resultat av det vestlige samfunns sekularisering av religion i det moderne. Tidligere var religionen et bindeledd mellom folk, og dette kunne føre til emosjonell stabilitet selv under kriger og epidemier. Individualiseringsprosessen førte til at folk ble avskåret fra sine tradisjonelle bånd, religiøse tro og sosiale forhold og ført inn i isolasjon. Moderniseringsprosessen har fortsatt på mange nivåer i samfunnet, blant annet gjennom økonomiske systemer, urbanisering og personlig mobilitet. Et resultat er at vi alle er blitt tvunget til å leve våre egne liv uten de nære båndene som knyttet oss til en bestemt gruppe (Beck & Beck- Gernsheim1995).

Det er mange fordommer knyttet til det å gifte seg med en utenlandsk partner, spesielt hvis en norsk jente gifter seg med en muslimsk mann. I mitt materiale har de kvinnene som er gift krysskulturelt lavere utdannelse enn de kvinnene som er gift med en nordmann, men det er ingen tegn på at det bare er kvinner fra lavere sosiale lag som finner seg en utenlandsk partner. I Ndures (1991) intervjuundersøkelse av krysskulturelle ektepar bosatt i Norge, var kvinner fra alle sosiale lag representert, så det er ingenting som tyder på at det bare er ressursfattige kvinner som velger en utenlandsk partner.

Fordommer fra andre kan være vanskelig, spesielt hvis det kommer fra noen som står en nær. Reaksjon fra foreldre, svigerforeldre og venner kan ha stor innvirkning på avgjørelsen av å gifte seg med en utenlandsk kvinne eller mann. Foreldre og svigerforeldre er enten den sterkeste støtten eller den verste fienden. Det var foreldrene til de norske kvinnene som reagerte mest negativt på å få en muslimsk svigersønn. Informantene jeg intervjuet tror dette kommer av uvitenhet, redsel for det ukjente og massemedias oppslag om de negative sidene ved flerkulturelle forhold:

Mamma hadde nok ikke veldig positive forventninger før hun skulle møte Ismael. Ikke bare til han, men til landet og folkene generelt. Jeg så frem til at de skulle møtes sånn at hun fikk se at han er en ordentlig gutt. Hun har hørt så mange skrekkehistorier om norske jenter som er gift med utlendinger og hvordan de blir behandlet. Hun hadde lange formaninger til meg om mishandling og overgrep og hvor forferdelig alt var. Hun var ikke veldig positiv, men jeg syntes de kom godt overens og jeg merket at hun likte ham (Jannicke).

Jannickes ektemann opplevde møtet med familien slik:

Jeg tror ikke moren hennes likte meg helt i begynnelsen. Jeg vet ikke helt hvorfor. Men nå synes jeg det går bedre. Det var i begynnelsen det var verst, men i dag har jeg et godt forhold til familien hennes (Ismael).

Jannicke og Ismael møtte motstand fra hennes familie ved inngåelse av ekteskap, men forholdet mellom Ismael og svigerfamilien er bedre i dag. Kristin opplevde også negative reaksjoner i begynnelsen av parforholdet fra sin familie:

Før vi giftet oss var alle i familien, unntatt mamma, veldig skeptisk til vårt forhold. Pappa var litt redd, mens broren min var i mot forholdet vårt. Det han sa var at "jeg ser det jeg ser på TV, og det er ikke alltid like positivt". Jeg forstår det. Sånn var det med venninner og alt. De tenkte sitt og var fulle av fordommer. Men nå som alle er blitt kjent med Muhammed, er alt veldig bra (Kristin).

Kristins ektemann, Muhammed, forteller om sin families reaksjon på giftemålet:

Pappa sa at jeg fikk gjøre som jeg ville og bestemme selv. Men mamma ville ikke at jeg skulle gifte meg med en norsk dame. Det var et sjokk for henne. Mamma er gammel og i Egypt er tradisjonen at mannen tar med kona hjem til familien for å bo der. Jeg tror hun var redd fordi hun trodde hun ikke skulle få se barnebarna sine siden jeg skulle bo i Norge (Muhammed).

Muhammed sin familie er opptatt av at tradisjonene med storfamilie skulle bevares. Det var ikke primært negativt at han giftet seg med en norsk kvinne, men at han skulle reise og bosette seg i et annet land ble oppfattet negativt av familien.

Så lenge en av partene bor i sitt hjemland (i dette tilfelle Norge), lever den andre i et fremmed land. Den utenlandske parten må omstille seg på en rekke områder og tilpasse seg en helt annen, og til tider uforståelig levemåte. Annet klima, nytt språk, andre regler for hva som er rett og galt osv. Det opplevdes som viktig for informantene at livsstilene skulle forenes og at partene tilpasset seg hverandre, uten at noen av partene mistet sin identitet. For de krysskulturelle parene var avgjørelsen om hvilket land de skulle bo i klar. Ingen av de norske kvinnene ville bosette seg i mannens hjemland. De hadde vært på besøk over lengre tidsperioder i hans hjemland, men de ønsket å få ektemannen med til Norge:

(...) Det var veldig viktig for meg at Ismael trivdes i Norge. I begynnelsen hadde vi en prøveperiode. Om han ikke trivdes i Norge, så ville han ha flyttet tilbake til Tyrkia. Derfor var det viktig at han kom overens med mine venner og familie. Jeg føler meg veldig heldig. Han har jo tross alt ofret både familie, venner og landet sitt for meg (Jannicke).

Jannicke føler at Ismael har gitt mye av seg selv for at de skulle være sammen. Ismael forteller om sin opplevelse av å måtte bosette seg i et fremmed land:

Jannicke ville ikke bo i Tyrkia, så det var derfor vi giftet oss og kom til Norge. Ingen av vennene mine fra Tyrkia trodde jeg kom til å flytte til Norge. Jeg trodde det vel egentlig ikke selv engang. Men jeg trives her selv om jeg savner familie og venner, men vi reiser til Tyrkia så ofte vi kan, så det går greit (Ismael).

For Aina og Mustafa er begge enige om at livet i Norge er bedre enn i Tyrkia:

Vi planla først at han kunne komme på besøk og møte familien min. Vi har alltid tenkt at vi vil få et bedre liv i Norge enn Tyrkia. Jeg jobbet i Norge og var ikke klar for å bosette meg der nede (...) han hadde aldri vært i Norge og kunne ikke vite hvordan det skulle bli her. Om han ikke skulle like seg, så kunne vi dra ned igjen. Men vi fikk oss leilighet og ting falt på plass (Aina).

Ekteskapet og flyttingen kan representere en mulighet for å forbedre livssituasjonen på mange områder. Et liv i Norge kan by på goder som ikke lett kan erverves i hjemlandet, både materielt sett, med tanke på utdanningsmuligheter, arbeidsmuligheter og i forhold til graden av selvstendighet i ekteskapet. Det samme kan være relevant i forhold til eventuelle barns oppvekstvilkår. (Lie 2004a:97).

Ingen av de krysskulturelle ekteparene hadde barn på intervju tidspunktet, men noen av informantene nevner at barn og oppdragelse kan komme til å skape problemer i parforholdet. Jannicke og Ismael har gjort seg noen tanker om dette:

Vi har diskutert det med barneoppdragelse. Der er vi ganske forskjellige. I Tyrkia har ungene mye mer respekt for foreldrene enn her. De er også veldig høflige. Vi har nok ulike oppfatninger av hvordan det skal være, men det er noe vi må bli enige om før vi begynner å snakke om å få barn. Ismael blir helt sjokkert når han ser hvordan lillesøsteren min oppfører seg hjemme. Så spørsmålet om barneoppdragelse kommer til å bli vanskelig, siden vi har ulike oppfatninger av hvordan det skal være (Jannicke).

Barn i Norge har ikke respekt for foreldrene. I Tyrkia viser barna stor respekt for foreldrene sine og besteforeldrene. Jeg og Jannicke kommer nok til å være litt uenige om hvordan vi skal gjøre det, men vi får bare snakke sammen og finne en løsning (Ismael).

Jannicke og Ismael er enige om at synet på barneoppdragelse er forskjellig fra Norge og Tyrkia. Aina har gjort seg noen tanker om hvordan et barn kan skape konflikter i parforholdet:

Jeg tror kanskje kulturforskjeller kommer mer frem når vi får barn, når det kommer til oppdragelse og den biten der. Jeg har sett hvordan de oppdrar barna sine i Egypt. De er flinke, men de er så brutale på den måten de leker på og sånn. De oppdrar barna sånn at de skal bli sterke. I Norge er det litt mer dull og dall. Her skal man være snill mot alle og vende det andre kinnet til, men der nede skal du ta igjen og være sterk. Det er under oppdragelsen at sånne forskjeller vil komme mer til syne, tror jeg (Aina).

Barneoppdragelse i Tyrkia og Egypt oppleves som forskjellig på mange områder fra det vi er vant til i Norge. Informantene sier at respekt for foreldre og øvrige familiemedlemmer er det vesentlige og noe som mangler i norske hjem i dag. Men alle er enige i at man må bli enig om det grunnleggende ved hvordan de skal oppdra barn før de velger å bli foreldre. De krysskulturelle ekteparene kunne alle tenke seg å reise ned til

hans hjemland etter at de har fått barn på besøk eller for å bo der over korte perioder. Informantene mener ikke at språk og kultur vil føre til problemer for barna, men de snakker snarere om den språklige og kulturelle berikelsen barna vil få som vokser opp i et tokulturelt parforhold. Aina og Mustafa har gjort seg noen tanker om dette:

Fremtidsplanene er at vi kan reise til Tyrkia en eller to ganger i året (...) når vi får barn kunne jeg tenke meg å bo der et par år. Bare for å lære alt å kjenne som språket, tradisjonene og kulturen. Og også for at barna skal få lære og få litt av den kulturen. Jeg tror det kan være viktig at de kjenner begge kulturer slik at de respekterer andre kulturer når de blir eldre (Aina).

Mustafa ser også de positive sidene ved å få barn og forene to kulturer:

Når det gjelder barna våre, så synes jeg de er ganske heldige. De kan dra til Tyrkia og se hvordan man lever der i forhold til Norge. De har mulighet til å lære to språk og lære om to kulturer. Jeg synes det er viktig at man lærer begge kulturer å kjenne selv om det er Norge vi bor i (...) vi kommer til å fortsette å bo i Norge, men samtidig lære om mitt land og min kultur (Mustafa).

Utsagn fra de krysskulturelle ekteparene kan tyde på at de har andre diskusjoner når det gjelder parforholdet enn de norske ekteparene, men kulturell ulikhet synes heller å berike parforholdet enn å belaste det.

Oppsummering

Ethvert moderne ekteskap forventes å være basert på gjensidig kjærighet mellom partene. Gravås (2002) mener den autentiske kjærigheten ikke kan velges og dermed ikke har noe med fornuftige overveielser å gjøre. Haldar (1998) sier at kjærigheten er drevet av individuelle valg, og dette er Gravås uenig i. Den autentiske kjærigheten kan ikke velges, mener hun, men er noe som treffer deg som et lyn. Man kan fritt velge en partner, men man kan ikke velge følelsen av å elske (Gravås 2002). På grunn av forelskelsens intense kraft, opplevde informantene det som vanskelig å beskrive følelsen, men de var enige om at forelskelsen er en kaotisk tilstand som ikke kan kontrolleres. De intervjuede så på forelskelsen som inngangsporten til en dypere følelse, kjærigheten. I vårt samfunn kan man se på kjærighetsfasen som en prosess hvor man går fra å være kjærester til samboerskap og/eller ekteskap. Det er i kjærestefasen man finner ut om man vil ta forholdet ett steg videre eller ikke. Alberoni (1988) mener man blir satt på prøver for å se om forholdet vil holde. Består man prøvene vil forholdet bli lykkelig.

Den gjensidige og sterke kjærigheten informantene føler for sin partner er helt unik. For Alberoni (1988) er det tosamheten i parforholdet som gjør den unik. Den intense og sterke forelskelsen partene følte i begynnelsen av forholdet forsvinner gradvis, men følelsen kan dukke opp etter flere år i parforholdet. I følge informantene kunne dette skje hvis de hadde vært borte fra hverandre en stund eller om man fikk ekstra oppmerksomhet av partneren. Når forelskelsesfasen er over og man beveger seg inn i et seriøst parforhold og ekteskap, opplever mange at forelskelesrusen gradvis blir borte. I forelskelsesfasen vektlegger man de positive sidene ved partneren. De negative sidene kommer først frem når forelskelsen går over til neste fase, kjærighetsfasen. Hvordan kan man opprettholde et lykkelig og godt forhold uten den beruselsen forelskelsen gir? For mine informanter er ikke et harmonisk og godt ekteskap et forhold der alt alltid fungerer, men at god kommunikasjon er en viktig dimensjon ved parforholdet som er med på å skape trygghet. I mitt materiale er det kvinnene som søker mest nærhet og savner dype og personlige samtaler med partneren, men at mannen ikke vil eller kan snakke om følelser synes ikke å stemme for mine mannlige informanter. De kan gjerne snakke om følelser, men ikke like ofte som sin kvinnelige partner.

Trygghet oppnår man når man tør å være seg selv og føler at man kan hengi seg fullt og helt til partneren. Når man tør å være seg selv, er det lettere å vise kjærlighet og dermed få et bedre forhold. Begge kjønn beskriver parforholdet som en enestående og positiv relasjon hvor de legger vekt på å tenke på parforholdet fremfor seg selv. I følge Beck & Beck-Gernsheim (1995) er det den individualistiske livsstilen som truer kjærligheten i det moderne. Informantene er enige om at egoisme ikke hører hjemme i et parforhold og det er ingen som opplever sitt eget eller partnerens selvrealiseringsprosjekt som en trussel for parforholdet.

Til tross for sterk økning i ekteskapsbrudd ser informantene på ekteskapet som en forpliktelse, og ville tatt det som et nederlag om ekteskapet endte i skilsmisse. De vil jobbe hardt for å få forholdet til å fungere, men ingen ville blitt i et parforhold som ikke gir dem noe. Dette er i tråd med det rene forhold og noe som karakteriserer moderne parforhold. I vår moderne verden med tro på den relative kjærligheten tror man ikke at det bare finnes én mulig kjærlighet, men flere. Hvis bare én partner var mulig, ville det vært vanskelig å finne den ene personen. Det ville dermed vært overlatt til skjebnen å bestemme hvem vi skulle ha som livsledsager, men det er få som tror at det er skjebnen som styrer verden i vår tid. Kjærligheten er ikke lenger et knapt gode, men noe som er tilgjengelig for de aller fleste mennesker (Gravås 2002). Informantene mener at det ikke bare finnes én mulig partner, men mange. De hevder at ingen mennesker er perfekte, men at det er viktig å godta partnerens eventuelle feil og mangler og respektere den andre. I dag har man muligheten til å finne en ny partner og oppleve lykke på nytt hvis parforholdet skulle gå i oppløsning.

Informantene hadde én eller flere opplevelser med skilsmisse enten innen familien eller blant venner og bekjente. Alle er enige om at det er for enkelt å skille seg i dag, men ekteskapsinngåelsen ble sett på som en ren formalitet, mest av juridisk art. For både de norske og de krysskulturelle ekteparene ble ekteskapet inngått av kjærlighet, men for de krysskulturelle ekteparene var det i tillegg en underliggende faktor ved ekteskapsinngåelsen; å kunne komme raskere til Norge. Ut i fra det de utenlandske mennene fortalte, ligger det i kulturen en sterkere vilje til å ville satse på ekteskapet enn for mange nordmenn. Dette kan komme av at de utenlandske mennene kommer fra samfunn preget av kollektivistiske normer hvor respekt for kultur, religion og familie står

sterkere enn her. Men til tross for sterk vilje til å satse på parforholdet, er det flere krysskulturelle enn norske ekteskap som ender i skilsmisse. Krysskulturelle ekteskap kan ha flere problemer å løse enn norske ektepar på grunn av kulturforskjeller mellom partene. Triandis (1995) teori om kollektivistiske og individualistiske livsstiler kan forklare noen av de problemene krysskulturelle ektepar kan møte. En muslimsk mann vil være preget av sin kollektivistiske bakgrunn hvor felleskap og sterke og nære bånd til familien står sterkt. Om han gifter seg med en norsk kvinne med en individualistisk livsstil, kan dette oppleves som en sterk kontrast for begge parter. For de utenlandske informantene betydde det å måtte forandre måten å leve på. I hjemlandet er de vant til å ha familie og venner rundt seg. I Norge er de stort sett sammen med ektefellen og hennes venner. Etter at de utenlandske mennene var kommet til Norge hadde de en prøveperiode for å se om de trivdes, så begge parter har måttet omstille seg for at forholdet skal kunne ha en fremtid. Det å komme fra et annet land til Norge uten å kjenne noen kan oppleves som vanskelig, men for mine utenlandske informanter har omstillingen til et nytt land og en ny kultur vært uten store problemer. Det er bare en av de muslimske mennene som forsøker å følge de viktigste islamske levereglene. For de to andre oppleves ikke religion som en viktig del av hvordan de lever sine liv. De føler alle sterk tilhørighet til et vestlig orientert samfunn, men de er allikevel opptatt av å bevare en del av den tyrkiske og egyptiske kulturen. Det blir spesielt viktig for dem å videreføre tradisjoner til sine egne barn. Selv om begge parter er enige om at eventuelle barn skal få kjennskap til begge kulturer, nevner alle at barneoppdragelse kan komme til å skape diskusjoner mellom partene.

De krysskulturelle partene har møtt fordommer fra ektefellens og egen familie og venner i forbindelse med ekteskapsinngåelsen, men i dag opplever partene at parforholdet er akseptert av de som står dem nærmest. I krysskulturelle parforhold må partene på mange måter vise større forståelse og respekt enn for norske ektepar som ikke ha de samme kulturelle barrierene.

Intervjumaterialet tydet på at partene, både de norske og de krysskulturelle, ikke opplevde store problemer eller konflikter i parforholdet. Alle er enige om at god kommunikasjon, respekt og forståelse er viktige dimensjoner for å hindre skilsmisse og bedre kvaliteten på parforholdet.

7 AVSLUTNING

I denne oppgaven har jeg har sett på noen sosiologiske faktorer ved valg av partner, og reflektert rundt disse. Fokuset har vært på de norske og krysskulturelle ekteparenes livshistorier, og gjennom intervjuene fikk jeg god kjennskap til deres erfaringer og opplevelser knyttet til partnervalg. Siden partnervalg er et multidimensjonalt fenomen, har jeg valgt å se på flere sider ved partnervalg. Om resultatene fra studien er gyldige, vil overførbarheten si noe om andre mennesker i tilsvarende kontekst.

I teoridelen diskuterte jeg flere sosiologiske perspektiver på partnervalg. For at et parforhold skal være lykkelig og langvarig, må noen kriterier være til stede. Det at partene er like eller homogame på enkelte faktorer blir av mange sett på som nødvendig for et lykkelig forhold (Kalmijn 1991, 1994, 1998, Kalmijn & Flap 2001 og Kvam 1994). I tillegg til likhet er det grunnleggende prinsipp ved ethvert parforhold i moderne, vestlige samfunn, at partene har følelser for hverandre. Som jeg har vært inne på, er kjærligheten selve fundamentet for at et forhold skal kunne fungere.

I kapittel 4 tok jeg utgangspunkt i hvor partene møttes og etablering og opprettholdelse av parforholdet. Stadig flere nordmenn velger å gifte seg med en person med en annen kulturell bakgrunn enn seg selv. Man sier at verden er blitt mindre på grunn av økt turisme og handel, slik at mennesker med ulik nasjonalitet og kulturell bakgrunn lettere kan møtes og danne par.

Ekteparene i min undersøkelse møttes på ulike arenaer. De norske ekteparene møttes på skole og på utesteder i norske storbyer, mens de krysskulturelle ekteparene møttes på utesteder i utlandet. På slike steder har man større sjanse for å bli kjent med mennesker som er forskjellige fra en selv, i motsetning til utesteder i norske byer hvor sammensetningen av mennesker er relativt lik.

Selv om de krysskulturelle ekteparene begynte forholdet som en ferieflørt, nevner ingen at de opplevde forholdet mindre stabilt og forpliktende enn de norske ekteparene, hvor vennskapet ble regnet som selve fundamentet for parforholdet.

Det finnes ikke noe entydig bilde av hvordan man velger partner og hvilke kriterier man legger til grunn for valget. Valgene oppleves som individuelle, men sosiologer vil hevde at samfunnet legger føringer på hvem vi gifter oss med. Det vil med andre ord si at

hvor parter møtes og hvem som snakker med hvem, ikke kan betraktes som en tilfeldighet. Det miljøet man er i, fritidsinteresser, sosial bakgrunn, utdanning osv. er bestemmende for hvilken partner man ender opp med.

I kapittel 5 var jeg opptatt av hva som ble oppfattet som viktige egenskaper ved en aktuell partner. I likhet med andre studier på området, mener også mine informanter at de viktigste dimensjonene ved en partner er god kommunikasjon, trygghet, respekt, åpenhet, nærhet og humor. Om disse egenskapene er til stede, oppleves parforholdet som godt og stabilt. I tillegg var alle enige om at man bør være lik partneren på visse grunnholdninger og verdier, mens ytre faktorer som sosial bakgrunn, religion, etnisitet og politikk ble oppfattet som mindre viktig. Tidligere forskning på ekteskapsreferanser viser at likhet på personlighetsfaktorer er viktig for et langt og godt samliv. For mine informanter ble ulik personlighet oppfattet som positivt, snarere enn ødeleggende for parforholdet. Dette kan synes å stemme med teorien om heterogami. Studier viser også at menn er mer opptatt av utseende enn kvinner når de velger partner, og at det er mennene som er den aktive parten ved etablering av kontakt på sjekkemarkedet. Selv om alle informantene nevner utseende som en faktor ved partnervalget, er det ingen som sier at dette var den viktigste årsaken til valg av partner. Det var heller ikke slik at det var mennene som var mest opptatt av denne faktoren, begge kjønn la like stor eller like liten vekt på det. Jeg opplevde i tillegg at begge kjønnene i undersøkelsen var aktive i forhold til å etablere og opprettholde videre kontakt.

Alle informantene tilbringer mye tid sammen med partneren, og de har stort sett de samme interessene. Siden de muslimske mennene ikke har det samme nettverket i Norge som de norske informantene, skulle man tro at de krysskulturelle ekteparene tilbrakte mer tid sammen enn de norske partene. Men det viste seg ikke å stemme. Å tilbringe mest mulig tid sammen med partneren, er et ønske alle ekteparene hadde.

I kapittel 6 så jeg nærmere på kjærlighetsaspektet mellom partene og hvordan informantene snakket om det. Det har skjedd store endringer i måten man snakker om og forstår kjærlighet på, og hvordan parforhold gjøres i det moderne. Flere teoretikere har stilt spørsmål ved hvilke konsekvenser samfunnsendringer har for kjærligheten, og Giddens (1994) er en av dem. Han mener at det romantiske kjærlighetsideal har mistet sin kraft i det moderne, og isteden blitt erstattet av det ”rene” forhold.

Min studie viser et bilde av kjærligheten som har mange likhetstrekk med beskrivelsen av det rene forhold. I det moderne er kjærligheten preget av refleksive valg hvor det finnes flere mulige partnere, ikke bare én. Mine informanter er klar over at det ikke bare finnes ”en eneste rett”, men at vi har flere muligheter når det gjelder valg av partner. Det står i sterk kontrast til det romantiske ideal hvor det handler om å finne ”den ene” som skal vare livet ut.

Forelskelsestilstanden ble forklart som en kaotisk og ukontrollerbar tilstand, og alle var enige om at et parforhold begynner med forelskelse for å gå over i en dypere form, kjærligheten. Informantene er enige om at forelskelsen forsvinner etter en stund, men at følelsen kan dukke opp igjen ved spesielle anledninger. Selve opplevelsen og følelsen av å være forelsket ble oppfattet likeartet av alle informantene, uansett kjønn og kulturell bakgrunn. Jeg fant derimot forskjell mellom kvinner og menn i måten man viser kjærlighet på. Forskning på feltet viser at kvinner lettere viser følelser og det er de som oftere tar initiativ til å snakke. Dette er til en viss grad i samsvar med mine informanternes syn på kjønnsrollemønstre i parforholdet, men min oppfatning er at også mennene vil snakke om følelser, men ikke like ofte som kvinnene. For å oppnå et stabilt og trygt ekteskap var alle informantene enige om at evne til konfliktløsning og kommunikasjon av eventuelle problemer som måtte oppstå var essensielt og nødvendig. Dette gjelder både for de norske og de krysskulturelle partene.

I det rene forhold er ikke forpliktelsen mellom partene like sterk som i det romantiske kjærlighetsforhold. Den økende individualisering og selvstendighetstrangen i moderne, vestlige samfunn fører til flere skilsmisser. Samliv er ingen enkel sak i dag, det ser man av de mange som søker hjelp ved familierådgivningskontorene, og informantene forteller historier om nær familie og venner som har vært gjennom samlivsbrudd.

Skilsmisse i familien eller vennekretsen opplevde alle informantene som vondt og vanskelig, men ingen tenker negativt om ekteskapet av den grunn. Med bakgrunn i høye skilsmissetall, vil det være av interesse å følge utviklingen av informantenes parforhold. Man kan da kontakte informantene om noen år å se om partene har gått fra hverandre eller fortsatt holder sammen, om de har fått barn og hvordan det har påvirket parforholdet. I tilfelle brudd, kan man stille spørsmål om hvorfor de valgte å gå fra

hverandre med bakgrunn i den informasjonen de har gitt i denne undersøkelsen.

Selv om det er høye skilsmissetall for norske ektepar, er det flere skilsmisser blant mennesker som er gift krysskulturelt. Ofte har partene i krysskulturelle parforhold andre og vanskeligere problemer å løse enn norske. Diskusjonene ektefellene hadde om kultur og religion opplevde partene som fruktbare og positive, snarere enn problematisk for parforholdet. Begge parter følte snarere at de lærte mer om hverandres særegenheter og at dette tilførte parforholdet noe nytt og meningsfylt. Dette kan selvsagt ha mye med mennenes bakgrunn og holdninger å gjøre. De muslimske mennene er påvirket av vestlig livsstil, og bare én av de muslimske mennene følger de viktigste islamske levereglene. Den motstanden og skepsisen ekteskapsinngåelsen vakte i begynnelsen fra partenes familie og venner har roet seg, og de fleste opplever at de har et godt forhold til egen og partnerens familie.

Noe som kan skape problemer for de krysskulturelle ekteparene på sikt, kan være at den norske kvinnerollen blir for sterk og selvstendig. I det norske samfunnet er mannsidealet blitt mer mangfoldig. Han skal være en omsorgsfull og god far og ektefelle og ta seg av husarbeid på samme måte som kvinnen. Et annet problem kan være mennenes sterke familietilhørighet. Det kom frem gjennom intervjuene at familien var viktigere for de utenlandske mennene enn for deres ektefeller. Savnet etter nære venner og familie i hjemlandet kan med tiden bli så stort at dette kan skape problemer for partene.

Hvorfor velger noen å gifte seg krysskulturelt? De partene som er gift krysskulturelt har valgt å gifte seg ut av gruppen, selv om mennesker generelt tenderer mot å gifte seg med en person med samme etniske, religiøse sosioøkonomiske bakgrunn. Hvem som velger utenlandske partnere, eller hvorfor de gjør det, har jeg ikke funnet noe svar på. Alle informantene som er gift krysskulturelt mener de ikke har valgt ektefellen på grunn av at han eller hun er fra et annet land. De hevder tvert imot at det sikkert ville vært mye enklere å være gift med en fra samme land, men at ektefellens kulturelle bakgrunn hadde mindre betydning for valg av ektefelle.

Stadig flere velger et samliv uten å gifte seg, så fremtidige undersøkelser bør også fokusere på samboere eventuelt også homofile samliv i tillegg til ektefeller.

LITTERATURLISTE

- Alberoni, Francesco (1986), *Vennskap*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Alberoni, Francesco (1988), *Förälskelse och kärlek*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Barstad, Anders (2000), "Kjærligheten – fremdeles levende. Noen grunner til hvorfor du kanskje likevel ikke skal hate statistisk sentralbyrå".
<http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200005/3.shtml>
- Beck, Ulrich & Elisabeth Beck-Gernsheim (1995), *The normal chaos of love*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, Ulrich (1997), *Risikosamfunnet: på vej mod en ny modernitet*. København: Hans Reitzel.
- Beck, Ulrich & Elisabeth Beck Gernsheim (2002), *Individualization: Institutionalized individualism and its social and political consequences*. London: Sage.
- Berge, Erling, Øystein Kravdal og Turid Noack (1989), "The ninth Nordic demographic symposium". Oslo: Statistisk Sentralbyrå, nordisk demografisk forening.
- Birkelund, Gunn Elisabeth og Tom Colbjørnsen (1987), *Klassesamfunnet på hell*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Birkelund, Gunn Elisabeth og Johan Heldal (2003), *Educational homogamy in Norway: Trends and patterns*. Department of economics. University of Oslo.
- Bossedal, Ingrid (1995), "Skilnad mellan ideal och praktikk i förälskelsen".
Kvinnovetenskaplig tidsskrift, 16 (4): 25-36.

- Broady, Donald og Mikael Palme (1989), "Pierre Bourdieus kultursociologi". I: Harald Thuen og Sveinung Vaage, red., *Oppdragelse i det moderne*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Byrne, Donn (1971), *The attraction paradigm*. New York: Academic.
- Dagbladet (2005), "Dette gjør forholdet bedre". www.dagbladet.no/dinside
- Drotner, Kirsten (1991), *At skape sig – selv: ungdom, æstetik, pædagogik*. København: Gyldendal.
- Eriksen, Thomas Hylland (1993), *Små steder-store spørsmål - innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, Thomas Hylland (2002), *Ethnicity and nationalism: anthropological perspectives*. London: Pluto Press.
- Eriksen, Thomas Hylland og Torunn Arntsen Sørheim (2003), *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fløtten, Tone og Inger Lise Solvang (1989), *Klasse, livsstil og reising. En studie av norske pakketurister*. Hovedoppgave i Sosiologi, institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.
- Fog, Jette (2004), *Med samtalen som utgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag
- Giddens, Anthony (1991), *Modernitet og selvidentitet: selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.

Giddens, Anthony (1994), *Intimitetens forandring. Seksualitet, kærlighed og erotik i det moderne samfund*. København: Hans Reitzels Forlag.

Granrusten, Per Tore (1996), *Like barn leker på samme sted. Likheter og ulikheter i partnervalg blant samboende studenter i Trondheim*. Hovedoppgave i sosiologi: NTNU.

Gravås, Fossnæs Tonje (2002), *Kjærlighetens tvetydighet- en kvalitativ studie av kjærlighetens mentalitet i det moderne*. Hovedoppgave i sosiologi: Universitetet i Oslo.

Haldar, Marit (1998), "Kjærlighetens Sosiologi". I: Rune Åkvik Nilsen og Pål Veiden, red., *Sosiologisk Fantasi: essays*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Holmberg, Carin (1995), *Det kallas kärlek. Om kvinnligt och mannlign. Maktförhållandet i parrelationer*. Stockholm: Mån-pocket.

Holter, Øystein Gullevåg (1981), *Sjekking, kjærlighet og kjønnsmarked*. Oslo: Pax Forlag.

Jacobs, Jerry A. & Frank F. Furstenberg Jr. (1986), "Changing places: Conjugal Careers and woman's marital mobility". *Social Forces*, 64:717-732.

Jacobsohn, Peter & Adam P. Matheny, Jr.(1963), "Mate selection in open marriage systems". *Family and marriage*. Leiden, 98-123.

Jensen, A. R. (1978), "Genetics and behavioral effects of nonrandom mating". I: Osborne, R.T., Noble, C.E og Wey, N.J, red., *Human Variation: Biopsychology and Age, Race and Sex*. Academic Press.

- Kalmijn, Matthijs (1991), "Status homogamy in the United States". *American Journal of sociology*, 97 (2): 496-523.
- Kalmijn, Matthijs (1994), "Assortative mating by cultural and economic occupational status". *American Journal of Sociology*, 100 (2): 422-452.
- Kalmijn, Matthijs (1998), "Intermarriage and homogamy: causes, patterns and trends". *Annual Review of sociology*, 24: 395-421.
- Kalmijn, Matthijs & H Flap (2001), "Assortative meeting and mating: Unintended consequences of organized settings for partner choices". *Social forces*, 79 (4): 1289-1312.
- Kvale, Steinar (1997), *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notham Gyldendal.
- Kvam, Olav W. (1994), *Så levde de lykkelig alle sine dager, men hvorfor akkurat de? En undersøkelse om partnervalg blant samboende studenter i Trondheim*. Hovedoppgave i psykologi: NTNU.
- Lamark, Hege (1995), *Portrett-intervju: om metode og sjanger*. Institutt for journalistikk, Fredrikstad.
- Lewis, Robert A. & Graham Spanier (1979), "Theorizing about the quality and stability of marriage". I: W.R. Burr, R. Hill, F.I. Nye & I.L. Reiss, red., *Contemporary theories about the family*. Vol. I, New York: The Free Press, 268-294.
- Lichter, Daniel.T., Robert N. Anderson & Mark D. Hayward (1995), "Marriage markets and marital choice". *Journal of family issues* 16 (4): 412-431.
- Lie, Benedicte (2004a), "Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge". Statistisk sentralbyrå.

- Lie, Benedicte (2004b), "Stadig flere søker lykken med utenlandske ektefeller". *Samfunnsspeilet*, 3/2004, s.53-58.
- Marshall, Catherine & Gretchen B. Rossmann (1995), *Designing qualitative research*. California: Thousand Oaks.
- Moxnes, Kari (1990), *Kjernesprengning i familien? Familieforandringer ved samlivsbrudd og dannelse av nye samliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Moxnes, Kari (1994), "Med kjærligheten som eneste lim". I: Frønes og Hompeland, red., *Den nye barne- og familieboka*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Moxnes, Kari (1996), "Samlivsbrudd", I: Berith Brandth og Kari Moxnes, red., *Familie for tiden. Stabilitet og forandring*. Tano Aschehoug.
- Murstein, Bernard I. (1967), "Empirical tests of role, complementary needs, and homogamy theories of marital choice". *Journal of marriage and the family*, 29, no.4: 689-696.
- Murstein, Bernard I. (1976), *Who will marry whom? Theories and research in marital choice*, New York: Springer.
- Ndure, Liv Ulveng (1991), *Kjærlighet over grenser. Flerkulturelle ekteskap i Norge*. Global Kommunikasjon.
- Noack, Turid og Ane Seierstad (2003), "Samboerskap ved tusenårsskiftet: Dagligdags og utforsket". <http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200301/05/>
- Pines, Ayala M. (1999), *Falling in love: why we choose the lovers we choose*. New York: Routledge.

- Prieur, Annick (2004), *Balansekunstnere - Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax Forlag.
- Ramsøy, Natalie R. (1966), "Assortative mating and the structure of cities". *American Sociological Review*. Vol.31: 773-786.
- Rudberg, Monica (2003), "Våt såpe – kjærlighet og likestilling i unge jenters fortellinger". I: Fredrik Engelstad og Guro Ødegård, red., *Ungdom, makt og mening*. Oslo: Gyldendal akademisk. S. 284-303.
- Stefansen, Kari (1998), *Kjærestepar: om kjærlighetsidealer og kjærlighetspraksis i parforholdets ulike faser*. Hovedoppgave i sosiologi: Universitetet i Oslo.
- Sundt, Eilert (1866/1992), *Om giftemål i Norge*. Universitetsforlaget AS.
- Thagaard, Tove (1996), *Arbeid, makt og kjærlighet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, Tove (2005), *Følelser og fornuft. Kjærlighetens sosiologi*. Abstrakt forlag A/S.
- Triandis, Harry C. (1995), *Individualism & Collectivism*. Boulder, Colo: Westview Press.
- Trost, Jan (1967), "Some data on Mate-Selection: Complementarity". *Journal of Marriage and the Family*, vol.29, No.4: 730-738.
- UDI (2004), "Statistikk for migrasjonsåret 2004". <http://www.udi.no/templates/uttalelse>
- Widerberg, Karin (1995), *Kunnskapens kjønn: minner, refleksjoner og teori*. Oslo:Pax.
- Widerberg, Karin (2001), *Historien om et kvalitativt forskningprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Winch, Robert F. (1955), "The Theory of Complementary Needs in Mate Selection: a test of complementariness." *American Sociological Review*. 20: 52-56.

Ødegård, Guro (1996), *Erobring og forbrødring. Alkohol, distinksjon og mening i det moderne uteliv*. Hovedoppgave i sosiologi: Universitetet i Oslo.

"Alle kilder er oppgitt"

Antall ord: 43 350

APPENDIX

Vedlegg 1

Oslo, 15.06.2004

INFORMASJON OM INTERVJUET

Jeg vil først takke for at dere stiller opp som informanter i min intervjuundersøkelse. Jeg vil gjerne komme med noe informasjon om hva jeg er ute etter og hvordan intervjuene vil foregå.

Jeg vil begynne med å introdusere meg selv og mitt prosjekt. Jeg er hovedfagsstudent i sosiologi ved det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo. I min hovedoppgave vil jeg skrive om partnervalg og erfaringer og opplevelser rundt dette.

Hva jeg er ute etter:

Tallet på krysskulturelle ekteskap øker stadig i Norge, og jeg håper at jeg gjennom intervjuene vil få større forståelse og innsikt i hvordan norske og krysskulturelle ektepar valg av partner. Jeg skal intervju seks par (tre norske og tre krysskulturelle ektepar). Jeg er opptatt av å se om det finnes likheter og ulikheter i norske og tokulturelle ektepar sin oppfattelse av partnervalg og hvordan de *gjør* sine parforhold. Ved å få deres personlige erfaringer og opplevelser frem i lyset håper jeg å få en forståelse av de valg som tas i en partnervalgprosessen.

Jeg håper du som informant gir tillatelse til bruk av båndopptager under intervjuet. Av rent praktiske hensyn vil jeg intervju partene hver for seg siden det er vanskelig å bearbeide intervjuene på bånd med flere stemmer.

Hoveddelen av intervjuet vil dreie seg om hvorfor man har valgt hverandre som partner. Jeg vil komme inn på hvilke egenskaper som er viktige hos partneren, hvilke kriterier man legger vekt på ved valg av partner og oppfattelse av likhet og ulikhet i parforholdet. Jeg vil også komme inn på erfaringer knyttet til forelskelse og kjærlighet. Jeg er ute etter en forståelse av hvem man velger som partner og ektefelle og hvilke prosesser som fører til disse valgene.

Hvordan intervjuene vil foregå:

Som jeg har nevnt vil jeg intervju dere hver for seg, så for å få gode opptak bør vi være i et rom for oss selv. Hvor intervjuene vil foregå, er hva vi blir enige om. Lengden på intervjuet vil variere, men fra en til to timer er det rimelig å anta. Tidspunkt må også avtales med hver enkelt etter hvert. Til sammen skal jeg intervju 12 personer, så dette vil gå litt over tid.

I oppgaven vil dere bli anonymisert slik at det ikke skal være mulig for andre å kjenne dere igjen i oppgaven.

Når jeg skal bearbeide intervjumaterialet kan det være at jeg i ettertid trenger noen tilleggsopplysninger. Er det greit for dere at jeg eventuelt kan kontakte dere på nytt?

Er det noe dere lurer på så er det bare å kontakte meg.

Vennlig hilsen

Heidi K. Nygaard
Høyenhallveien 11 c
0667 OSLO

Tlf:

INTERVJUGUIDE

Jeg vil begynne å si litt om prosjektet og hvordan intervjuet vil bli lagt opp. Formålet med et kvalitativt intervju er å få fylldig og omfattende informasjon om hvordan andre mennesker opplever sin situasjon. Intervju gir data om hvordan informanten forstår erfaringer og begivenheter i sitt eget liv.

Oppgaven handler om partnervalg, og jeg vil ved hjelp av dette intervjuet forsøke å få en forståelse av hvilke hensyn som blir tatt ved valg av ektefelle. Jeg er ute etter dine erfaringer og opplevelser knyttet til partnervalg. Jeg bruker båndopptager, og du kan velge å trekke deg under hele intervjuet. I utskriften vil du bli anonymisert slik at andre ikke vil kunne kjenne deg igjen.

*** LIVSHISTORIE**

- Jeg er interessert i de erfaringer du har om parforhold og betraktninger du har gjort om dette gjennom oppveksten. Kan du begynne å fortelle om oppveksten din?
- Hvor vokste du opp?
- Har du søsken?
- Kan du beskrive hvordan familiesituasjonen var da du vokste opp?
- Vokste du opp med begge foreldrene dine?
- Hva slags forhold har du til foreldrene dine?
- Hvordan var forholdet mellom foreldrene dine? Hadde de et stabilt parforhold?
- Hvordan vil du karakterisere dine foreldres ekteskap?
- Synes du at du likner en eller begge av foreldrene dine på noen måte? Ikke bare utseendemessig, men også på måter å gjøre ting på, meninger og holdninger?
- Hvem av foreldrene dine synes du at du likner mest?
- Hadde du noen forventninger til parforholdet da du var yngre? Eventuelt ønsker

om parforhold/ekteskap?

- Gjorde du deg noen tanker om livet som voksen? For eksempel utdanning, jobb, mann/kone, barn?

*** DET FØRSTE MØTET**

- Hvordan hadde det seg at du traff partneren din første gang?
- Når møtte du han/henne?
- Hvor møttes dere?
- Hvordan opplevde du det første møtet?
- Kan du beskrive situasjonen under det første møtet?
- Hvordan var førsteinntrykket av den andre?
- Forandret førsteinntrykket seg i løpet av den første perioden? Var det noe som endret seg?
- Hva fant du interessant og tiltrekkende ved din partner?
- Hvordan opplevde du den første tiden i parforholdet?
- Hva var det som fikk deg til å fortsette å møte han /henne?
- Søkte du en å dele livet med på den tiden?

*** OPPLEVELSER RUNDT SELVE PARFORHOLDET**

- Jeg er ute etter personlige opplevelser og erfaringer rundt selve partnervalget.
I den forbindelse er jeg ute etter hvordan du oppfatter forholdet til din partner?
- Kan du beskrive forholdet mellom deg og din partner?
- Hva er viktige kriterier ved valg av partner for deg?
- Hvilke egenskaper hos din partner setter du pris på?
- Hva synes du er særlig tiltrekkende ved din partner?
- Hva var avgjørende for at du valgte å gifte deg med din partner?
- Når bestemte dere for å gifte dere?
- Hvilke forventninger hadde og har du til parforholdet?

- Hvordan praktiserer dere parforholdet?
- Hvordan ser du på forpliktelse i parforholdet?
- Hvordan håndterer dere konflikter?
- Hvordan håndterer dere økonomi?

* Om dere har barn:

- Har parforholdet forandret seg etter dere fikk barn. På hvilke måter vil du si det har forandret seg?

* Hvis du har hatt tidligere parforhold:

- Er dine tidligere parforhold forskjellige fra ditt nåværende forhold?
- På hvilke måter?

*** KJÆRLIGHET**

- De aller fleste vet hva kjærlighet er, og man har ulike erfaringer når det gjelder kjærlighet.
- Hva mener du med kjærlighet?
- Hvordan opplevde du forelskelsen?
- Hva er viktig for deg i et kjærlighetsforhold?
- Hvordan viser du og din partner hverandre kjærlighet?

*** OPPFATTELSE AV LIKHET I PARFORHOLDET**

- Likhhet mellom partnere er et viktig kriterium for mange når de velger partner.
- Oppfatter du deg og din partner som like?
- På hvilke måter vil du si at dere er like?
- Vil du si at dere er forskjellige på noen måter?
- Hva gjør du sammen med din partner?

- Tilbringer dere mye fritid sammen?
- Hva gjør du uten din partner?
- Har dere de samme interessene?

*** PARFORHOLDETS BETYDNING**

- Foreldre og venner har ofte forventninger om en stor bryllupsfest.
Følte dere at dere måtte leve opp til forventningene om en stor fest?
- Hvor ble dere gift?
- Hvem betalte bryllupet?
- Var dere enige om seremoni?
- Hadde foreldrene deres synspunkter rundt selve seremonien?
- Hadde dere et borgerlig eller kirkelig bryllup?
- Hva var bakgrunnen for eller ønske dere hadde om å gifte dere?
- Var giftemål et vanskelig valg for deg?
- Føler du en forpliktelse på grunn av ekteskapsløfte?
- Er foreldrene dine skilt?
- Hvis ja. Når skjedde det?
- Var det en vanskelig skilsmisse? På hvilken måte synes du det?
- Hvordan taklet du situasjonen? Har forholdet mellom dine foreldre påvirket deg i noen grad? I så fall på hvilken måte?
- Har for eksempel dine foreldres skilsmisse påvirket deg til å tenke negativt om ekteskapet som institusjon?
- Tenker du mindre forpliktende på ekteskapet ettersom dine foreldres ekteskap endte i skilsmisse?
- Hvorfor valgte du å gifte deg til tross for dine foreldres skilsmisse?
- Hvilke tanker har du om de høye skilsmissetallene i Norge?

*** SPØRSMÅL TIL DE KRYSSKULTURELLE EKTEPARENE**

- Hvordan reagerte din partners familie og venner på at han/hun giftet deg med en utlending?
- Hvordan opplevde du denne reaksjonen? Hvorfor tror du at de reagerte som de gjorde?
- Hvordan tror du din partner opplevde møtet med din familie og venner?
- Fikk partneren støtte/fikk du støtte?
- Hvordan vil du at ditt barn skal bli oppdratt? Jeg tenker med hensyn til religion og kultur.
- Synes du religion - og kulturforskjeller er problematisk for dere?
- På hvilken måte?
- Snakker dere ofte om at dere er fra forskjellige kulturer?
- Kan du fortelle om opplevelser du har hatt med folk? For eksempel positive og negative reaksjoner fra andre når du og din partner er sammen. Det kan dreie seg om blikk, gester, bemerkninger etc.
- Har dere hatt problemer på grunn av kulturulikheter som mat, musikk, alkohol, religion, hudfarge osv?
- Hvorfor valgte dere å bosette dere i Norge?
- Kjenner du andre som er gift krysskulturelt?
- Hva ville være annerledes hvis du hadde valgt å gifte deg med en person fra ditt eget land?
- Har du vært sammen med utlendinger tidligere?
- Hvorfor har du valgt å dele livet sammen med en person som i utgangspunktet er så forskjellig fra deg selv?
- På hvilke måter vil du si at det tyrkiske/egyptiske samfunnet er forskjellig fra det norske?
- Hva er mest forskjellig mellom det tyrkiske/egyptiske og det norske samfunnet i partnervalgprosessen?
- Føler du at du har mistet noe av kulturen din etter at du kom til Norge?

- Hvordan har tilpasningen til det norske samfunnet vært for deg. For eksempel språk, arbeid, fordommer, familie, venner.
- Er det noe du vil legge til før vi avslutter intervjuet? Noe du mener jeg burde se nærmere på, eller som jeg burde tatt opp?

Takk for intervjuet.

INFORMANTSKJEMA

Prosjektnavn: Partnervalg blant norske og krysskulturelle ektepar

Intervjuer: Heidi Klippenberg Nygaard

Informantnavn:

Adresse:

Telefon:

Alder:

Kjønn:

Hjemland/hjemsted:

Religion:

Yrke/bakgrunn:

Foreldrenes yrke/bakgrunn:

Hvor lenge i Norge:

Hvor lenge i parforhold:

Hvor lenge bodd sammen:

Hvor lenge gift:

Barn:

Dato: _/_/_ Sted: Bånd: